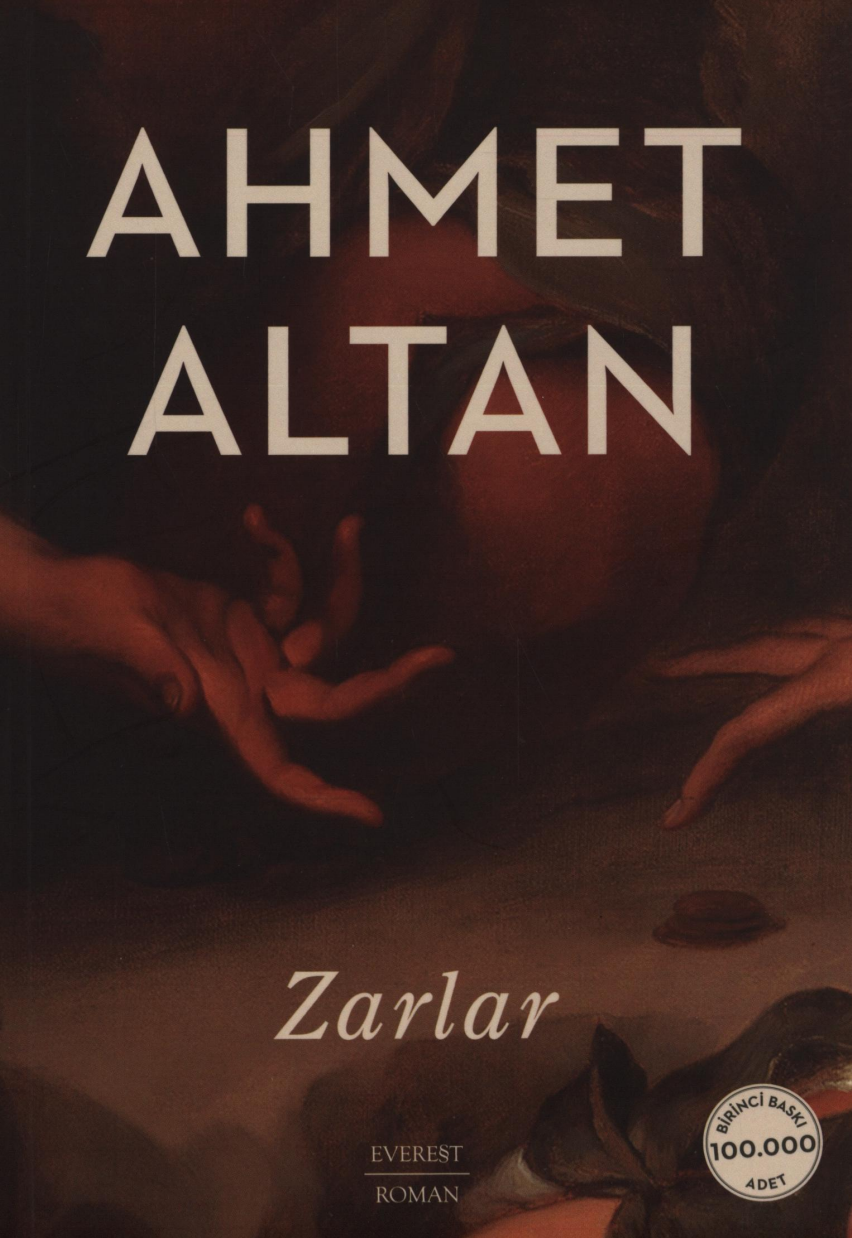
AHMET ALTAN

Zarlar

BİRİNCİ BASKI
100.000
ADET

EVEREST

ROMAN

AHMET ALTAN

1950 doğumlu. Yayımlanmış on iki romanı, sekiz deneme kitabı var. Edebiyatçılığının yanı sıra genç yaşlarından itibaren gazeteciliğin her kademesinde çalıştı. Yazıları nedeniyle birçok kez yargılandı. Kitapları ve gazeteciliği Fransa'da André Malraux, Almanya'da Geschwister Scholl ve Leipzig Medya Ödülü, İtalya'da Andrea Barbato Gazetecilik Ödülü, Fransa'da 2021 Femina Yabancı Roman Ödülü ve Transfuge En İyi Avrupa Romanı Ödülü, Türkiye'de Yunus Nadi Roman Ödülü ve Uluslararası Hrant Dink Ödülü dahil birçok ödüle değer görüldü. Eylül 2016'da başlayan tutukluluğu, Silivri Cezaevi'nde dört buçuk yıl sürdü. Önce Şubat 2018'de aldığı ağırlaştırılmış müebbet cezası, ardından bu cezanın bozulmasıyla verilen on buçuk yıl mahkûmiyet kararı Yargıtay tarafından bozuldu. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tutuklanmasının hak ihlali olduğuna hükmetti. Hakkındaki davalar sürüyor.

Romanları: *Dört Mevsim Sonbahar* (1982), *Sudaki İz* (1985), *Yalnızlığın Özel Tarihi* (1991), *Tehlikeli Masallar* (1996), *Kılıç Yarası Gibi* (1997), *İsyan Günlerinde Aşk* (2001), *Aldatmak* (2002), *En Uzun Gece* (2004), *Son Oyun* (2013), *Ölmek Kolaydır Sevmekten* (2015), *Hayat Hanım* (2021), *Zarlar* (2024).

Denemeleri: *Geceyarısı Şarkıları* (1995), *Karanlıkta Sabah Kuşları* (1997), *Kristal Denizaltı* (2001), *Ve Kırar Göğsüne Bastırırken* (2003), *İçimizde Bir Yer* (2004), *Bir Hayat Bir Hayata Değer* (2016), *Yabani Manolyalar* (2017), *Dünyayı Bir Daha Göremeyeceğim* (2019).

AHMET ALTAN

ZARLAR

§

Yayın No **2642**
Türkçe Edebiyat **1090**

Zarlar
Ahmet Altan

Editör: Beyza Ertem
Düzeltmen: Canan Murteza
Kapak Tasarımı: Hamdi Akçay
Sayfa Tasarımı: Simge Sunar

© 2024, Everest Yayınları
Kaynak belirtilerek yapılacak kısa alıntılar dışında
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. Basım: Kasım 2024

ISBN 978-625-369-301-5
Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

ZARLAR

Gerçek olaylardan esinlenilmiştir.

I

Ziya gibi koyu bir karanlığı içinde taşıyarak doğan bir ruhu şekillendirmek için, sıradanlığın çok dışına taşan bir kişilik, sınırları kanla ve şiddetle belirlenmiş bir hayranlık ve sert darbeler gerekiyordu. Bir kalıba sokulması çok zor olan bu ruhu, kendi doğasına uygun biçimde eğitmek ağabeysi Arif Bey için kolay oldu. O, Ziya'nın hayran olduğu ve peşinden kendi rızasıyla gittiği kahramandı. Henüz dört yaşındayken kapaklanıp düştüğünde, daha ağlamadan ama sanki ağlayacakmış gibi yüzünü buruşturduğunda, ruhuna kazınan uyarıyı kararlı ve keskin bir sesten duydu: "Bir erkek ağlamaz..."

Arif Bey'in söylediği bu kadardı ve Ziya bir daha ağlamadı.

Henüz anlamını bile kavramadığı bu "bir erkek" sözcüğünün söylenişinde öylesine esrarengiz ve çekici bir güç vardı ki daha küçük bir çocukken bunun hayatının en önemli sözcüğü olduğunu kabullenip erkeklik kavramının istekli kölesi oldu. Bu kavram onun bütün hayatına yön verecekti.

İki üç yıl sonra "bir erkek" kalıbına bir sözcük daha eklendi: "Gururlu bir erkek..."

O katı ve karanlık ruhu biçimlendirmeye bu üç kelimeyle, Arif Bey'in kanlı efsanesinin yarattığı hayranlık yetti. Ziya'nın ruhu, doğasına uygun ve tarihe geçecek kadar ölümcül bir biçim aldı.

Daha sonra, sadece kendisinin değil, ailesinin ve dahil olduğu Çerkez kavminin gururunu korumanın da görevleri arasında olduğunu öğrendi.

Evlerinin biraz arkasında akan, gökyüzünün rengiyle birlikte sürekli renk değiştiren dere, beş yüz metre ileride İstanbul Boğazı'nın güçlü sularına karışıyordu. İki katlı ahşap evin meyve ağaçlarıyla dolu bahçesinin önünde geniş bir çimenlik uzanıyordu, bir ucu denize varan çimenliğin diğer ucunda, küçük ama çocuklara daima esrarlı gözüken bir koruluk yer alıyordu. Suyun değişik tonlardaki sesine, kuşların ötüşüne, meyvelerle çimenlerin kokusuna ve bütün bunları saran güvenli sessizliğe alışkındılar.

1900'lerin başlarında, yıkılmakta olan bir imparatorluğun başkentinde, korku ve yoksulluk içinde yaşayan bir halkın arasında güvenle ve sıkıntısız yaşıyorlardı. Uzun boylu, yakışıklı, her zaman şık giyinen Arif Bey, korkanlardan değil, korkutanlardandı. Padişaha itaat etmek şartıyla gücü yetenlerin her türlü suçu işleyebildiği İstanbul'da silahlı kabadayıların sayısı oldukça fazlaydı, onların arasında en çok tanınan, en çok çekinilen, en çok saygı gösterilenlerden biriydi. Bilek gücü, yeraltı dünyasında destansı bir dille anlatılırdı. Bütün büyük kabadayılar gibi çok az kavgaya girerdi ama bir kavgaya karıştığında genellikle silahını çekmeye bile gerek duymaz, sadece tek bir tokatla rakibini bir daha kalkamayacak biçimde devirirdi.

O dönemlerde, sırmalı apoletleri, göğsü madalyalarla dolu üniformaları olan paşaların çoğunun kendine bağlı çeteleri vardı, Arif Bey'in padişahın yaverliğini yapan, herkesi ürküten bir paşanın geniş ve belalı çetesine üye olduğu söylenirdi ama bunun bir kanıtı da pek görülmemişti. Kardeşlerine kendinden ve yaptıklarından asla söz etmezdi ama onun ürkütücü şöhreti, herkesin neredeyse saygıyla anlattığı maceraları, sabah rüzgârları gibi şehre, mahallelere, sokaklara yayılır, kardeşlerine ulaşır, onların ruhuna yerleşirdi.

Ziya, ağabeyini sever ve ondan korkardı. Korkmaktan utanmadığı tek insan oydu. Diğer insanlardan korkmamak ne kadar doğalsa, ağabeysinden korkması da o kadar doğaldı. Sevgiyle korku birleşince de hiçbir gücün örseleyemeyeceği, değiştiremeyeceği büyük bir hayranlığa dönüşerek bir dövme gibi zihnine ve kimliğine kazınıyordu.

Bazen Arif Bey'in sevdiği kabadayı arkadaşları gelirdi, bahçede masa kurar, eski maceralardan, ünlü kabadayılardan konuşurlardı. O adamların hepsi Arif Bey gibi uzun boylu ya da kuvvetli değildi, aralarında ufak tefek, hatta sıska sayılabilecek olanlar da vardı. Onları o kadar korkutucu kılan ve bütün şehri ürküten yanları, her an ölümcül bir kavgaya girmeye onları hep hazır tutan gözü karalıklarıydı. Ölmeye ve öldürmeye hazırdılar. Hepsi de çok iyi kavga eder ve çok iyi silah kullanırdı. Her biri defalarca ölümle sınanmış ve o sınavdan cesaretle geçmişti, şöhretlerini yaşadıkları o sınavlara borçluydular.

Ziya'yla küçük ağabeysi Hakkı, bir ağacın dibine çöküp anlatılanları heyecanla dinlerlerdi. Gerek Arif Bey'in

öğütlerinden gerekse bu sohbetlerden çıkardıkları ve asla unutmadıkları dersler, geçecekleri yolların işaretlerini oluştururdu: Bir erkek ölüm de dahil hiçbir şeyden korkmazdı, korkaklık en büyük ayıptı. Hangi kabadayının yedi kişinin üstüne tek başına yürüdüğünü, hangisinin alnına tabanca dayandığında gözünü bile kırpmadığını bu sohbetlerden öğrenirlerdi. Bir erkek, gururu ile hayatı arasında bir tercih yapmak zorunda kaldığında, gururunu tercih etmek zorundaydı. Ölmek, gursuz yaşamaktan her zaman daha iyiydi. Gururlu bir erkekle alay edilemezdi, onunla alay etmenin cezası ölümdü. Arif Bey'le arkadaşları bu kurallara inanırlar, bunlara uygun yaşarlardı.

Bir yandan, ağabeylerinin kavganın incelikleri hakkındaki öğütlerini, sohbetlerde anlatılan eski kabadayılarının maceralarını dinliyorlar, ağabeylerinin tabanca mermilerine barut basmasını izliyorlar, onun alet edavatını taşıyorlar, bir yandan da derenin üstündeki taş köprünün öte yanındaki mahalle mektebine gidiyorlar, böylece ikili bir eğitimden geçiyorlardı. İyi öğrencilerdi. Çünkü ağabeyleri öyle olmalarını istiyordu.

Okuldaki çocuklar iki kardeşten, özellikle de Ziya'dan çekinirlerdi. Zaten kimse Arif Bey'in kardeşlerine sataşamazdı ama Ziya kendisini doğrudan ilgilendirmeyen kavgalara da karışır, kendinden büyüklere de fütursuzca kafa tutardı. Hiç beklenmedik çılgınlıklar yapardı. Bir keresinde nereden duyduğunu hatırlamadığı bir hikâyeden esinlenip kafasına bir bardak koyarak Hakkı'ya, "Hadi ateş et," demişti, "bakalım vurabilecek misin." Bütün bunlarda, daha doğuştan gelen gösterişçiliği, hayranlık yaratma isteği kadar, cesaretini kendi

kendine kanıtlama, sınırlarının sonuna kadar kendini sınama arzusu da rol oynuyordu. Herhangi bir şeyden korkma ihtimalinden delice bir korku duyuyordu: Ya bir gün korkarsa da gururlu erkeklerin arasına giremezse... Yeryüzünde bundan daha büyük bir ceza olamayacağına inanıyordu. Sonsuz bir utanç anlamına gelen bu korkunç ceza dışında hayatı da dahil hiçbir şeye aldırmıyor, aldırmaya değer de bulmuyordu. Korku duygusu, daha çocukluğunda biçim değiştirmiş, aralarında ölüm korkusunun da bulunduğu bütün korkular, gurursuz yaşama korkusunun içinde eriyerek yok olmuştu.

Arif Bey kardeşlerini "Hadi, gelin bakalım," diyerek koruluğa götürüp onların eline tabanca verdiğinde Ziya on, Hakkı on üç yaşındaydı. Eylül ortalarında sakin ve güneşli bir gündü, sonbahara hazırlanan hava arınıp incelmiş, yaz yorgunluğu yaşayan yaprakların uçlarında kızılımsı çizgiler belirmişti. Ağaç diplerinde ıslak bir serinlik vardı. Tabancanın çelik kokusuyla birlikte, barut kalıntılarından temizlenen namluda kalan makine yağının kokusunu duymuşlardı. Heyecan verici bir kokuydu.

O günü hayatları boyunca unutmadılar. Hakkı iyi bir atıcıydı ama kısa zamanda Ziya'nın bu konuda özel bir yeteneği olduğu anlaşıldı. Tabancayı tuttuğunda, silah onun vücudunun bir parçasına dönüşüyor, namluyu hedefe sanki parmağıyla işaret ediyormuş gibi çevirip istediği her şeyi vuruyordu. Genellikle somurtkan bir çocuk olmasına rağmen ateş ederken çizgilerindeki haşin ifade siliniyor, mutlulukla, neredeyse tatlı bir masumiyetle gülümsüyordu. Masumiyeti, vahşetinin içine gömülmüş gibiydi, vahşileştikçe masumlaşıyordu.

Bu atış yeteneğine Arif Bey'in övgüleri de eklenince, kendisini büyük ağabeysinin dışında herkesten daha üstün görmeye başladı, bu duygu yıllarla içine iyice yerleşti. Zihninde ağabeysinin gücüyle kendi gücü birbirine karışıyor, ağabeysinin efsanesini kendi kimliğinin bir parçası haline getiriyordu.

Canavarlarla dolu bir ormanda, nerede yaşadıklarının farkına varmadan hayatlarını sürdüren orman cinleri gibi kendilerini güvende hissederek yıllarını böyle kendilerine ve ağabeylerine hayran olarak geçirdiler. Ziya'nın huzursuz ruhu, huzur dolu bir sükûnetin içinde, ölümle hayatın birbirini gözetlediği puslu sınırlarda dolaşmak için biçimlenip sertleşti.

Zihninde kendisiyle ilgili bir görüntü, hayali bir kimlik oluştu. Zihnindeki bu hayali görüntü önemli ölçüde gerçeklerle örtüşüyordu, hayalleriyle gerçek arasındaki bu büyük örtüşme ona kendi dışındaki gerçekleri de zihninde hayallerine uygun hale sokabilme güveninini sağladı. Böylece onun hayal dünyasında yarattığı gerçeklik, hayatın gerçekleri dışında oluşan başka bir hayali âlemde yaşamasının yolunu açtı. Ona büyük bir güç ve güven veren bir hastalık, kimliğinin ayrılmaz parçası haline geldi. Uyanıklıkla sarhoşluk karışımı mutlu bir belirsizlik içinde erkekliğini sürekli olarak yeniden kanıtlamaya çalışarak ve bunu da becererek geçirdi çocukluk yıllarını.

Sonra bir akşamüstü gerçeğin bir başka yüzü belirdi hayatın içinde.

Arif Bey'in, kardeşlerinin bilmediği bir yanı vardı, kadınlara olduğu kadar, hatta kadınlardan daha fazla genç oğlanlara düşkündü. İki gözdesinden biri Galata'daki bir

meyhanenin güzelliğiyle ünlü genç garsonu Manolaki, diğeri de Beyoğlu'nda Panati'nin meyhanesinde çalışan mavi gözlü Taki'ydi, bu ikisi için dilden dile dolaşan bir şarkı bile yazmıştı. O uğursuz akşamüstü Galata'da içki içerken birden Taki'yi özleyip Beyoğlu'na gitmeye karar verdi.

Çakırkeyfti, neşesi yerindeydi, insanı üşütmeden ruhunu coşturan hafif bir bahar serinliğinde bir türkü mırıldanarak yürüyordu.

Galatasaray Meydanı'na geldiğinde hareketli bir kalabalığa rastladı. Ne oluyor diye kalabalığa sokuldu. Bir halka yapmış kalabalığın ortasında iriyarı bir adam duruyordu. Sarhoştu. Bağırıp çağırıyor, kalabalıktakilere sataşıyordu. Polisler yanına yaklaşamıyor, sadece "Yapmayın Mustafa Bey," demekle yetiniyorlardı.

Arif Bey adamı hemen tanıdı. Padişahın Arnavut tüfekçilerinden, ünlü kabadayı Matlı Mustafa'ydı. Saray'a mensup olduğundan kimsenin kendisine dokunamayacağına emin saldırgan bir küstahlıkla polislere de küfrediyordu.

Arif Bey yürüyüp gidebilirdi, onu doğrudan ilgilendiren bir durum yoktu. Ama öyle yapmadı. Kendi efsanesiyle kabarmış zihni, kendisinin bulunduğu yerde başka bir kabadayının insanları korkutmasını kendisine yapılmış bir hakaret gibi algıladı. Zapt edemediği bir öfke, kim olduğunu herkese gösterme arzusu, şımarık Arnavut'a haddini bildirme isteği, unutulmayacak yeni bir maceranın daha kahramanı olma hırsı birleşti, kör ve karanlık bir coşkuya dönüştü. Zihni puslandı, bakışları sabitleşti, hayvansı içgüdüleri keskinleşti.

Duygularını hiç göstermeyen sakin adımlarla kalabalığın arasından geçti, Matlı Mustafa'ya yaklaştı, iriyarı adamı bir

eliyle yakasından tutup, "Ne terbiyesizlik ediyorsun!" diye bir tokat vurdu. Matlı yere yıkıldı. Arif Bey, o koca gövdeyi bir bohça gibi sürükleyerek götürüp polis karakolunun kapısına, "Alın bu terbiyesizi!" diyerek bıraktı. Sonra hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam etti.

İçine kapanık, ürkek ve durgun bir hayat süren başkentte, Saray'a mensup bir silahşora atılan tokadın sesi yankılanarak, çoğalarak yayıldı. Bir saat içinde bütün kahvelerde, meyhanelerde, kumarhanelerde, randevuevlerinde, daha da önemlisi Saray'ın koridorlarında sadece bu olay konuşulmaya başlandı: "Arif Bey, Matlı'yı bir tokatla bayıltmış."

Çerkezler alaycı bir sevinçle, olayın tadını çıkara çıkara Arif Bey'in "koca adamı" bir tokatta nasıl yere yapıştırdığını anlatıyorlar, bu konuyu konuşmaya doyamıyorlardı. Arnavutlar ise bunu bütün Arnavutlara yapılmış bir hakaret gibi algıladıklarından, intikam isteği dolu bir hiddetle, "Arif kim ki Mustafa Bey'i dövsün... Mustafa Bey'in sarhoşluğundan faydalanmış, yoksa onun haddine mi... Mustafa Bey onu parçalardı," diyorlardı.

Arif Bey, olanları kardeşlerine anlatmadı ama çocuklar duydular. Bu, sıradan bir kavga değildi. Arif Ağabeyleri, kimsenin meydan okumaya cesaret edemeyeceği, Saray'a mensup çok tehlikeli bir kabadayıyı bir tokatta madara etmişti.

Kanatları, gurur ve hayranlık rüzgârlarıyla dolmuş kartal yavruları gibi bütün dünyaya, bütün hayata, bütün insanlara yukarılardan bakıyorlardı: Herkes ve her şey çok küçük ve çok önemsiz gözüküyordu. Öylesine yükseklere ulaşmışlardı ki neredeyse bütün insanlık âlemiyle ilişkileri kopmuştu. Genç

zihinleri, hissettikleri gururla bir daha iyileşemeyecek biçimde zehirlenmişti.

Hayatın tehditkâr biçimde değiştiğinin farkında bile değillerdi. Yaşananlar, onlara ruhlarını zevkle ürperten bir oyun gibi geliyordu.

Çocuklar farkında değildi ama onların dışındaki herkes Matlı gibi bir adama atılan tokadın öylece unutulup gitmeyeceğini, bunun devamının geleceğini biliyordu.

Aradan iki ay geçti. İki sakin ay. Gururla ve sevinçle dolu sessiz iki ay.

Güzel bir akşam vakti Arif Bey her zaman gittiği Galata'daki meyhanenin bahçesinde bir arkadaşıyla içiyordu. Gökyüzü henüz tam kararmamıştı ama fenerler yanmıştı. Deniz ve çimen kokuyordu. Keyifliydi. Kimseye bir şey anlatmasa, hiç övünmese de kendi efsanesinin güç ve gurur dolu sularında bir tanrı gibi yıkanıyor, dokunulmaz olduğuna inanıyordu. Bu inanç onu dikkatsiz yapmıştı. Bir gün önce kardeşleriyle şakalaşarak mermilerine barut basmıştı, barut biraz eksik gelmişti ama aldırmamıştı. Ölümün yaklaştığının farkında değildi. Gurur, içgüdülerini köreltmişti.

Onlar içerken bahçeye iki arkadaşıyla birlikte Matlı Mustafa girdi. Arif Bey'in biraz uzağındaki bir masaya oturdular. Birden herkes sustu. Sesler öylesine aniden kesilmişti ki korkunç ve tehditkâr bir sessizlik şiddetli bir gürültü gibi çarpmıştı insanların kulaklarına. Bahçedekilerin çoğu hiç konuşmadan hesapları ödeyip gittiler. Gelmekte olan ölümü haber veren sessizliğin içinde çok az insan kaldı.

Arif Bey'in arkadaşı, "Artık kalkalım isterseniz, Arif Bey," dedi, "kâfi miktarda içtik."

Bazı zamanlarda, bazı insanlar için, bazı şeyleri yapmak imkânsızdır. Arif Bey için de oradan kalkmak o andan sonra imkânsızdı. Kalksa, hayatının geri kalanında, "Arif, Matlı'yı görünce kaçmış," diyeceklerini bilerek yaşamak zorunda kalacak, bütün geçmişini inkâr edecek, kendisini, ailesini, bütün Çerkezleri utandıracaktı.

Yirmi sekiz yaşındaydı, bütün ömrünü kendine özgü bir vakar ve köklerini cesaretten alan bir geleneğin kaba ve hoyrat bir soylusu olarak yaşamıştı, bu geçmiş sahip olduğu ve övündüğü tek şeydi, hayatın kendisinden daha kıymetliydi. Yaşadığı her anı, o akşam o bahçeden çıkmamak için biriktirmişti, şimdi çıkamazdı, zaten çıkmak da istemiyordu. Savaş meydanlarında ölümle sınanmış tecrübeli savaşçıların, savaştan önce hissettikleri öldürme arzusu ve her şeyin bir an önce olmasını isteyen sabırsız heyecanı içini sarmıştı. Matlı'yı öldürecekti. Kendisinin bulunduğu meyhaneye gelmesinin bedelini ona ödetecekti.

"Ne kâfisi," dedi, "daha yeni başladık."

Kimseye sezdirmeden, tabancasını kolayca çekeceği biçimde öne doğru itip kılıfının kapağını açtı. Yüksek sesle bağırdı.

"Manolaki, bir sürahi rakı daha getir."

Garson çocuk cevap veremeden Matlı Mustafa'nın sesi duyuldu:

"Sana hep Manolakiler mi hizmet edecek, Arif Bey? Biraz da bizim içkimizden iç..."

İma çok açıktı. Tabancalarına aynı anda davrandılar. Arif Bey daha çabuk çekti. Matlı'yı kalbinden vurdu ama barutu eksik mermi Mustafa Bey'in göğüs cebindeki sigara tabakasını delip geçemedi, tabakaya saplanıp kaldı.

Matlı'nın mermisi Arif Bey'in ciğerini parçaladı.

Geceleyin Ziya gürültülere uyanıp pencereden bahçedeki eli fenerli kalabalığı görünce, onun gibi insanlarda doğuştan bulunan hayvansı bir sezgiyle kötü bir şey olduğunu anladı. Koşarak aşağıya indi. Hakkı merdivenlere çökmüş ağlıyordu. "Ne oldu?" dedi.

"Matlı, Arif Ağabeyimi vurmuş, ağabeyim ölmüş."

Ziya, öldürücü bir soğuklukla, dişlerinin arasından keskinleşerek çıkan bir sesle sordu bütün geleceğini belirleyecek soruyu:

"Matlı'ya ne olmuş?"

"Bir şey olmamış... Tutuklamışlar."

II

Kimi zaman ölüm öyle bir gelir ki hayatı, hayatın kendisinden bile daha kuvvetli biçimde değiştirir. Arif Bey'in ölümü de öyle oldu. Hayat, onun ölümünü hareketli esnekliğinin içine çekip kendi doğal parçası haline getiremedi; ölümle hayatın çarpıştığı yerde derin bir kırılma ve büyük bir yara oluştu. Hakkı'yla Ziya günlerini o kırılmanın sarsıntısını ve hiç kapanmayacak gibi görünen yaranın keskin acısını hissederek geçiriyorlardı. İkisinin de kanatları kırılmış, yukarıdan baktıkları ve küçümsedikleri insanların arasına, üstelik de aşağılanarak düşmüşlerdi.

Hem kendileri hem çevreleri o yaranın kendi kendine kapanmayacağına, bir şeyler yapılması gerektiğine inanıyorlardı.

Ünlü bir Çerkez kabadayının Saray'a mensup Arnavut bir silahşor tarafından vurulması, basit bir cinayetten daha büyük ve daha geniş dalgalanmalar yaratmış, kavimler arası husumetin ve endişe verici siyasal bir çekişmenin gerginliği gözle görülür hale gelmişti. Padişah, Çerkezlerle Arnavutların sokaklarda silahlı çatışmalara girmesinden, paşaların arasında çete

savaşları çıkmasından endişe ediyordu. Neredeyse her yerde bu olay konuşuluyordu. Arnavutlar sevinç içinde "Mustafa Bey sarhoş olmadığında ne olduğunu gördük," derken, Çerkezler ortak bir saldırıya uğramış gibi hiddetle "Matlı tabakasına dua etsin," diyorlardı. Ama herkesin ortak kanaati Hakkı'nın harekete geçeceğiydi, bazıları endişeyle bazıları da umutla onun Matlı'yı vurmasını bekliyordu. Bu beklenti, kaçınılmaz bir zorunluluğa dönüşerek Hakkı'yı bir cinayet işlemesi için görünmez ama kuvvetli ilmiklerle sıkıştırıyordu.

Zaman geçiyor, Mustafa Bey duruşmalara gidip geliyor, her duruşmada Arnavut tüfekçiler büyük gösteriler yapıyorlar ama Hakkı ortada gözükmüyordu. Sıkıntılı bir halde evde dolaşıyor, içiyor, homurdanıyor, bir türlü karar veremiyordu. Zihni bir uyuşuklukla sarılıyor, beklentilerin yarattığı uğultular o uyuşukluğun içinde yankılanıyor ama o uyuşukluğu aşıp harekete geçemiyordu.

Yaşananlar, onu ölümcül bir seçimin kapısına getirmişti, o kapıyı açamıyor, gururu ile hayatı arasında bir seçim yapamıyordu. Gururu için hayatından vazgeçmesi gerektiğini biliyordu ama kendini hayatından vazgeçmeye hazır hissetmiyordu. Gursuz yaşayamayacağına, kendisinin ve ailesinin gururunu kurtarması gerektiğine inanmasına rağmen bu inancın gücü, yaşama tutkusunun onu saran vaatkâr duvarlarını aşmaya yetmiyordu. Yaşamayı seviyordu. Öfkesi de, acısı da, gururu da hayatın çekiciliği karşısında gücünü kaybediyordu.

Kendinden utanıyordu ama bu utanç bile ölümün karanlık tehdidi karşısında onu harekete geçirmeye yetmiyordu. Bir

kapana yakalanmıştı, kurtulamıyordu. Çaresizlikten kıvranarak bu işin kendiliğinden çözümleneceği bir mucizenin ortaya çıkmasını umuyordu. O kendi korkularıyla oyalanırken yavaş yavaş "Hakkı korkuyor," fısıltıları da çoğalmaya başlamıştı. Utanç dalga dalga genişliyor, sadece Hakkı'yı değil, ailesini ve bütün Çerkezleri de kuşatıyordu.

Padişahtan, "Bu mesele yeni olaylar çıkmadan halledilsin," emrini alan Dahiliye Nazırı, zaptiyeleri gönderip Hakkı'yı çağırttı. Karşısına oturtup kahve ikram etti. Babacan bir sesle, "Hakkı oğlum," dedi, "ağabeyinin ölümüne ben de çok üzüldüm. Lakin ölenle ölünmez. Hiçbir şey Arif Bey'i geri getirmez. İntikam almak, kan dökmek da sana yakışmaz. Üstelik kendi hayatını da yok edersin. Sakın böyle şeylere tevessül etme."

Sonra Hakkı'nın beklediği mucizeyi gerçekleştirecek çözümü de söyledi:

"Ben seni karar günü zaptiyelerle Düzce'ye göndereyim, bir süre orada kal. Mahkemenin kararından sonra dönersin... Hem senin kafan rahat olsun hem benim kafam... Ne dersin?"

Hakkı, "Nasıl emrederseniz Paşa Hazretleri," dedi.

Mucize gerçekleşmiş, çözüm bulunmuştu.

Ziya ise sabırsızlıkla Hakkı'nın harekete geçmesini bekliyordu, ondan ses çıkmadıkça sabırsızlığı, öfkesi, utancı artıyordu. İntikam isteği ve gururunu kurtarma hırsı öyle büyüktü ki Arif Bey için hissettiği keder bile bu hırsın gölgeleri içinde silikleşiyordu. On altı yaşındaydı, dokunulmaz sandığı ağabeyi öldürülmüş, gururu incinmiş, aşağılanmıştı. Matlı yaşadıkça o da aşağılanmış, gursuz biri olarak yaşayacaktı. Bunun düşüncesine bile tahammül edemiyordu.

Kendisinin, ailesinin, Çerkezlerin gururunu kurtarmak için bir ağabeysinin daha ölmesi gerekiyorsa ölmeliydi. İçinde en küçük bir kuşku kırıntısı bile barındırmayan bir samimiyetle, "Ölüm ne ki," diye düşünüyordu, "bundan korkacak ne var? Gururlu bir erkek ölümden korkar mı?" Arif Ağabeysi ölümden korkmamıştı, kendisi de korkmuyordu, Hakkı niye korkuyordu, bunu anlayamıyordu.

Arif Bey'in ölümü onun basit ama kesin inançlarla biçimlenmiş iç dünyasının güvenli düzenini bozmuş, hayat da tümüyle altüst olup acısı hiç kesilmeyen açık bir yaraya dönüşmüştü. Bunun düzeltilmesi, yaranın kapanması, acının dindirilmesi gerekiyordu. Hakkı hakkındaki söylentileri duyuyor, bu da hayatı daha tahammül edilemez hale getiriyordu.

Hayata ve ölüme aldırmasa da başkalarının söylediklerine aldırıyordu. Gururu, başkalarının ne söylediğine bağlıydı, hayatı başkalarının söyledikleriyle belirleniyordu, gururunun sınırları başkalarıyla çiziliyordu. Gururu, onu başkalarının değerlendirmelerine bağımlı, dolayısıyla da güçsüz kılıyordu ama bunu fark edebilecek halde değildi. Utançtan ve öfkeden boğulmak üzereydi.

Son duruşmaya bir hafta kala bir akşamüstü bahçede dolaşan Hakkı'nın yanına gitti. Gökyüzü, bir yaz sağanağına hazırlanıyordu, bulutlarla kaplanmıştı.

"Ağabey, sen korkuyorsan bu işi ben yapayım," dedi.

Bir an korkunç bir şaşkınlıkla, yaşadıklarına inanamadan birbirlerine baktılar, Ziya söylediğinden, Hakkı duyduğundan dehşete düşmüştü. Onların yetiştiği çevrede, bir erkeğin yüzüne karşı "korkak" demek kabul edilebilecek bir davranış

değildi. Hele bir kardeşin ağabeysine böyle bir söz söylemesi düşünülemezdi bile. Ziya'nın günlerdir biriktirdiği öfke, iradesi dışında böyle saldırgan bir cümleyle ortaya çıkmıştı. O cümlenin utandırıcı izini ikisi de ömürleri boyunca taşıyacaklardı. Hakkı o güne dek hiç yapmadığı bir şeyi yapıp Ziya'ya bir tokat attı.

Ziya bir süre Hakkı'ya baktıktan sonra hiçbir şey söylemeden arkasını dönüp evden çıktı.

Yürümeye başladı, nereye gideceğini, ne yapacağını bilmiyordu, Matlı'yı öldürecekti ama bunun nasıl olacağına dair bir fikri yoktu. Birden sağanak boşandı. Gökyüzü kararmış, Boğaz'ın suları koyu gri bir renk almıştı. Ortada kimsecikler yoktu. Bir iki dakika içinde sırılsıklam oldu, elbiseleri üstüne yapıştı. Bir de rüzgâr çıktı. Islak elbiselerinin altında omuzlarını, kürek kemiklerini, kaburgalarını hissediyordu. Herkese, her şeye karşı öfkesi artıyor, neredeyse bütün dünyadan nefret ediyordu.

Epeyce yürüdükten sonra tahtalardan yapılıp üstüne yelken bezi örtülmüş derme çatma bir kır kahvesine rastladı. İçeride yaşlı bir kahveciyle birkaç balıkçı vardı. O havada bir yolcunun içeri girmesine şaşırarak hep birlikte gelene baktılar, yaşının gençliğiyle yüzündeki haşin katılık arasındaki zıtlık hepsinin dikkatini çekmişti. Kenardaki tahta iskemlelerden birine oturdu. Yaşlı kahveci, o bir şey söylemeden bir kahve getirdi, "İyi ıslanmışsın evlat," dedi, "sıcak bir kahve iç, ısınırsın."

"Islandım, evet..."

"Yolculuk ne tarafa?"

"Üsküdar'a gidiyorum."

"Epey yolun var, bu havada araba da bulamazsın."

"Olsun... Yağmur dinince yürürüm."

Kahvesini içerken balıkçıların kendi aralarındaki konuşmalarını dinliyordu, bir kavgadan söz ediyorlardı, birisi öbürünün kafasına kürekle vurup yarmıştı. Ziya yüzünü buruşturdu, böyle basit bir olaydan sanki çok önemliymiş gibi söz etmeleri onun insanların zavallılığı konusundaki inancını pekiştiriyordu. Zavallılar. Böcekler. Gurursuzlar.

Bu zavallı adamların konuşmaları, onun, gururu kırılmış bir halde onlardan biri olma korkusunu, gittikçe artan bir öldürme arzusuna dönüştürüyordu. Güçsüzlüklerini, gurursuzluklarını kabul etmiş bu ıslak kaput kokulu yığının onu yutmasından korktu bir an... Bunlar, bunlar... Ne olduklarını bile bilmiyordu, bunlar erkek değillerdi. Ancak bir ölüm onu bu zavallılar kalabalığının bir parçası olmaktan kurtarabilirdi.

Matlı'yı gecikmeden öldürmek istiyordu. Son duruşmada vuracaktı, o duruşmayı kaçırırsa bir daha Matlı'yı bulmasının çok zor olacağını biliyordu. Bir de başkasının Matlı'yı öldürmesinden çekiniyordu, ya o öldürmeden başkası öldürürse... Buna izin veremezdi. Matlı'yı vurmak onun göreviydi. Mahkemeye nasıl gireceğini düşünüyordu, onu hemen fark ederlerdi. Yardıma, onu mahkemeye kimseye sezdirmeden sokacak güvenilir birine ihtiyaç vardı.

Hava kararıyordu. Yağmur biraz yavaşlamıştı. Kahveci ona bir kahve daha getirdi. Balıkçılar kendi aralarında konuşuyorlardı. Onların konuşmalarını daha fazla dinlemeye dayanamadı. Zavallılıkları ve güçsüzlükleri onu iğrendiriyordu.

Hissettiği dehşetli iğrenme duygusu içindeki öfkeyle birleşince o zavallı balıkçıları bütün insanlığın ortak temsilcileri gibi gördü, insanlıktan nefret etti. Bu nefret, onlardan biri olma korkusu, acılı zihnine dehşetle kazındı ve bir daha silinmedi.

Kahvecinin "Bu saatte araba bulamazsın," demesine aldırmadan çıktı. Yağmur dinmiş, gece çökmüştü. Biraz önce sağanak yağmamış gibi gökyüzü pırıl pırıldı, yıldızlar çıkmıştı, sakinleşen denizin tuzlu kokusu duyuluyordu. Karanlığın içinde yürürken, Üsküdar'da oturan, uzaktan akrabaları olan emekli bir inzibat subayı aklına geldi. Arif Ağabeysinin ona güvendiğini hatırlıyordu. Ona gidecekti.

Bütün gece yürüdü.

Aynı cümle, "Onu öldüreceğim," cümlesi, neredeyse tüm insanlığa karşı duyduğu nefreti bileyliyordu. Hakkı'nın korkaklığını affetmeyecekti ama bu "görevin" kendisine düşmesinden de gizli bir memnuniyet duyuyordu. Öldürecek, ölümle gurur arasında gururu tercih ettiğini herkese gösterecekti.

Üsküdar'a vardığında hava aydınlanmıştı ama yorgunluk hissetmiyordu. Sora sora adamın evini buldu. Adam, o saatte Ziya'nın evine gelmesine şaşırdıysa da bunu hissettirmedi, "Hoş geldin Ziya," dedi, "gel, buyur oğlum." Ziya, oturur oturmaz, "Matlı'yı vuracağım," dedi "ama mahkemeye nasıl gireceğimi bilmiyorum."

Bütün Çerkezler gibi o emekli subay da Matlı'nın vurulmasını, Çerkezlerin intikamının alınmasını istiyordu ama sabahın köründe kapısına dayanan bu genç çocuğun bunu yapabileceğine pek ihtimal vermedi.

"Emin misin," dedi.

"Evet."

"Sonra ne olacağını düşündün mü? Senin kellen de gidebilir."

"Benim kellem önemli değil."

Adam dikkatle Ziya'nın yüzüne baktı. Ziya da ona bakıyordu. Adamın tecrübeli gözleri, genç çocuğun kararlılığını ve kendi hayatına karşı kayıtsızlığını hemen fark etti. Bu kayıtsızlık, ona müthiş bir irade, ürkütücü ve barbar bir güç veriyordu, bu, dümdüz bakışlarından açıkça anlaşılıyordu. Adam ürperdi. Sadece bir insanı değil bütün insanlığı öldürecek yolu gösterse bu genç çocuğun bir an bile düşünmeden öldürebileceğini sezmişti. Doğuştan katil olanların gözbebeklerine yerleşen o ışıksız matlık bütün tehditkarlığıyla kendisine dikilmiş, kararını duymayı bekliyordu.

"Peki," dedi adam, "sen burada kal, ortaya çıkma, ben ne yapabileceğimize bir bakayım."

Ziya'ya alt katta, arka bahçeye bakan bir oda verdiler. Beş gün boyunca o odada oturup bekledi. Matlı'yı nasıl öldüreceğini düşündü. Onu vurmadan huzura ermesi, hatta yaşaması mümkün gözükmüyordu. Ateşli bir içgüdü gibi içini yakan intikam isteği, yaşama isteğinden çok daha güçlüydü. Bir cinayet için gerekli olan da buydu.

Ziya'ya göre bu bir cinayet değildi, intikam bile değildi, onurlu bir erkeğin yapmak zorunda olduğu bir görevdi.

Matlı'yı vurduktan sonra kendisinin de öldürüleceğini biliyordu, silahlı yüzlerce Arnavut silahşorun arasından kurtulması imkânsızdı. Silahlarını onun üstüne boşaltacaklar, delik deşik edeceklerdi. Ölecekti. Ölmek onu endişelendirmiyordu.

Matlı'yı vuruşunu sonra kendi öldürülüşünü gözünün önüne getiriyor, kendi ölümünün hayalini kuruyor ve bu hayalde ruhunu okşayan, arzu uyandırıcı bir yan buluyordu.

Bu, yıllarca anlatılacak bir efsane gibi dilden dile dolaşacak bir ölüm olacaktı, o balıkçılar gibi zavallı insanların hayatından, yaşamasından çok daha kıymetli bir ölümdü bu. O ölümü istiyordu.

Kendi ölümünü hayal ettikçe zihni garip bir hoşnutlukla kararıp kapanıyor, bütün duyguları susuyor, içi sessiz ve sisli bir boşlukla kaplanıyor, hayat sükûnetle sona eriyor, ölüm ondan uzaklaşıyordu. Ölmeye ve öldürmeye en yakın olduğu anda kendini hayattan da, ölümden de çok uzak hissediyordu. Öldürmek için ölüyordu ve beş gün boyunca hayalinde ölerek ve ölümünü özleyerek, sabırsızlıkla o anın gelmesini bekleyerek oturdu o odada.

Yaşarken ölebilmenin insanda bağımlılık yaratan o harikulade lezzetini tattı. Yaşarken ölmeyi öğrendi. Dahası, ölmeyi sevdi.

Bir düşüncenin ya da bir duygunun yer değiştirmesiyle bazen bütün hayat değişir. Her canlıda bulunan ölüm korkusunun yerini ölüme karşı duyulan bir arzuya bırakması, bu ürkütücü duygu değişimi onun bütün varlığını ve geleceğini o küçük odada bir daha geri dönüşü olmayacak biçimde değiştirdi. Kendi ölümünün onun zihninde yarattığı muazzam coşku ve istek, bu tuhaf ve az rastlanır duygu, benzersiz bir heyecanla onu hayatın ve ölümün ötesinde bir yere, bambaşka gerçekleri olan sadece kendisine ait kanlı bir sonsuzluğa taşıdı. Artık dokunulmaz olduğuna inanıyordu. Ölmeden ölen birine kimse dokunamaz, kimse ona değemezdi.

Mahkemeden bir gün önce adam geldi.

"Ziya," dedi, "yarın son duruşma var. Emin misin yapmak istediğinden, bak, çok gençsin."

"Eminim."

"Bak oğlum, vazgeçeceksen şimdi vazgeç."

Ziya lafın uzamasına sinirlendi.

"Beni mahkemeye sokabilecek misin?"

"Tamam," dedi adam, "yarın sabah erkenden gideceğiz, seni arka kapıdan içeri sokacaklar."

Sabah erkenden kalktı, içi bomboştu, hiçbir şey hissetmiyordu, ölümün her şeyi örten sükûneti içine yayılmaya başlamıştı. O sükûnetin içinde olacakların bir an önce olmasını isteyen bir sabırsızlık kıpırdanıyordu sadece. Soğukkanlılıkla tabancalarını kontrol etti, birinin tutukluk yapma ihtimaline karşı iki tabancasını da aldı. Kemerini iyice sıkıp, tabancaları kılıfsız olarak kemerine soktu.

Hava aydınlanırken mahkeme binasına vardılar, adamın dediği gibi, bir nöbetçi Ziya'yı içeri soktu. Mahkeme salonuna çıkardı. Binada kimse yoktu o saatte, bomboştu, hiç ses duyulmuyordu. Hâkimin kürsüsünün arkasında duvar küçük bir çıkıntı yapıyordu. Ziya o çıkıntının arkasına geçip duvara dayandı.

Ölüm içine bütünüyle yerleşmiş, hayatla ilişkisi kopmuştu. Bütün duyguları, düşünceleri susmuş, zihni solmuş, buna karşılık bedeni hassaslaşmış, beş duyusu keskinleşmişti. Tabancasının kabzasını sertliğini avucunda hissediyor, binanın çıtırtılarını işitiyor, rutubetli ahşap, taş ve eski kâğıt kokusunu duyuyor, biraz sonra dolacak olan boş salondaki

sanık iskemlesinin arkasındaki çivi izlerini, hâkim kürsüsünün kararmış tahtalarını, penceredeki aydınlığı görüyor, duvarlardaki lekeli badananın tadını dilinde hissettiğini sanıyordu. Bütün bedeni taş gibi katılaşmıştı ama ruhunda ona haz veren bir titreme vardı, beklediği an nihayet gelmiş, ölüm onun emrine girmişti, biraz sonra avucunda tuttuğu ölümü salıverecekti.

Önce zabit kâtipleri gelip masalarına yerleştiler, daha sonra koridorları dolduran yüzlerce Arnavut tüfekçinin alaylı sesleri duyuldu, itişerek salonu doldurdular, en son hâkimler heyeti de gelip kürsüye yerleşti.

Matlı Mustafa altı inzibatın ortasında salona girince büyük bir alkış koptu, bağrışlar duyuldu, "Nasılsın aslan", "Nasılsın Mustafa Bey", "Seni almaya geldik, yiğidim."

Hepsi Mustafa Bey'in "nefsi müdafaadan" beraat edeceğine emindi, Hakkı'nın Düzce'ye gittiği duyulduğundan bir saldırı endişesi de yoktu.

Mustafa Bey de salonu dolduran arkadaşlarını kibirli bir neşeyle selamlıyordu, "Ne yapmışım ki beni tutacaklar, canımı korudum," diyordu.

Bütün bu gürültünün ortasında birden o neşeli bağrışlara hiç benzemeyen bir ses duyuldu:

"Matlı..."

Kimse sesin nereden geldiğini anlamadı ama sesin düşmanca keskinliğinden herkes uğursuz bir şey olacağını hissetti. Bütün sesler sustu. Matlı sesin sahibini görebilmek için endişeyle çevresine bakıyordu.

O keskin ses bir daha duyuldu.

"Arif Ağabeyime selam söyle..."

Tabanca iki kere patladı, sonra bir kere daha. Matlı olduğu yere yıkıldı. Orada, o anda öldü. Arnavut silahşorlar ateş edeni bulmaya çalışıyordu ama o kargaşada hiçbiri bir çıkıntının arkasında duran incecik genç çocuğu göremedi. Görebilseler hemen öldüreceklerdi.

İnzibatlar Ziya'yı salondakilerden daha önce fark edip başına üşüştüler. Sürükleyerek mahkeme salonundan çıkardılar. Sürüklenirken Ziya gülümsüyordu. Bir ölüm, ona bir hayat kazandırmıştı.

Ziya'yı Matlı'yı vurduğu salonda yargıladılar. Bu kez salonda Çerkezler vardı. İnzibatların sayısı çok fazlaydı. Onu hapishaneye bile götürmemişler, Emniyet Müdürlüğü'nde bir hücrede tek başına tutmuşlar, olayların büyümesini önlemek için de mahkemeyi süratle başlatmışlardı.

Ziya, iki gün önce vurduğu adamın durduğu yerde duruyordu. Yerdeki kan izlerini silmişlerdi ama soluk, kahverengi bir leke kalmıştı tahtaların üstünde. Matlı'nın baktığı yere bakıyordu. Vurduğu adamın yerine geçmişti. Matlı'yı öldürmeden önce kendisinin de öldürüleceğine inandığı, bütün zihniyle ve ruhuyla bu ölümü benimsediği, bütün varlığını kendi rızasıyla ölümün sonsuz sükûnetine terk edip daha yaşarken ölümü hissettiği için kurtulduğuna sevinememişti. Yaşadığını kavramakta zorluk çekiyordu, ölüm hâlâ içinde, zihninin derinliklerinde duruyordu.

Ölümü ve ölmeyi sevmişti. Şimdi yaşamak ona tuhaf ve yadırgatıcı geliyor, hayat iyice değersiz gözüküyordu. Ölümün yüceltici ve sakin karanlığından geri dönmeye alışmakta

zorlanıyordu. Ana rahminin huzurlu sessizliğinden yeni çıkan bir bebek gibi bu gürültücü aydınlık onu huzursuzlaştırıyordu.

Ağır Ceza Reisi sertliği ve dürüstlüğüyle herkesin saygısını kazanmış bir hâkimdi. Suç, onun gözünün önünde işlenmişti, bir tanığa, ayrıca bir kanıta ihtiyaç yoktu.

"Neden vurdun," dedi.

"Ağabeyimi öldürmüştü."

"Sana öldürmeni söyleyen kimse oldu mu?"

Ziya dimdik hâkime baktı. Gururlu bir sesle, "Kendim karar verdim," dedi.

"Bak oğlum, biri seni bu cinayete zorladıysa söyle..."

Hâkimin bu saçma soruda ısrar etmesi Ziya'yı kızdırdı, daha sert bir sesle, "Kendim karar verdim," diye tekrarladı.

"Pişman mısın?"

Ziya'ya mahkemeden önce "Pişmanım, de," demişlerdi ama o bu öğüde uymadı, o muhteşem zafer anını pişmanlıkla lekelemeye, dilden dile anlatılacak efsaneyi küçültmeye niyeti yoktu.

"Değilim."

"Oğlum, bir insanı öldürdün, bir can aldın, pişman değil misin?"

"Değilim, bugün olsa gene yaparım."

"Taammüden cinayetin cezasını biliyor musun?"

"Biliyorum."

"Bir daha soruyorum, pişman mısın?"

Ziya inatla başını salladı.

"Değilim... Pişman olunacak bir şey yapmadım."

Karar çabuk verildi. Yaşı küçük olduğu için idamdan kurtuldu ama müebbede mahkûm oldu. Karar okunurken

pencereden dışarıyı seyrediyordu. Onların kararı umurunda değildi. Gururlu bir erkeğin yapması gerekeni yapmıştı, önemli olan buydu.

III

Karadeniz kıyısındaki Sinop Hapishanesi, yosun tutmuş kalın taş duvarları, dikenli telleri, nöbetçi kuleleri, demir kapıları ile uzaktan bakanlara kayıp ruhlar cehennemi gibi görünen, ürkütücü bir binaydı. İçine atılan bir daha kolay kolay çıkamazdı. Günahlarının bedelini ağır ağır çürüyerek öderlerdi. Çoğunlukla katiller yatardı orada. Arada bir yöneticilere günahkâr gibi gözüken siyasi mahkûmların da oraya koyulduğu olurdu.

İçerisi dışarıdan daha beterdi. Kararmış duvarlarında eski zamanlardan kalma, pranga takmak için kullanılan demir halkalar sallanırdı, denizden gelen tuzlu rutubet eşyaların da, insanların da içine nüfuz ederdi, demir parmaklıklı dar pencerelerinden ışık zar zor geçtiğinden gündüz vakti bile kalabalık koğuşlar karanlık olurdu. Mahkûmlar yemeklerini koğuşlardaki gazocaklarında pişirdiklerinden her zaman yanmış yağ, kızarmış soğan, gazyağı, rutubet, sigara dumanı ve ter kokardı.

Dalgalar, duvarlara azgın at sürüleri gibi çarpar, koğuşlar arasındaki dar ve karanlık koridorlar sürekli uğuldardı. Gardiyanların, "Allah kurtarsın," diye içeri sokup arkasından demir kapıyı kapattığı mahkûmlar, daha ilk anda oradan bir daha kurtulamayacaklarını hissederlerdi.

Ziya'yı koğuşa sokup arkasından kapıyı kapattıklarında, o da herkes gibi önce havasızlıktan boğulacağını sanmıştı, yüzlerce yıldır içine temiz hava girmeyen ağır kokulu koğuşlarda, alışkın olmayanlar, nefes alamayacaklarını sanırdı, ciğerleri sıkışırdı. O da karanlık ve havasızlıkla ezildiğini, soluksuz kaldığını ve bir daha oradan kurtulamayacağını hissetmiş, dehşetle ve çaresizlikle titremişti.

Katillerin yan yana yattığı hapishane, yavruların daha doğmadan birbirini yediği bir köpekbalığı karnı gibi kanlı bir karanlıkla doluydu. Bir daha buradan çıkamayacaklarını bilen katiller kolaylıkla kavgaya tutuşup birbirlerini öldürürlerdi. Şişlemek, bıçaklamak kadar, uyurken kafasına kaynar zeytinyağı dökmek ya da yastığı yüzüne koyup üstüne oturmak gibi değişik cinayet usullerine de rastlanırdı. Herkes endişeyle, tedirgin yaşardı.

Ziya'nın hissettiği çaresizliği yatıştıran ilk şey, katillerin kendisine gösterdiği saygı oldu. Oradaki herkes birini ya da birilerini vurmuştu ama Ziya, "Matlı'yı vuran delikanlıydı", "Arif Bey'in kardeşiydi" ama belki de en önemlisi, "dışarıda onu koruyan birileri" vardı. Tavana yakın olan dar pencerelerden birinin altında bir yatak verdiler, yemeğini pişirdiler, çamaşırını yıkadılar. Diğerlerine karşı çok hoyrat davranan gardiyanlar bile ona daha özenli davranıyorlardı. Kim olduğu bilinmeyen birilerinden düzenli para geliyordu.

Cehennemde bile hayat vardır, hapishanede de bir hayat vardı, sadece dışarıdakinden farklı bir hayattı bu, kendine göre bir işleyişi, kendine göre bir ritmi, kendine göre bir "önemliler" listesi bulunuyordu. Dışarıda pek de önemli olmayan şeyler burada çok önemliydi; bir paket sigara, ucu iyice sivriltilmiş bir şiş, bir parça et, avluda biraz fazla kalabilmek. Bunları ele geçirebilmek için iki şeyden birine sahip olmalıydınız, para ya da yaydığı korkudan beslenen bir güç. Ziya ikisine de sahipti.

Önce tahta saplı bir şiş aldı kendisine. Tedbiri elden bırakmaması gerektiğini biliyordu. Ölümden değil ama önemsiz biri tarafından öldürülmekten korkuyordu. Hayatından ziyade "Matlı'yı vuran cesur genç" efsanesini korumayı amaçlıyor, bu efsanenin sıradan bir katilin elinde tükenmesi düşüncesi bile onu öfkelendiriyordu. Ağabeysiyle arkadaşlarının anlattıklarını hatırlıyor, bir "puştluğa kurban gitmemek" için dikkat ediyordu. Çerkez mahkûmlardan oluşan bir çemberin içinde yaşıyor ama kimseyle samimi olmuyor, doğasına uygun biçimde az konuşuyor, şakalara gülmüyor, şaka da yapmıyordu. Çok genç olmasına rağmen bir efsanenin ağırlığını, o ağırlığa uygun biçimde taşıyordu. Bu tavır, ona duyulan saygıyı da artırıyordu.

Geceleri, herkes uyuyup da koğuşta horultular, iniltiler, görülen kâbuslarda atılan çığlıklar duyulmaya başlandığında gözlerini kapatıp, Matlı'yı vurduğu anı yeniden yaşamaya başlıyordu. O "an" onun her zorluğa dayanmasına yardım ediyordu. Herkesin ortasında ünlü bir kabadayıyı vurmuş ve yüzlerce Arnavut'un arasından sıyrılıp çıkmayı başarmıştı. Bu,

uğruna her türlü bedelin ödenmesine razı olacağı onurlu bir davranıştı. Gururlu bir erkeğe yakışanı yapmıştı. Bunu kendine sürekli tekrarlıyordu.

Bir cehennemdeydi ama bu cehennemi hak edecek o muhteşem günahı işlemiş olduğunu bilmek onu cehennemden koruyordu. Gerektiğinde burada da birini öldürmeye her zaman hazırdı. Hatta zaman zaman böyle yeni bir cinayeti işlemeyi istiyor, adını yeniden herkese hatırlatmanın faydalı olabileceğini düşünüyordu. Hiç kimseye bir şey söylemese, kimseyi tehdit etmese bile garip bir şekilde herkes onun birini her an öldürebileceğini seziyordu, diğer katilleri bile ürküten soğuk, sessiz, kararlı bir hali vardı.

Gardiyanlar da bunun farkındaydılar. Bir keresinde bir gardiyan onun koğuşunda birine bağırdığında Ziya "Ne bağırıyorsun!" diyerek yerinden öyle bir doğrulmuştu ki, gardiyan "Sana söylemedim," deyip hızla koğuştan çıkmıştı. Bir daha da hiçbir gardiyan onun koğuşunda bağırmamıştı. Mahkûmlar, gardiyanların da ondan çekindiğini görüyorlardı. Ziya da oradaki herkesin kendisinden korktuğunu hissediyor, bu korkudan hoşlanıyordu.

Ama bütün bunlara rağmen zaman çok ağır geçiyordu. Her bir saniye dev bir sürüngen gibi zorlukla kımıldıyor, diğer mahkûmlarla birlikte Ziya'nın göğsüne de dolanıp sıkıyordu. Asıl düşmanları zamandı. Diğerleri zamanı hızlandırmanın yolunu bulmuşlardı, kumar oynuyorlardı. Sabundan, tahtadan ya da hayvan kemiklerinden yaptıkları zarları yere serdikleri bir battaniyenin üstüne atıyorlardı. Kolaydı. Büyük sayıyı atan kazanıyordu.

Ziya kumarı ilk kez orada keşfetti.

İki zar her şeyi belirliyordu, paralar, sigaralar, nispeten daha iyi yerde olan yataklar bir anda el değiştiriyordu. Bir zar atıyordun ve her şey değişiyordu. Bu kadar basitti. Bu basitlikte de çıldırtıcı bir çekicilik bulunuyordu. Günlerce kumarbazların başında durup seyretti. Zarlar yuvarlanırken herkes nefesini tutup susuyordu. Zarlar durunca kazananlar sevinçle, kaybedenler öfkeyle bağırıyordu.

Sonra bir gün o da battaniyenin başına oturdu. Zarların keskin kenarlı sertliğini avucunda hissetti. Attı, kaybetti. Attı, kaybetti. Attı, kaybetti. Zarlar dönerken nefesini tutmayı, kendi varlığı da dahil her şeyin o kısacık anda donmasını hissetmeyi, kaybetmeyi ve kaybetmenin yarattığı o muazzam kazanma umudunu öğrendi.

Hapishaneye girdiğinden beri ilk kez o gece rahat uyudu, bütün sıkıntılar kaybolmuş gibiydi, her şey unutulabiliyordu, sadece zarların yuvarlanışını düşünüyordu. Her şeyini, bütün hayatını, bütün gençliğini, bütün geleceğini elinden almış olsalar bile elinden alamayacakları bir şey keşfetmişti: zarlar. Zarları avucunda salladığında hayat duruyor ama zaman hızlanıyordu. İlk günlerde şansı yaver gitmemiş, hep kaybetmişti, eğer tersi olsa ve hep kazansaydı belki de kumara bu kadar tutulmazdı. Ama kaybetmek, kazanma hırsını, talihi tersine çevirme arzusunu, unutma zevkini kısa sürede içine kazımıştı. Bu duygulara bir daha hayatı boyunca vazgeçemeyeceği biçimde bağlandı.

Her sabah daha kalkar kalkmaz battaniyenin başına gidiyordu, orada her zaman birileri oluyordu. Zarları atarken,

karanlığı, havasızlığı, duvarları, o korkunç kokuyu hissetmiyordu, çevresine yönelik bütün algıları kapanıyor, onların yerine içinde sadece zarları aydınlatan bir ışığın yandığı başka bir dünyanın kapısı açılıyordu. Hapishanede olduğunu unutuyor, unutmanın kıymetini öğreniyordu. Oynamadığı zamanlar ise hapishane geri dönüyor, onu havasız karanlığı ile boğuyordu.

Günlerin bir ismi yoktu. Kimse "Bugün günlerden ne?" diye sormuyordu. Hangi gün olduğunun bir önemi bulunmuyordu. Bütün günler tek bir gündü. Birbirinin aynı, birbirine yapışarak büyüyen, insanları kendi karanlığına çekip boğan tek bir günün içinde geçiyordu ömürleri. Zamanı kıpırdatacak bir hareket olmuyordu. Bazen hareketsizlik onları öylesine bunaltıyordu ki sadece bir hareket olsun diye kavga çıkarıp birbirlerini öldürüyorlardı. Zamana bir hareket katabilmek, zamana bir işaret koyabilmek için cinayetten başka hiçbir imkânları kalmamıştı.

Güneşin doğduğunu da, battığını da görmüyorlardı. Aynı bulanık karanlığın içinde yaşıyorlar, neredeyse anbean çürüdüklerini hissediyorlardı. Ziya onu ezen, çürüten bu tek karanlık günün içinden ancak zarlarla kurtulabiliyordu. Kumara gittikçe daha çok bağlanıyor, neredeyse zarlara bir minnet duyuyordu.

Mahkûmların arada bir ziyaretçisi geliyordu. Bu, ziyaretçisi gelen için büyük bir olaydı. Yaşadığına, hâlâ hayatta olduğuna dair bir işaretti. Ziyaretçisi gelen günlerce ziyaretçinin kendisine verdiği haberleri anlatıyor, herkes de aynı heyecanla aynı hikâyeyi defalarca dinliyordu.

Ziya'nın ziyaretine kimse gelmiyordu.

Hapishaneye girdikten bir yıl kadar sonra bir gün gardiyan kapıyı açıp "Ziyaretçin var," dediğinde şaşırdı Ziya. "Hakkı mı geldi acaba," diye düşündü. Koğuştan çıktıklarında görüşlerin yapıldığı tarafa değil de mahkûmların asla çıkmadığı üst kata yöneldiklerinde birden kuşkulandı, "Nereye gidiyoruz?" diye sordu, "Şimdi görürsün," dedi gardiyan. Müdür odasının kapısını açıp onu içeri soktu. Müdür yoktu. Pencerenin yanında uzun boylu, sarışın bir adam duruyordu. Kapının sesini duyunca dönüp çoktadır onu tanıyormuş gibi, "Gel, otur Ziya," dedi. Otoriter bir sesi vardı. Çerkez Mehmet Bey, daha çok bilinen ismiyle "Sarışın Mehmet", Saray'ın adamıydı ama Ziya o sırada bunu bilmiyordu.

"Nasılsın?"

"İyiyim," dedi Ziya.

"Rahmetli ağabeyini iyi tanırdım. Ölümüne çok üzüldüm. Kanının yerde kalmadığına memnun oldum."

Ziya cevap vermedi.

"Çok kumar oynuyormuşsun."

Ziya, sinirlendiğini belli etmemeye çalışarak, "Zaman geçiyor," dedi.

"Kumar, adamı dikkatsiz yapar. Kendini çok kaptırma, gözün hep açık olsun."

"Dikkat ediyorum."

"Bir şeye ihtiyacın var mı?"

"Yok."

"Peki," dedi adam, "ben tekrar geleceğim. Bir şeye ihtiyacın olursa Gardiyan Rüstem'e söyle, o bana haber verir."

Bu tuhaf ziyarete Ziya bir anlam verememişti. Adamın önemli biri olduğu müdürün odasında oturmasından belliydi

ama kendisinden ne istediğini anlamamıştı, yalnızca her hareketinin izlendiğini öğrenmişti.

Aradan üç ay geçti, Ziya adamı unutmuştu, gardiyan gene "Ziyaretçin var," diye gelip onu müdürün odasına götürdü. Sarışın Mehmet Bey oturmuş sigara içiyordu. Ziya'yı görünce gülümsedi. "Nasılsın?" diye sordu.

"İyiyim."

"Otur bakalım." Ziya adamın karşısına oturdu.

"Sen mert bir delikanlısın, Ziya. Çok eziyet çektin ama bu kadarı yeter, seni artık buradan çıkaralım."

"Nasıl?"

"Bak şimdi, yarın akşamüstü koğuşta bir kavga çıkar ama dişli biriyle kapışma, bir terslik olmasın. Şöyle biraz bağır çağır. Gardiyanlar seni koğuştan alacaklar. Geceleyin seni çıkaracağız. Ben de burada olacağım. Yanına bir şey alma. Kimse şüphelenmesin."

Ziya koğuşa dönünce yatağına gidip oturdu. Bu öylesine beklenmedik bir haberdi ki öyle hemen inanmak, içine sindirmek kolay değildi, "Tuzağa mı düşürecekler," diye düşündü ama tuzağa düşürecek olsalar bunu ilk seferde yaparlardı, bu kadar uzatmalarına gerek yoktu. Üstelik bir tuzak bile olsa, kurtulma ümidinden vazgeçemez, böyle bir teklife arkasını dönemezdi, "Tuzaksa tuzak," dedi, "yaşayalım, görelim." Bir yandan da bu haberle birlikte unutmaya çalıştığı hayaller canlanmıştı, yeniden serbest olmanın fikri bile içini ısıtıyordu.

Dakikalar yeniden yavaşlamıştı, ümit de zamanı ağırlaştırıyordu.

Bir gün zor ve yavaş geçti, ümitle endişe, hayalle kuşku sürekli yer değiştirerek Ziya'yı bunalttı, eğer onunla oyun

oynuyorlarsa gardiyan Rüstem'i öldürecekti, buna karar verince birden ferahladı, sanki bütün sorunları çözecek yolu bulmuştu. Akşamüstü kumar oynayanların arasına katıldı ama şimdi zarları görmüyor, daha büyük bir oyuna hazırlanıyordu, battaniyenin üzerindeki zarlar önemini kaybetmişti.

Birden ayağa kalkıp, "Zar mı tutuyorsun sen!" diye bağırdı, karşısında oturan adam, "Ne zar tutması," dedi.

"Zar tutuyorsun, gördüm."

Adam da ayağa kalktı, "Allah şahit zar tutmadım, sana yapar mıyım öyle şey?"

Koğuşta herkes susmuştu, orada öyle bağrışlar olduğunda sonunda mutlaka kan dökülürdü. O sırada kapı açıldı, Rüstem iki gardiyanla birlikte içeri girdi. "Ne oluyor burada," dedi, "Ziya, kavga mı çıkarıyorsun?" Kimsenin cevap vermesine vakit bırakmadan Ziya'yı kollarından tuttular, "Gel buraya," deyip koğuştan çıkardılar. Karanlık merdivenlerden aşağıya indirdiler, küçük bir odaya soktular.

Rüstem, "Burada bekle," deyip çıktı, kapıyı kilitledi. Hava kararmıştı, odanın içi gözükmüyordu. Biraz sonra Rüstem kapıyı açıp, "Gel," dedi, birlikte merdivenleri inmeye başladılar, Rüstem'in elindeki fenerden başka ışık yoktu, indikçe serinlik artıyordu, dehliz gibi dar bir koridora girdiler, arada bir karşılarına çıkan demir parmaklıklı kapıları Rüstem elindeki anahtarlarla açıyordu. Sonunda deniz kıyısına çıktılar.

Denizden tuzlu ve serin bir rüzgâr esiyordu. Ziya derin bir nefes aldı, temiz hava genzini, nefes borusunu, ciğerlerini yaktı. Gökyüzüne baktı, çok genişti. Kıyıda bir çatana bekliyordu. İçinde gocuklarının başlıklarını kafalarına geçirmiş üç

gölge görülüyordu. Sarışın Mehmet Bey çatananın yanında bekliyordu.

"Arkadaşlar seni Mısır'a giden bir gemiye bindirecekler," dedi, "İskenderiye'ye vardığınızda sakın kamaradan çıkma, orada bekle, gelip seni alacaklar."

Bir kese verdi.

"Bunu kuşağına sok, seni bir müddet idare eder."

Bir de torba uzattı, "Burada giyecek bir şeyler var, gemide üstünü değiştirirsin." Ziya'yı kucakladı, "Hadi yolun açık olsun."

Ziya çatanaya atladı, üç adam telaşla ipleri çözdü, açıldılar. Deniz sakindi, gökyüzünde yıldızlar gözüküyordu. Ziya eğilip elini suya soktu, soğuktu. Diğer eliyle de belindeki şişi tutuyordu, hâlâ bunun bir tuzak olup olmadığından emin olamıyordu. Derin derin soluyor, bir yıl boyunca içinde biriken o yağlı kokudan kurtulmaya çalışıyordu.

Bir süre gittikten sonra karanlığın içinden sadece sancak ve iskele ışıkları yanan bir gemi belirdi. Çatanadaki adamlardan biri elindeki fenerle işaret verdi, gemiden de yanıp sönen bir fenerle işaret geldi. Gemi yol kesip yavaşladı, bir ip merdiven fırlattılar. Adamlardan biri ipi yakalayıp Ziya'ya, "Hadi," dedi, Ziya merdiveni tuttu, "Sağ ol," dedi, "Selametle," dedi adam.

Ziya tırmanmaya başladı, gemi sallandıkça merdiven de sallanıyor, merdivenle birlikte geminin gövdesine çarpıyordu. Sonunda yukarıya kadar tırmanmayı başardı, küpeşteden uzanan bir el onu tutup içeri çekti. Biri bir ıslık çaldı, gemi yeniden hızlandı.

Odesa'dan Pire'ye, oradan da İskenderiye'ye giden bir zahire gemisiydi. Mısırlı bir kaptanı, on iki tayfası vardı. Ziya'nın ilk işi biraz sıcak su isteyip daracık bir aralıkta yıkanıp üstünü değiştirmek oldu. Ona gösterdikleri bir kamaradaki ranzaya uzanıp derin, deliksiz bir uykuya daldı. Uyandığında hava aydınlanıyordu. Güverteye çıktı. İnsanın içini temizleyen taze bir sabah serinliği çarptı yüzüne. Beyazımsı bir pembeliğin içine yumuşacık dağıldığı koyu lacivert gökyüzüne, menekşe rengi denize baktı, renkleri belki de ilk kez bu kadar keskin bir şekilde algıladı. Yeryüzünde renkler olduğunu unutmuştu.

Gökyüzünün sonsuzluğu, denizin genişliği şaşırtıcıydı, bu sınırsızlığın ortasında kendini küçücük ve güvende hissetti. Havanın tuz ve iyot kokan temizliği bütün geçmişi yıkayıp aklıyormuş gibi geldi ona. Asla içinden çıkamayacağına inandığı kirli karanlıktan yeniden renkler ve kokular âlemine dönüş öyle ani olmuştu ki bir yandan da gördüğü her şeyin gerçekliğinden kuşkuya düşüyor, kurtulduğuna tam olarak inanamıyor, her an bir elin onu omzundan yakalayıp yeniden hapishaneye döndüreceği duygusundan kurtulamıyordu.

O, güvertede durup renklere bakarken, hapishanedekiler bu renklerden habersiz, kendilerini saran havasız karanlıkta uyuyorlardı. Hayatı, onun çocukken avladığı zarganalar gibi çok çabuk yön değiştirebiliyordu.

Gemiciler ona soru sormadılar, ya hikâyesini zaten biliyorlardı ya da aldırmıyorlardı. Ziya kendi isteğiyle onlara yardım etmeye başladı, denizden su çekti, güverteyi yıkadı, pirinçleri parlattı. İstanbul Boğazı'ndan geçerken her ihtimale karşı onu ambara sakladılar, doğduğu kentin içinden kenti görmeden geçti.

Ege'de fırtınaya yakalandılar, geminin bir dalgayla şaha kalkıp sonra ıslak bir tahta parçası gibi sulara vuruşunu, her dalgada bir yerlere tutunmaya çalışarak, oraya buraya çarparak yaşadı. Acemilikleriyle gemicileri kendine güldürdü ve bundan alınmadı.

Bir hafta sonra akşam çökerken Pire'ye vardılar.

Karaya çıkmaya hazırlanan gemiciler ona, "Hadi sen de gel," dediler, bunun çok tehlikeli olabileceğini düşünmeden, "Olur," dedi. Nöbete kalanlardan birinin gemici kâğıdını alıp ona verdiler, "Biri sorarsa bu kâğıdı gösterirsin," dediler. Kimse bir belge sormadı.

Dar ve dolambaçlı sokaklarda her milletten gemiciye rastladılar. Çoğu sarhoştu. Yan yana dizilmiş meyhanelerden çeşitli dillerde konuşmalar taşıyordu dışarıya. Ortalık kızarmış balık kokuyordu. Ziya'yı aralarına alan gemiciler hızlı hızlı yürüyorlardı, meyhanelere bakmıyorlardı bile. İstedikleri içki değildi. Kalabalık sokaklardaki evlerden birinin önünde durup kapıyı çaldılar. Beyaz saçlı, simsiyah giyinmiş yaşlı bir kadın açtı, kısaca bir şeyler konuşup içeri girdiler. Tahta merdivenlerden üst kata çıktılar.

Salona benzer bir yerde yarı çıplak kadınlar toplanmışlardı, memeleri, karınları apaçık ortadaydı, tüle benzer şeffaf sabahlıklar giymişlerdi. Ziya şaşkınlıktan kapıya çarptı. Hayatında ilk defa çıplak kadın görüyordu. Utanmıştı. Ne yapacağını kestiremeyip eşikte durdu. Doğaüstü yaratıklarla karşılaşmış gibiydi, vücudu sanki ondan kopmuş ayrı bir canlıya dönüşüp gerilmişti. Hem bakmak istiyor hem de onu ezen utançla başını kaldıramıyordu.

Kadınların kokusunu duyuyor, bütün salonu dolduran sıcaklıklarını kendi etinde hissediyordu. Zihni kararıyor, başı dönüyordu. Düşmemek için duvara tutundu. Kadınlar hakkında çok şey duymuştu ama onların gerçekten bir vücudu olduğuna galiba hiç inanmamıştı. Gemicilerden biri onu tutup sedirlerden birine oturtmasaydı bütün gece o duvara tutunmuş bir halde kalabilirdi.

Sedire oturdu ama başını kaldıramıyordu. Yanında oturan kadının çıplak bacaklarını, ayak parmaklarının kıpırdanışını görüyordu. Uzanıp tutmak için büyük bir iştah duyuyordu ama utançtan donduğu için kıpırdayamıyordu. Gemicilerle kadınlar ona bakışıp gülüşüyorlardı, o bunun farkında değildi. İçkiler geldi. Yanındaki kadın elini onun bacağına koydu. Bacağını tutan beyaz eli görüyordu ama başını kaldırıp kadının yüzüne bakamıyordu. Ateş dalgaları topuklarından göğsüne kadar dalga dalga yükseliyordu. Kadının eli bacağını sıkıyordu. Hem kaçmak hem de kadına sarılmak istiyor ama ikisini de yapamıyordu.

Başını kaldırdığında küçük salonda kendisiyle yanındaki kadından başkasının kalmadığını gördü, herkes odalara çekilmişti. Şansına kadınların en tecrübelisi ve en anlayışlısı onun payına düşmüştü. Kadın parmaklarının ucuyla çenesinden tutup başını kendisine doğru çevirince kadının yüzünü gördü. Gözlerinin kenarlarında çizgiler oluşmuştu, neredeyse şefkatle gülümsüyordu, alay eden bir hali yoktu. Onu elinden tutup hafifçe çekerek bir odaya götürdü. Hareketsiz duran Ziya'yı ağır ağır soydu, sonra kendi sabahlığını çıkardı. Çırılçıplak karşısında durup onun kendisine iyice bakmasını bekledi. Onu yatağa yatırıp yanına uzandı. Üstüne doğru çekti.

Vücudu kadının vücuduna değdiği anda Ziya kasıklarındaki kasılmalarla birlikte neredeyse bütün vücudunun infilak ettiğini hissetti. Kadın hiçbir şey söylemeden bir peçeteyle önce kendi karnını sonra Ziya'nın karnını silip temizledi. Onu bir çocuk gibi yeniden yanına yatırdı. Bir sigara yakıp verdi, sigarayı birlikte içtiler. Sigara içerken kadın Rumca, ninniye benzer bir şeyler söyledi ona. Sonra onu tekrar usulca üstüne çekti, Ziya hayatında ilk kez bir kadının derinliklerindeki sıcaklığın nasıl bir şey olduğunu, neredeyse duyduğu zevkten panikleyerek hissetti. Vücudu bir bıçak gibi sertleşip keskinleşmişti, kadının vücudu kadar kendi vücudunun varlığını da ilk kez böylesine güçlü bir biçimde algılıyordu. Ondan sonraki seferde ne yaptığını daha iyi fark ederek, daha yavaş ama gene aynı ölçüde zevkle sevişti. Sonra vücuduna huzurlu bir gevşeme yayıldı ama bu gevşeklikten hoşlanmadı.

Giyindikten sonra kadına kuşağındaki keseden bir altın verdi. Kadın böyle bir cömertlikle karşılaşmayı beklemediğinden şaşırarak ve minnetle baktı genç delikanlıya. O eve girdiklerinden beri ilk kez gülümsedi Ziya. Sonra başını gene önüne eğdi. Ayrılırlarken kadın onu yanaklarından öpüp, saçlarını okşayarak bir şeyler söyledi. Ziya ne söylediğini anlamadı.

Gemiye döndüklerinde Ziya sarhoş gibiydi, hiç kimseyle konuşmadan ranzasına gidip yattı. Yaşadıklarını düşünüyordu. Olanlar gerçekti ama bir yandan da gerçek değilmiş gibi geliyordu ona. Onları gerçekten yaşadığını kanıtlayacak bir iz bulmaya çalışıyordu, vücudundaki hem huzurlu hem rahatsız edici gevşeklikten başka iz yoktu. Yaşadıklarının gerçek

olduğunu biliyordu ama bunları yaşadığına inanamıyordu, bütün yaşananlarda rüyayı andıran bir belirsizlik vardı sanki, bir iz bırakmadan geçip gitmişti.

Duygularını, kadının vücudundaki o muhteşem sıcaklığı, bir bedenden bir bedene akan yoğun ateşi hatırlıyor ama kadının yüzünü, hatta bedenini bile hatırlayamıyordu. Hâlâ devam eden utancını da hatırlıyordu. Kadının çıplaklığında, daha da fenası kendi çıplaklığında hiç unutmayacağı utandırıcı bir şey vardı. Cinayete ve kumara benzemiyordu. Cinayetten ve kumardan sonra ortada belirgin, açık, gözle görülür bir iz kalırdı ve insan kendi vücudundan utanmazdı. Gene de bir kadının bacaklarını açıp içine girmekte cinayete benzer bir yan varmış gibi geliyordu ona ama bu benzerliğin ne olduğunu kestiremiyordu. O cinayete benzer şeyden geriye kalan en belirgin iz, hâlâ hissettiği ve çok uzun zaman unutamayacağı sıcaklığıydı kadının. O sıcaklığın bir parçasını çalıp sanki kendi vücuduna saklamıştı. Bunları düşünürken uyudu.

Ertesi gün öğleye doğru demir aldılar. İskenderiye'ye kadar o kadını ve sıcaklığını düşündü. Bir öğlen vakti İskenderiye Limanı'na geldiler. Ziya kamaraya gidip ranzaya oturdu. Beklemeye başladı. Limanın uğultusunu duyuyordu. Epeyce bekledikten sonra kapı açıldı, şişman bir adam içeri baktı, "Ziya sen misin?"

"Evet."

"Gel."

Gemiden birlikte indiler. Şişman adam liman görevlilerine selam verip yanlarından geçti. Bir arabaya bindiler. Ziya nereye gittiklerini sormadı.

IV

Şişman adam, Ziya'yı kentin kuzeyindeki büyük çiftliğe bırakıp gitti. Ziya o adamı bir daha görmedi. Çiftlik, pamuk tarlalarından, üzüm bağlarından, meyve bahçelerinden, çiçek tarhlarından oluşan göz alabildiğine geniş bir araziye yayılmıştı. Ziya'yı çiftliğin kâhyası karşıladı. Uzun boylu, sırım gibi, dökme demirden yapılmışa benzeyen koyu esmer bir adamdı. Karşısındakine değerini ölçer gibi dikkatle bakıyordu. Onu meyve bahçelerinin üst tarafında, kendi evinin arkasında bulunan iki odalı, bir banyosuyla bir mutfağı olan küçük bir müştemilata götürdü. "Burada kalacaksın," dedi, "Paşa Hazretleri müsait bir zamanında seninle görüşecek. Bir ihtiyacın olursa bana söylersin. Beni bulamazsan, oğlum var, Abdullah, ona söylersin, o bana söyler."

"Olur."

Kâhya, parlak deri kılıfı içinde bir tabanca, iki şarjör, bir kutu da mermi bıraktı masanın üstüne, "Paşa Hazretleri gönderdi," dedi, "bir süre çiftlikten ayrılmasın, ortalıkta görülmesin, diyor."

"Olur."

"Meyve bahçelerinde dolaşabilirsin, bu taraflara pek kimse gelmez ama pamuk tarlalarının o tarafa geçme."

"Olur."

"Yemekleri çocuklar getirecekler..."

Adam son bir defa evin içinde bir eksik var mı diye baktıktan sonra gitti.

Kâhya gittikten sonra Ziya tabancayı beline takıp küçük evinin önündeki verandaya çıktı, oraya onun için bir hasır koltukla hasır bir masa konmuştu. Çok uzaklarda, küçük bir tepeciğin üzerinde Paşa'nın sarayı andıran görkemli beyaz köşkü bir ince duman bulutuna karışıp gökyüzüne yükselecek gibi görünüyordu. Ziya'nın evinin üç yüz, dört yüz metre kadar gerisinde, ağaçların arasında iki katlı bir konak vardı. Daha sonra orada Paşa'nın İstanbullu bir Yahudi olan doktorunun eşi ve kızıyla kaldığını öğrenecekti.

Meyve bahçelerine doğru yürüdü.

Gemideki ilk sabahtan sonra bütün renkleri ve kokuları olduklarından da daha güçlü biçimde algılıyordu. Sanki renkler ve kokular derisine nüfuz ediyor, içine akıyordu. Gökyüzünün berrak maviliği altında meyvelerin kızılları, sarıları, turuncuları, yaprakların yeşilleri büyüyerek ona doğru geliyordu, meyve bahçelerinin girişine dikilmiş karabiber ağaçları meyvelerin tatlı kokusuna acımsı bir lezzet katıyordu. Yaprakların arasına saklanmış kuşların ötüşlerini işitiyordu. Yumuşak kum tepelerinin ardındaki Akdeniz'in yatıştırıcı mırıltısı tuzlu bir tazelikle ona kadar ulaşıyordu.

Bir ağaca yaslandı. Yorgundu. Her şey o kadar hızlı değişmişti ki neyin gerçek, neyin gerçekdışı olduğunu ayırt

etmekte kafa karıştırıcı bir bulanıklık yaşıyordu, zihni birbirinden bunca farklı rengi, kokuyu, hayatı bir arada kavrayamıyor, her şey hem bir rüyaya hem de gerçeğe benziyordu. Rüyayla gerçek arasında bir yerde kalmış gibiydi, her şey biraz buğuluydu.

Ziya, gördüklerini, yaşadıklarını, iç dünyasına aksettiren duygusal mercekleri arızalı olarak doğan insanlardandı. Olaylar, o merceklerden geçerken biçim değiştirirler, onun görmek istediği kalıplara dökülürlerdi. Gerçek onun zihnine bütün çıplaklığıyla ulaşamazdı. Daha çocukluğundan itibaren kendine olan hayranlığı, çevresindeki her şeyin yapısını ve boyutunu değiştirirdi. Kendisini ağabeysiyle özdeşleştirmesi, küçücük bir çocukken bile kendisini herkesin çekindiği bir kabadayı gibi görmesi bu arızayı daha da büyütmüştü. Bütün bunlara cinayetin, hapishanenin, kaçışın eklenmesi, onun gençliğinin bir evresini atlayarak ani bir şekilde büyümesi; merdivenleri koşarak çıkan birinin hangi katta olduğunu şaşırması gibi onun da bulunduğu yerin neresi olduğunu kavramasını neredeyse imkânsızlaştırıyordu. Hapishaneden çiftliğe gelişi çok süratli olduğundan bu baş dönmesi daha da artmıştı.

İlk günlerde o baş dönmesinin içinde gerçekliğini kavradığı tek şey kendisini saran muazzam yalnızlıktı. Tanıdığı kimse yoktu, herkes yabancıydı. Bir evin içinde tek başına oturuyordu. Bir başkası için büyük bir acıya dönebilecek olan o yalnızlık Ziya'ya büyük bir armağan gibi gelmişti. Aylarca bir an bile yalnız kalmadan, başkalarının fark etmeyeceği tek bir hareket bile yapamadan, tek başına istediği zaman

yıkanamadan, sürekli gözetlenerek yaşadıktan sonra bu el değmemiş yalnızlık ona büyük bir mutluluk gibi gelmişti. Kafasında karmakarışık bir hale gelen gerçekleri düşünmeden, bu bulanıklığı kimseye anlatmak zorunda kalmadan, konuşmadan, aydınlığın, gökyüzünün, sessizliğin tadını çıkardı. Hiç kimse yalnızlığın kıymetini uzun zaman hapiste kalmış biri kadar bilemez, yalnızlığın özlenebileceğini kavrayamaz, Ziya için hiç tanımadığı bir yere gelmiş olmak bir şans oldu, yalnızlığı niye istediğini kimseye anlatmak zorunda kalmadı.

Bu hal herhalde bir ya da bir buçuk ay sürdü, daha sonra yeniden özlemek üzere yalnızlığa doydu, her şeyi kaplayan buğu dağıldı, zihni sakinleşti, rüyadan uzaklaşıp gerçeğin içinde kendine bir yer buldu. Ancak ondan sonra çiftlik ona inandırıcı ve sahici gelmeye başladı. Bunda Abdullah'ın rolü de önemliydi. Aynı yaştaydılar. Babası gibi uzun boylu ve sağlam yapılıydı. Babasına çiftlik işlerinde yardım etmesi, kendisinden yaşça çok daha büyük olan işçilerin sorunlarını çözmeyi öğrenmesi onu garip bir şekilde olgunlaştırmıştı. Aldırmaz bir otoriterliği vardı. Her şeye boş verebiliyor, kuralları çiğnemekten kaçınmıyor, hatta o kurallarla dalga geçiyor ama gerektiğinde o kuralların uygulanmasını tartışılmaz bir ciddiyetle sağlayabiliyordu.

Birlikte sahile gidip yüzüyorlar, Abdullah'ın işi olmadığında etrafta dolaşıyorlar, geceleri Ziya'nın verandasında oturuyorlardı. Abdullah onun dünyasının dışından biri olduğu için onun kendisi hakkındaki düşüncelerine çok fazla aldırmıyor, bu da birlikteyken rahat davranmasını sağlıyordu.

Ziya zaman zaman meyve ağaçlarının arasında dolaşan uzun etekli, saçlarını ensesinde toplamış, ince yapılı bir kız

görüyordu. İşçi olmadığı belliydi. Bir gün Abdullah'a, biraz da utanarak, "O kız kim?" diye sordu.

"Nora mı? Doktorun kızı. Çok iyi bir kızdır. Fransa'da doktorluk okuyordu ama annesi hastalanınca döndü. Yeniden gidecekmiş. Buradayken işçilerin ufak tefek sorunlarıyla da ilgilenir."

"Niye çiftlikte bir doktor var?"

"Paşa'nın bir hastalığı var, diyorlar ama ne olduğunu bilmiyorum. Doktor her gün onun yanındadır."

"Sen Paşa'nın evine hiç gittin mi?"

"Yok... Oraya sadece babam gider."

Sıcak bir öğleden sonra meyve bahçelerinin nispeten daha serin olan gölgeliğinde gezerken, şeftali ağaçlarının arasında birden Nora'yla karşılaştı. Kız aniden önüne çıktığı için Ziya başını çevirecek vakit bulamadı, kızın yüzünü renkler ve kokular gibi bütün parlaklığı ve canlılığıyla algıladı. İnce bir suluboya fırçasıyla çizilmişe benzeyen yüzünde zarif bir çaresizlik gözüküyordu. Onun asla çaresiz biri olarak tarif edilemeyeceğini daha sonra öğrenecek olan Ziya'ya aşina olmadığı incelik ve zarafet bir çaresizlik görüntüsü gibi gelmişti.

Hemen başını öne eğdi. Kızın yüzünün çizgileri aynı anda zihninden dağılıp gitti, o yüzü aklında tutamadı. Yeniden başını kaldırıp baktı. Kız başını hafifçe yana doğru eğmişti, kumral saçlarını her zamanki gibi ensesinde toplamıştı, içten, neredeyse masum bir bakışı vardı ama belli belirsiz uçuşan pırıltılar, zekice bir alaycılığın o masumiyetin arkasına saklandığını düşündürüyordu. Ziya yeniden başını öne eğdi.

"Merhaba," dedi Nora, "sen İstanbul'dan gelen çocuksun, değil mi?"

Konuşmasında hafif bir Fransız aksanı hissediliyordu, bu da karabiber ağaçları gibi hoş bir lezzet ekliyordu sesine.

"Evet."

"Ben Nora..."

Kız elini uzattı, Ziya kımıldamadan kızın eline baktı, ne yapacağını kestirememişti.

"Elini uzatacaksın," dedi Nora.

"Anlamadım."

"Biri sana elini uzatınca sen de elini uzatıp onun elini sıkıyorsun. Âdet böyle..."

Ziya kızardığını hissetti. Daha önce hiçbir kadınla el sıkışmamıştı. İstanbul'da kadınlarla erkekler el sıkışmazlardı. Kızın elini acemice sıktı, sonra hemen elini çekti. Nora, "Bravo," dedi, alaycılığına rağmen neredeyse kırılgan bir sesi vardı.

"Adın ne?"

"Ziya."

Kız, ismini bir kez daha söyledi.

"Benimki de Nora."

"Biliyorum."

Sustular. Kız, biraz bekledikten sonra, "Peki," dedi, "görüşürüz." Nora uzaklaşırken arkasından baktı. Küçük ama hızlı adımlarla yürüyordu. Ziya'nın kadın zarafeti hakkında hiçbir fikri olmadığı gibi böyle bir kavramı bile bulunmuyordu. Kızı aklının herhangi bir yerine yerleştirememiş, görüntüsünü hafızasının hiçbir yerinde muhafaza edememişti. Hoş bir duygu kalmıştı sadece.

Akşam Abdullah uğradığında, "Nora'yı gördüm," dedi. "Biliyorum, Nora söyledi." Ne söylediğini merak etti ama

soramadı. Onun yerine, "Sen bu çiftlikten hiç çıkmaz mısın?" dedi.

"Çıkarım," dedi Abdullah, "gezmek mi istiyorsun?"

"Fena olmaz..."

"Yarın akşam yemekten sonra gideriz."

Ertesi sabah erkenden meyve bahçesine gitti, akşama kadar ağaçların arasında dolaştı ama Nora gözükmedi. Akşam yemeğinden sonra verandadaki hasır koltuğa oturup Abdullah'ı bekledi. İçi sıkılıyordu. Abdullah epey gecikerek geldi, "Kusura bakma," dedi, "bizimkiler anca yattı."

Noraların evinin yanından çiftliğin arka taraflarına doğru yürüdüler, ahırların, kümeslerin arasından geçip bir patikaya çıktılar. Kısa bir yamaçtan aşağı inip tozlu bir yoldan ilerledikten sonra şehrin varoşlarına vardılar. Keskin bir çamur, idrar ve yanık yağ kokusu çarptı burunlarına. Kerpiç evlerin kapıları açıktı, içeride yanan kandillerin dışarıya yansıyan ölgün ışıkları karanlığın içinde turuncu dörtgenler oluşturuyordu. Kapıların önlerindeki alçak taburelerde şişman kadınlar oturmuş, sıcaktan eteklerini sıvamışlardı. Birkaçı laf attı. Hızla geçtiler oradan.

Daha genişçe bir sokakta tahta masaları olan meyhanemsi bir yere girdiler. Kalabalık değildi. İki üç masada erkekler içiyordu, birinde kadınlar da oturuyordu yanlarında. Arka tarafta ise dört beş kadın kendi aralarında konuşuyorlardı, rengârenk giyinmişlerdi, derin dekolteli dar bluzları, yukarıya kadar sıvadıkları bol etekleri vardı, yüzlerindeki ağır makyajları terden ıslak maskeler gibi duruyordu. Birer bira söylediler. İçkilerini içerken Abdullah, kadınları göstererek, "Beğendiğin olursa..." dedi. "Yok," dedi Ziya.

"Üst katta da kumar oynanıyor."

"İyi..."

Biralarını içtikten sonra Ziya, "Artık dönelim," dedi.

Yolu öğrenmişti. Yaşayacaklarını tek başına yaşamayı tercih ediyordu. Aynı yollardan geri döndüler.

O günden sonra hayat yeniden ama bu sefer farklı biçimde başladı. Gündüzleri meyve bahçesinde dolaşıyordu. Sık sık Nora'yla karşılaşıyordu. Karşılaştıklarında Ziya hemen elini uzatıyordu. Bu, Nora'yı güldürüyordu. Onun gülmesinden anlayamadığı bir şekilde hoşlanıyordu. Yüzünü bir bütün halinde aklında tutmayı başaramadığından her seferinde bir başka parçasını, bir gün saçlarını, bir gün gözlerini, bir gün kaşlarını, bir gün dudaklarını aklında tutmaya çalışıyordu ama onları bir araya getirmeyi bir türlü beceremiyordu.

Gözleri çok iri değildi ama parlaktı, renklerini tam saptayamıyordu, bahçenin ışıklarına göre değişiyor, bazen yeşili andırıyor, bazen elaya dönüyordu, hatta bir keresinde gözlerinin koyu mavi olduğunu sanmıştı. Bakışları kederli değildi, neşeli de değildi, düşünceli gibiydi ama onun ne düşündüğünü Ziya asla anlayamıyordu. Üst tarafında hafifçe bir kemeri bulunan biçimli burnu, sabah buğusu gibi Ziya'nın zihninde dağılıp giden yüzüne keskin ve güçlü bir ifade katıyordu. Küçük ağzı sivri çenesine bir yumuşaklık ekliyordu.

Her zaman kibardı. Öğrenilmiş bir kibarlık değildi bu, doğuştan gelen ve ona çok yakışan bir kibarlıktı. Eğitim, bu kibarlığa incelikli bir tavır eklemişti sadece. Ziya ona söyleyecek sözler bulmaya uğraşıyor, bazen ne söyleyeceğini daha önceden düşünüyor ama genellikle bir şey söyleyemiyordu.

Anlaşılmaz bir endişe zihnini kilitliyordu. Belki de bu yüzden onun yanından hep pişmanlık duyarak ayrılıyordu.

Paris Üniversitesi'nden gelen Yahudi kızıyla Sinop Hapishanesi'nden gelen genç katilin hiçbir ortak yanları yoktu, tümüyle yabancıydılar. İki ayrı gezegenden oraya düşmüş gibiydiler. Bu yabancılık, ülkelerinden uzakta karşılaştıkları bir meyve bahçesinde ikisinin de ilgisini çekiyordu, birbirlerine dikkatle bakıp, bu tuhaf canlının ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı. Kalabalıkta birbirlerini belki fark etmezlerdi, kalabalıkta belki hiçbir zaman karşılaşamazlardı bile, onları karşılaştıran, kalabalıklardan uzakta bir bahçede mahsur kalmaları, sürekli olarak aynı yerde dolaşmak zorunda olmalarıydı. Birbirlerine yabancı oldukları kadar çevrelerine de yabancıydılar, geri çekilip saklanacakları kendilerine ait bir kalabalıkları yoktu. Geriye doğru gidemediklerinden, "yabancıya" doğru gitmek, onu tanımak, yabancılıktan kurtulmak zorundaydılar.

Aslında onları yakınlaştıran yabancılıklarından çok yalnızlıkları oldu. Aşka en çabuk dönüşebilecek duygu, yalnızlıktır. İkisi de yalnızdı. İlişkilerine bir aşk denilemezdi ama birbirlerinin varlığına ihtiyaç duyan sıcak bir yakınlık kısa zamanda oluştu. Hep birbirlerinin davranışlarına, sözlerine şaşırarak, hep önlerinde ilgilerini çeken ve keşfedilmeye açık bir alan olduğunu hissederek o meyve bahçesinde karşılaşıyorlardı. Nora'nın örtülü bir alaycılığı, Ziya'nın vahşi bir utangaçlığı vardı. Ne Ziya böyle alaycı bir kız, ne de Nora böylesine utangaç bir erkek görmüştü.

Ziya'yı en çok şaşırtan Nora'nın gerginlikten uzak, gizli bir mizahla ışıldayan huzurlu haliydi. Böyle iddiasız, içten

bir sükûnete alışkın değildi. Kız, temiz bir kaynak suyu gibi zorlamasız akıp gidiyordu hayatın içinde. Ziya'nın bomboş bir çöl gibi yanıp duran genç ve huzursuz ruhu, gölgesinde dinlenebileceği bir huzur vahasına rastlamıştı ve o yatıştırıcı gölgeliği sürekli olarak özlüyordu. Nora ise içinde saldırgan bir şeyler sakladığını hissettiği Ziya'nın o ketum sessizliğiyle ve hoyrat acemiliğiyle eğleniyordu.

Birbiriyle uyumsuz iki parçayı koşullar usulca eğeleyerek kısa zamanda birbirine uyumlu iki parça haline getirmişti. Daha da garip olanı Ziya Nora'nın ince alaycılığında, Nora Ziya'nın ürkütücü utangaçlığında çok güvenilir sağlam bir yan olduğuna inanmasıydı. Kısa bir süre sonra ikisi de, kendi yalnızlıkları içinde birer kör gibi el yordamıyla ilerleyerek birbirlerini bulmaya alıştılar, şaşkınlıkla o tuhaf yabancıyı özlediklerini fark ettiler. Altında, asla söz etmeyecekleri başka tür duygu dalgalanmalarının dolaştığı bir dostlukla birbirlerine bağlandılar.

Gündüzleri Nora'yla meyve bahçesinde sessiz bir utangaçlıkla dolaşan Ziya geceleri herkes yattıktan sonra ortaya çıkmak için kendisini zorlayıp duran o katil kumarbaz kimliğine bürünüp karanlık sokaklara gidiyordu. Kısa zamanda o bölgedeki bütün meyhanelerle kumarhaneleri öğrenmişti. Bu da onun doğal yeteneklerinden biriydi, onu nereye bırakırsanız bırakın, bir süre sonra anasının kokusunu alan bir kurt yavrusu gibi kumarhanelerin kokusunu alıp onları bulurdu. Biraz Arapça da öğrenmişti. Derdini anlatabiliyordu.

Sabaha karşı evine dönüp verandada son bir sigara içmek için oturduğunda şaşırtıcı bir şey oluyor, düşünmeye

başlıyordu. Düşünmeye alışkın değildi. Tamamen kendisiyle, yaptıklarıyla ve yapacaklarıyla dolu olduğundan neredeyse hiçbir zaman düşünme ihtiyacı duymazdı. Zihni, kendisiyle dolmuş ve taştan bir heykel gibi katılaşmıştı. Zihninde hep onu memnun eden aynı görüntüler olurdu, başka bir görüntüye orada yer yoktu ama Nora'yla tanıştığından beri bir başka görüntü o mutlu donukluğu bozuyor, zihni alışkın olmadığı bir hareketlilikle yeni bir görüntüye vakit ayırıyordu.

Bir yanı huzursuzlanarak bu yeni görüntüden kurtulmaya uğraşıyor, onun varlığını neredeyse kendine düşman gibi algılıyor ama bir diğer yanı da bu yeni varlığın her ayrıntısını, her sözünü, her bakışını defalarca hatırlamaktan, onları yorumlamaya çalışmaktan hiç bilmediği bir haz alıyordu.

Meyve bahçesinde her karşılaştıklarında, zihninde kendi görüntüsünü iterek oraya yerleşen bu yeni varlığa dikkatle bakıyor, onun bunu nasıl becerdiğini anlamaya çalışıyordu. Onu, kendisi kadar, hatta bazen daha da önemli kılan neydi? Niye onu düşünüyordu? Nora, bazen onun bu şaşkınlıkla karışık dikkatli bakışlarını yakalıyor, "Neye bakıyorsun?" diyordu. Ziya, "Hiç," diyordu yalnızca. Neye baktığını gerçekten de bilmiyordu.

Bir şeyi görmek için değil, bir şeyi anlamak için baktığının kendisi de farkında değildi. İçinde, kendi bedenine ait olmayan, başka bir canlının sıcaklığını taşımanın nedenini bulmak istiyordu. Bulamıyordu. Aradığı şey Nora'nın yüzünde değildi. Daha derinlerdeydi ama onu görecek yetenek ve tecrübe Ziya'da yoktu.

Nora içinde daha fazla yer kapladıkça o da daha çok kumara sığınıyor, daha saldırganlaşıyordu. Nora'nın varlığından

duyduğu haz onu hem çekiyor hem korkutuyordu, zihninin düzeni bozulmuştu. O düzenin bozulması kendine olan güvenini de sarsıyordu. Bir kadın yüzünden sarsılan güvenini ancak erkekler dünyasında kazanabileceğini hissediyordu.

Bir gece aradığını buldu. Oraların kabadayılarından olduğu anlaşılan, yüzünde yanık lekesi olan biri, gençliğinden dolayı toy gördüğü Ziya'nın zar tuttuğunu iddia edip onun önündeki paraları almak istedi. Ziya adamı sertçe itti. Adam ceketinin altından palaya benzer koca bir bıçak çekip çıkardı. Herkes geriye çekildi.

Ziya adama baktı. Biraz sonra onu öldüreceğini, "budalanın" bunun farkında olmadığını düşünüp güldü. Başka hiçbir şey oradakileri bu gülüş kadar korkutamazdı. Yüzündeki memnuniyeti, gerilen dudaklarını, ortaya çıkan dişlerini görünce, bu genç adamın sadece o kabadayıyı değil, hepsini öldürebileceğini hissettiler.

Ziya gerçekten de vurabildiği kadar adamı vurmayı aklından geçiriyordu. Kumarhanenin sahibi telaşla gelip adamı götürdü.

Ziya hiçbir şey olmamış gibi oyuna devam etti. Mutlu bir güven içini doldurdu.

Kabadayı bıçak çektiğinde, Ziya gözünün ucuyla küçük salonun bir köşesinde, elini beline atmış duran uzun boylu bir adam fark etmişti. Olay yatıştığında adamın durduğu yere bir daha bakmış ama onu görememişti.

İki gün sonra o uzun boylu adam Abdullah'la birlikte Ziya'nın evine geldi.

"Hakkı Ağabeyinden selam getirdim," dedi adam, "nasılsın?"

"İyiyim... Hakkı Ağabeyim nasıl?"

"İyi... Burada rahat mısın?"

"Rahatım."

"Bir şeye ihtiyacın var mı?"

"Yok."

"Geçen gece başını belaya sokacaktın."

Ziya sinirlendi.

"Beni mi gözetliyorsunuz?"

"Sen bize Arif Bey'in yadigârısın... Ayrıca mert bir delikanlısın... Başına bir şey gelmesini istemeyiz."

"Merak etmeyin. Başıma bir şey gelmez."

"O kadar emin olma... Dünyanın bin türlü hali var... Ayrıca o batakhanelerde bir kahpeliğe kurban gitmek de var."

Adam, biraz durduktan sonra, "Çok kumar oynuyorsun," dedi. Bu laf Ziya'yı çileden çıkarıyordu. Bunu söylerken kendisini çocuk yerine koyduklarını ve kendisine üstünlük tasladıklarını düşünüyordu ama kendini tuttu.

"Zaman geçiriyor," dedi. "Çok para kaybetmiyorum zaten."

"Mesele para değil... Para hallolur... Mesele senin güvenliğin. Hem unutma, burada kaçak olarak bulunuyorsun. Başına bir şey gelirse seni polisten kurtarmak uzun zaman alır."

"Ben dikkat ederim..."

Adam gülümsedi.

"Serseriyi vuracaktın ama o gece..."

Ziya cevap vermedi.

"Madem kumar oynayacaksın, bari daha nezih, daha güvenli, bizim bildiğimiz yerlerde oyna," dedi adam. "Sana

birini göndereceğim, o seni güvenli bir kumarhaneye götürecek. Bundan sonra orada oynarsın."

Gerçekten de bir hafta sonra başka bir adam geldi. Ziya'yı şehrin merkezindeki şık bir kumarhaneye götürdü. Kumarhanenin müdürüyle tanıştırdı. Ayrılırken, "Artık buraya gelirsin," dedi adam, "burada daha güvende olursun."

V

Nora da çok fazla konuşmuyordu. Onun sessizliği Ziya'nın utangaç suskunluğunu zarafetle kuşatıyordu. Uyumlu bir sessizlikleri vardı. Buluşmak için sözleşmiyorlar ama hemen hemen her gün öğleden sonra meyve bahçesine gidiyorlar, orada birbirlerine "rastlıyorlardı". Bu rastlantılar kısa sürede hızla kökleşen bir alışkanlığa dönüşmüştü.

Meyve ağaçlarının kokularla dolu gölgeliğinde yan yana yürüyorlardı. Bazen Nora alçaklardaki dallardan iki olgun meyve kopartıp birini Ziya'ya veriyordu. Meyveyi yedikten sonra keten mendiliyle parmaklarının ucunu silip, Ziya da parmaklarını silsin diye mendili ona uzatıyordu. Herhalde hiçbir söz, Ziya'yı bu minicik jest kadar derinden etkileyemez, onu bir insana böyle sağlam bağlarla bağlayamazdı. Eklemleri hafifçe kemikli ince bir elin ucundaki keten mendil, hayatta güzel olan ne varsa, aşk, dostluk, yakınlık, güven, hepsini birden temsil ediyordu onun için. Bazen sırf o mendili uzatsın diye Ziya da iki meyve koparıp birini Nora'ya veriyordu. Sanki o keten mendil onları birbirine bağlıyordu,

Ziya öyle hissediyordu. Öylesine sessiz bir ilişkileri vardı ki o sessizliğin içinde en küçük bir hareket bile büyük anlamlar kazanabiliyordu.

Ziya'yı lüks kumarhaneye götüren adam ayrılırken, ona bir zarf içinde para verip, "Üstüne yeni bir şeyler al," demişti, "buralar şık yerler, uygun bir şekilde giyin ki fazla dikkat çekmeyesin." Adamın söylediği doğruydu ama nereden elbise alacağını, dahası nasıl bir elbise alması gerektiğini bilmiyordu. Alışveriş konusunda bir fikri bulunmadığı gibi "şıklığın" ne olduğunu da hiç düşünmemişti. Bu meseleyi tek başına halledemeyeceğine karar verdi, yardıma ihtiyacı vardı ve ona yardım edebilecek tek kişi bulunuyordu. Bu fikir bile onda adını tam bilemediği hoş bir heyecan yaratıyordu. Bütün gece bunu düşündü. Bir karar verip vermediğinden emin değildi ama ertesi gün bir şeftali yedikten sonra Nora ona mendilini uzattığı sırada birdenbire telaşla, "Benim bir elbise almam lazım," dedi. Nora lafın gerisini bekledi ama Ziya sustu. İkinci cümleyi söyleyemiyordu. Nora gülümsedi, "Seninle gelmemi mi istiyorsun?" Ziya başını öne eğdi, "Olur mu?"

"Olur tabii," dedi Nora, "babama söyleyeyim bize bir araba ayarlasın... Ben de biraz dükkânları dolaşmış olurum."

Ertesi akşam hava kararırken Nora, Ziya'nın evine geldi. İlk kez oraya geliyordu. Verandada oturan Ziya hemen ayağa fırladı. Durgun ve derin ilişkilerde her değişim büyük dalgalanmalara neden olur. Nora'yı evinin önünde görmek de Ziya'nın alışkanlıklarını yerinden oynatmış, gürültülü kırılmalarla tahmin edilemeyecek kadar büyük bir coşku çıkmıştı ortaya.

"Yarın sabah hazır ol," dedi Nora, "alışverişe gidiyoruz."

"Tamam."

"İyi geceler."

Nora dönüp gitti ama Ziya hâlâ ayakta duruyor, konuşma devam ediyormuş gibi ne söyleyeceğini düşünüyordu. Nora'nın daha fazla konuşmadan dönüp gitmesine ne kadar üzüldüğünü fark etmesi epey sürdü, niye üzüldüğünü de anlayamadı. Aynı zamanda ertesi gün birlikte şehre gideceklerine de çok sevinmişti, bu iki zıt duyguya bir de utangaç bir heyecan katılmıştı. Nora'nın ayıplayacağı ya da küçümseyeceği bir hata yapmaktan korkuyor, neyin hata olacağını bilmemek de onun kendine olan güvenini iyice sarsıyordu. O gece erkenden yattı ama iyi uyuyamadı, sık sık uyandı. Sabah erkenden kalkıp tıraş olup yıkandı.

Nora'yı daha önce hiç öyle görmemişti. Beyaz puantiyeli uçuk sarı bir elbise, topuklu ayakkabılar giymiş, inci bir gerdanlıkla inci küpeler takmış, saçlarını açıp hafif bir makyaj yapmıştı. Birdenbire büyümüştü. Ziya kendini onun yanında çok hırpani ve çirkin hissetti. Sanki birden yabancılaşmışlardı. Ziya bir ihanete uğramış gibi öfkeli bir kırılganlıkla kaşlarını çattı. Yol boyu hiç konuşmadı, Nora'yla şehre gittiği için çoktan pişman olmuştu.

Kalabalık bir caddenin başında arabadan indiler. Bu kadar kalabalık bir caddede hayatında ilk defa yürüyordu. Dünyada bu kadar çok insan olmasına şaşırmıştı, kalabalık onu neredeyse dehşete düşürmüştü. On sekiz yıllık hayatı boyunca gördüğü insan sayısı büyük bir ihtimalle o anda o caddede bulunan insan sayısından daha azdı.

Nora gibi başı açık kadınların sayısı da fazlaydı. Etrafına bakmadan hızlı hızlı yürüyor, bir an önce işlerini bitirip çiftliğe dönmek istiyordu. Bu insan kalabalığı, anlayamadığı bir biçimde onun hayatında önemli olan her şeyi önemsizleştiriyordu. Buna kendisi de dahildi. Nora da bu kalabalığın parçasıydı, kalabalığa aitti, kendisiyle bir ilgisi yoktu. Meyve bahçesindeki yalnız kız değildi, kalabalık onu içine alıp Ziya'dan kopartmıştı. Kalabalığa duyduğu nefret daha da arttı.

Gördüğü ilk dükkânın önünde durdu. Vitrindeki erkek elbiselerine baktı. Nora, onu hafifçe kolundan tutup gülümseyerek çekti, "Gel, orası sana göre değil, elbiseleri çok kaba." Ziya, elbiselerin niye "kaba" olduğunu anlamamıştı ama Nora koluna dokununca kızgınlığı ve öfkesi birden geçmişti.

"Bizim alışveriş için ne kadar paramız var?" dedi Nora.

"Bizim" sözcüğü Ziya'nın içini ısıtan bir tınıya sahipti.

"Para önemli değil, paramız var."

Gerçekten de para vardı, her ay kâhya Ziya'ya bir zarf getiriyordu. Alışveriş yapmasını söyleyen adam da cömert bir miktar vermişti.

"İyi öyleyse," dedi, "şurada babamın elbiselerini aldığı bir yer var, oraya bakalım."

Dükkâna bir mabet sessizliği hâkimdi, kumaş, deri ve erkek losyonu kokuyordu. Yanlarına yaklaşan bir tezgâhtar, Ziya'nın üstündeki elbiselere şöyle bir baktıktan sonra sanki o orada yokmuş gibi doğrudan Nora'ya hitap ederek, "Buyurun efendim," dedi, "ne emretmiştiniz?"

"Beyefendi için elbise bakıyoruz. Yelekli olanlardan. Bir de uygun gömleklerle kravat."

Tezgâhtar, "Beyefendi bu mu," der gibi bir daha baktıktan sonra yeniden Nora'ya döndü, "Tabii efendim, buyurun bakalım." Ziya, adamın kafasının tepesine bir yumruk vurmayı geçirdi içinden. Önde Nora, arkasında tezgâhtar, en arkada Ziya dükkânın iç kısmına doğru yürüdüler. Tezgâhtar bir kurbağaya dokunur gibi isteksizce Ziya'nın ölçülerini aldı. Gidip içeriden elbiseler, gömlekler, kravatlar getirdi. Nora aralarından iki elbise, birkaç gömlek ve kravat seçti.

"Sizde ayakkabı da var mı?"

"Tabii efendim."

"Birkaç çift de ayakkabı getirin, beyefendi hepsini birden denesin."

Tezgâhtar ayakkabıları da getirdi. Nora'nın beğendiklerini önü perdeli giyinme odasına koyduktan sonra Ziya'ya dönerek, "Buyurun beyefendi," dedi.

Ziya girdi. Soyunup gömleği, elbiseyi, ayakkabıları giydi. Kravatı ne yapacağını bilemedi, onu da eline alıp çıktı. Ter içinde kalmıştı. Tezgâhtar gülümseyerek kravatı bağlayıp Ziya'nın boynuna taktı, gömleğinin düğmesini ilikleyip kravatın düğümünü yakaya oturttu. Ziya'yı dirseğinden tutup çevirerek, "Bakın efendim," dedi. Ziya karşısındaki boy aynasına baktı, tanımadığı, uzun boylu, yakışıklı bir adam gördü. Nora, "Çok yakıştı," dedi, "bir de öbürünü dene, o da olursa ikisini alırız."

Ziya onu da denedi. Şimdi daha az terliyordu.

"Çok iyi oldu," dedi Nora, "bu ikisini alalım, bir de şu ayakkabılarla şu gömlekler."

Ziya soyunmak için perdeli odaya döndüğünde Nora, "İstersen üstünde kalsın elbise," dedi, "çok yakıştı."

"Olur."

Paraları öderken tezgâhtar artık doğrudan "beyefendi" ile konuşuyordu:

"Gene bekleriz efendim, her zaman emrinize amadeyiz..."

Dükkândan çıktıklarında Ziya yürüyüşünün değiştiğini fark etti, eskiden nasıl yürüdüğünü hatırlamıyordu ama daha farklı yürüdüğüne emindi. Kalabalığın arasında daha rahat hareket ediyordu, birden dünyaya ve caddelere alışmış gibiydi, insan kalabalığı eskisi gibi yabancı değildi. Bir başka dükkânda Nora bir eşarp beğendi, tam parasını öderken, Ziya yaptığına kendisi de şaşarak Nora'nın bileğini tuttu, "Ben alayım bunu," dedi. Nora gülümsedi, "Peki." Eşarbı boynuna bağladı.

Dükkândan çıktıklarında Ziya'nın koluna girdi. Ziya koluna ateş değmiş gibi dehşetle irkildi. Sokakta bir kadının bir erkeğe dokunması olacak iş değildi, herkesin kendilerine bakıp "Utanmazlar!" diye bağıracağını sandı bir an ama kimse onlara aldırmadı. Biraz dikkatle bakınca kalabalıkta kol kola girmiş başka çiftler olduğunu gördü. İskenderiye İstanbul'a benzemiyordu. Bir an zarlar dönerken hissettiği o sessizliği, hayatın durmasını, o haz dolu ölme halini yaşadı, sonra kumardakine benzemeyen büyük bir zevkle yeniden hayata döndü. Belki de ilk kez hayata dönüş, hayattan kopuştan daha zevkli geldi ona.

"Hadi bir yerde yemek yiyelim," dedi Nora, "kırk yılda bir şehre iniyoruz, tadını çıkaralım."

"İkimiz birlikte mi?"

"Başkasıyla birlikte mi yemek istiyorsun?"

Ziya o kadar telaşlanmıştı ki Nora'nın şaka yaptığını anlayamadı, "Hayır, hayır, öyle değil," dedi. Nora sorar gibi

yüzüne bakınca da ne diyeceğini bilemedi, "Olur," dedi, "yiyelim."

Çiçekli bir bahçeden geçip lokantaya girdiler, girerken Ziya bir an tökezledi, ayakları dolaşmıştı. Derin bir nefes aldı. Duvarlar aynalarla kaplanmıştı, köşelerde bodur palmiyeler duruyordu. Kibar bir garson "genç çifti" pencere kenarında bir masaya yerleştirip menüleri getirdi. Ziya hiç bakmadan menüyü masaya bıraktı. Etrafa bakamıyor, pencereden dışarısını seyrediyordu. Daha önce kadınlarla erkeklerin birlikte yemek yediği bir lokantaya gitmemişti. Aslında Abdullah'la gittiği, sadece "hafif kadınların" bulunduğu o salaş meyhaneden başka lokanta görmemişti hayatında.

Siparişlerini almaya gelen garsona Nora, "Ben ıstakoz salatası yiyeceğim," dedi, Ziya'ya döndü, "Sen ne istersin?" Ziya başını kaldırmadan, "Pilav yerim," dedi.

"İstersen başka bir şey ye, burada çok güzel balık yapıyorlar."

Ziya sert bir sesle, "Pilav yiyeceğim," dedi.

"Peki."

Nora iki de maden suyu söyledi. Yemeklerini hiç konuşmadan yediler. Tatlı istemediler. Ziya hesabı ödedi.

Çıktıklarında Nora, "Lokantayı beğenmedin mi?" diye sordu.

"Beğendim."

"Hiç konuşmadın da..."

"Bilmem."

Nora'yı üzmüş olabileceğini düşündü, "Eşarbın çok yakıştı," dedi. Nora gülümseyerek eşarba dokundu, "Senin hediyen..."

Kendilerini bekleyen arabayı buldular. Paketlerini yerleştirip yan yana oturdular. Yorulmuşlardı. Eve dönünce Ziya verandada oturdu. İçinde ne olduğunu anlayamadığı bir çalkantı vardı. Lokantada hiç konuşmadığı için canı sıkılıyordu ama o sıkıntıya rağmen daha önce hiç tatmadığı bir hafiflik, neşeli bir heyecan, telaşlı bir memnuniyet de hissediyordu. Ne yapacağını, nasıl tutacağını bilmediği yepyeni duygulardı bunlar. Sanki hayatla, hayatın bütünüyle ilgili bir şey değişmişti, daha önce orada olduğunu fark etmediği bir şeyi görmüştü ama gördüğünün ne olduğunu bilmiyordu.

Yeni elbiselerini çıkarıp eskilerini giydi. Bu, onu biraz sakinleştirdi. Keşke Nora o günle ilgili ne düşündüğünü o sormadan anlatsaydı. Onu beğenmiş miydi, yoksa sıkıcı mı bulmuştu? Hava kararmıştı. Nora'yı görmek istiyordu ama bu imkânsızdı. İmkansızlık, her zaman çok öfkelendiriciydi.

Neredeyse koşar gibi çıktı evden, her zaman gittiği kumarhaneye gitti. Görenleri ürküten bir hali vardı. Cebindeki bütün parayı masaya koydu. Hayvanca bir öfkeyle kaybetmek istiyordu. Kavga çıkarmak istiyordu. Birini öldürmek istiyordu. Bu çalkantıdan kurtulmak, sakinleşmek istiyordu. Zarlar dönerken sakinleşiyor, durunca gene öfkeleniyordu. Hayat güzeldi ama imkânsızlıklarla doluydu, hayatı değiştirme, istediğin biçime sokma gücün yoktu, bir zar atıp kazanamıyordun ama zar atmadan kaybettiğin oluyordu. Çok memnunken aynı zamanda çok dertli olabiliyordun, ne olduğunu bir türlü anlayamıyordun. Bütün gece kazandı. Bu onu daha da öfkelendirdi. Bir şey istiyordu, bir şeyi çok istiyordu ama onu ele geçiremeyecekti. Hayat insana zarların tanıdığı fırsatı tanımıyordu.

Ertesi gün yorgunluktan akşama kadar uyudu. Nora'yı görmeyi çok istemesine rağmen nedense onunla karşılaşmaktan çekinmişti. Uyandığında akşam çöküyordu. Mutfaklarda yemek hazırlıkları bitmiş, işçiler kulübelerine çekilmiş, kuş sesleri kesilmiş, ortalığa sakin bir sessizlik yayılmıştı. Verandada oturup sigara içerek akşam yemeğini getirmelerini beklemeye başladı. Birden o saatlerde, özellikle çiftliğin o bölümünde hiç rastlanmayan bir gürültü duyuldu. Koşan adamların adım seslerinden, telaşlı konuşmalardan, arada kesik komutlardan oluşan bir ses kalabalığı evin arkasından geçip Noralar'ın evine doğru gitti. Ne olduğunu merak eden Ziya da kalkıp o tarafa yürüdü. Doktorun evinin önünde küçük bir kalabalık toplanmıştı, yerde sazlardan yapılmış sedyede bir adam yatıyordu. Nora eğilmiş adamın ayağına bakıyordu.

Doğrulup aldırmaz bir halde bakan kâhyaya, "Babam nerede?" dedi.

"Paşa Hazretleri'yle birlikte gittiler, yarın döneceklermiş."

Bakışlarından Nora'nın endişelendiği anlaşılıyordu. İşçilerden biri bir hafta önce yerde bırakılmış bir orağa yanlışlıkla basmış, başparmağı boydan boya yarılmıştı. Yaraya tütün sarıp adamı bir yana yatırıp bırakmışlardı. Parmak şişmiş, gerilen deri mavi, mor, siyah karışımı garip bir renk almıştı. Adamın ateşi yükselmişti, ter içindeydi, inliyordu.

Nora, kâhyaya, "Bir araba var mı," dedi, "bu adamın hemen hastaneye götürülmesi lazım."

"Arabaların hepsi gitti. Bu saatte araba bulamayız."

"Mutlaka hastaneye gitmesi lazım. Bir araba bulun..."

Kâhya, Nora'nın söylediklerine pek aldırmıyor gibiydi.

"Bu saatte araba bulamam."

"Parmak kangren olmuş. Bir septisemi olur da zehir kana karışırsa sabahı çıkaramaz..."

Kâhyanın tavrında Ziya'yı sinirlendiren gizli bir saygısızlık hissediliyordu, görünürde saygılı biçimde konuşuyordu ama ses tonu, duruşu, bakışı Nora'yı çok umursamadığını gösteriyordu.

"Hastanede yapacaklarını siz yapamaz mısınız," dedi kâhya. "Siz de doktorluk tahsil ediyorsunuz."

Nora, sesini alçaltarak, "Parmağın kesilmesi lazım," dedi, "ben yapamam."

Kâhya omuzlarını silkti, "İyi o zaman," dedi. "Sabah bakarız..."

"Sabahı çıkaramayabilir, durumu ciddi gözüküyor."

"Benim yapabileceğim bir şey yok," dedi kâhya, insanı sinirlendiren bir sükûneti vardı. "Siz kesemez misiniz? Bir parmak alt tarafı..."

"Ben nasıl yapayım? Okulda sadece kadavralarla yani ölülerle çalıştık biz... Hiç canlı bir insanın bir parçasını kesmedik..."

"Ölüsü dirisi fark etmez bunun, hepsi insan işte... Eti, kemiği, derisi aynı..."

Nora sustu, düşünüyor gibiydi, kâhya onun kararsız kaldığını anladı.

"Siz bilirsiniz," dedi, "ister kesin, isterseniz ben bunu götürüp kulübesine yatırayım."

Ziya, Nora'nın dudaklarını ısırdığını gördü, neredeyse inler gibi "Sabaha çıkmayabilir," dedi.

Kâhya cevap vermedi. Karanlık iyice çökmüştü. Biri bir karpit lambası getirdi. Ziya, Nora'ya bakıyordu. Yüzünün yavaş yavaş değiştiğini, soğukkanlı, kararlı ve şaşırtıcı biçimde sert bir ifadenin sanki yüzünün arkalarından bir yerlerden gelip çizgilerine yerleştiğini gördü.

"Ben adamcağıza bir morfin yapayım," dedi, "hiç olmazsa acıyı biraz azaltır."

Eve girdi. Biraz sonra başına bir mendil bağlamış olarak çıktı, elinde bir şırınga tutuyordu. Arkasından gelen hizmetçinin elinde tuttuğu kaptaki kaynatılmış suda bıçaklar vardı. Adama bir iğne yaptı. Belindeki kemeri çıkarıp katlayarak, "Bunu dişlerinle sık," deyip adamın dişleri arasına yerleştirdi.

"Adamı sıkıca tutun, şu lambayı da yakına getirin."

Sesine birden tartışılmaz bir otorite yerleşmişti. Ziya, kâhya, Abdullah, birkaç işçi daha adamın kollarıyla bacaklarını sıkıca tuttular. Ziya, Nora'nın elindeki büyük bıçağın adamın parmağına yaklaştığını gördüğünde daha fazla dayanamayıp başını çevirdi. Adam acıyla inledi. Fışkıran kandan birkaç damla Ziya'nın eline sıçradı. Sonra bir satırın kemiğe indiğinde çıkan katı sesini duydu, adamın vücudu yay gibi gerildi, zor tutuyorlardı, aniden gevşedi sonra, acıdan bayılmıştı.

"Oksijenli suyu ver şuradan," dedi Nora.

Yarayı yıkayıp sardı. Kâhyaya bir kutu ilaç verdi. "Götürün yatırın," dedi, "uyandığında bu ilaçtan içirin, ben geceleyin gelip durumuna bakacağım."

Adamı götürdüler. Konağın önündeki merdivenlere oturan Nora'nın önlüğü kan içinde kalmıştı. Ziya'ya, "Bir sigara versene," dedi.

"Sen sigara içiyor musun?"

"Şimdi başladım..."

Ziya bir sigara verip yanına oturdu. Bir insan öldürmüş ve bundan paçasını kurtarmış herkes gibi Ziya da insanları küçümserdi. Arif Ağabeysinden başka hiç kimseye hayran olmamış, ondan başka hiç kimseye saygı duymamıştı. İlk kez bir insan, üstelik de onun hep biraz zayıf ve dayanıksız olarak gördüğü biri, onun hayranlığını ve saygısını kazanıyordu.

Sigarasını bitirince Nora ayağa kalktı, "Yoruldum," dedi, "ben biraz uzanayım, sonra gidip adama bakarız."

Ziya eve dönerken Nora'ya bir adamı vurduğunu söylemeye karar verdi.

Aralarında gittikçe artan yakınlığa rağmen garip şekilde büyüdüğünü hissettiği rahatsız edici eşitsizliği ancak böyle kapatabileceğini düşünmüştü.

VI

Rüyasında bir gece Matlı'yı gördü. Gülerek kendisine doğru geliyordu. Onun hâlâ yaşadığını görünce tabancasını çekmek için öylesine büyük bir hiddetle kolunu savurdu ki omzu duvara çarptı. Uyandığında Matlı'yı öldürme isteği hâlâ çok güçlüydü. Onu bir kere öldürmek ona yetmemişti, onu defalarca, defalarca öldürmek, ölüsünü tekmelemek, onu daha da aşağılamak istiyordu. Bir kere öldürmek, ağabeysinin intikamını almak için yeterli olabilirdi ama ağabeysini "yenmesinin", onu çatışırken öldürmesinin intikamını almaya bir kere öldürmek yetmiyordu.

Ağabeysini çatışmada öldürerek sadece Ziya'nın ağabeysini öldürmüş olmuyor, Ziya'nın, ailesinin, kabilesinin gururunu da kırmış oluyordu. Gururu hem kendi hayatından hem de hayatın kendisinden daha önemliydi.

"İnsan hayatı" diye bütün insanları kavrayan bir tanımı yoktu Ziya'nın, ağabeysinin hayatı, kendisinin hayatı, Nora'nın hayatı, Matlı'nın hayatı gibi farklı farklı hayatlar

vardı ve bu hayatlardan bazılarını bitirmek, defalarca bitirmek gerekiyordu.

Onun için kırılan gurur öylesine derin bir öneme sahipti ki onu tamir etmek ancak öldürmekle mümkün olabilirdi. Aslında onun gururuna hem kendi hayatından hem de başkalarının hayatından daha fazla değer vermesinde eski aristokratları andıran bir yan buluyordu. Onu, gururu için kendi hayatını ortaya koyarak bir başkasını düelloda öldüren bir konttan ayıran, bu gururunu incelikli bir biçimde savunamaması, öfkesini bir zarafetle ifade edememesiydi. İncelik ve zarafet eksikliği onu bir asilden ayırıp bir katil yapıyordu.

Onu saldırganlaştıran ve ona erkekleri öldürten gururu, ne gariptir ki kadınlar karşısında tutuklaştırıyordu. Farkına varmadan, kadınların kendisini incitip gururunu kıracaklarından korkuyor, böyle bir durumda intikamını nasıl alacağını, gururunu nasıl kurtaracağını bilmediğinden kendini sessizliği ve utangaçlığı ile koruyordu. Önceki akşam en çok korktuğu şey gerçekleşmiş, Nora onun gururunu incitmişti.

Bir adamın parmağını onun yanında kesmesi gurur kırıcıydı. Böyle bir şeyi kendisinin yapabilmesi gerekirken yapamamış, hatta kesilen parmağa bakamamıştı ama bir kadın o parmağı bir bıçak darbesiyle kesip atmıştı. Bunun altından kalkabilmesi, "intikamını" alabilmesi için kendi sessizliğini kırmaya, nasıl biri olduğunu ona anlatmaya karar vermişti.

O, bir adam öldürmüştü. Nora bunu bilmeliydi.

Öğleden sonra Nora'yı her zamanki gibi meyve bahçesinde buldu. Yan yana yürürlerken Nora, hep yaptığı gibi iki şeftali koparıp birini Ziya'ya verdi, Ziya parmaklarını kuruladıktan

sonra sanki dalgınlıkla yapıyormuş gibi mendili cebine koydu. Gözünün kenarıyla Nora'ya bakıyordu, kalbi çarpıyordu. Matlı'yı vururken böyle heyecanlanmamıştı, o mendile sahip olmak birini öldürmekten bile daha önemliydi o anda.

Nora mendili geri istemedi, yürümeye devam etti. Ziya, o anda hissettiği sevinci hayatında daha önce hissettiği hiçbir sevinçle kıyaslayamayacağını düşündü, aralarındaki bağı bir daha kaybetmeyecek biçimde ele geçirmişti, ne olursa olsun o bağ artık bir daha hiç kaybolmayacaktı, kimse onu alamayacak, hiçbir şey o bağı yok edemeyecekti.

Onda öylesine büyük bir sevinç uyandıran o mendilde Ziya'nın nedenini hiç anlayamayacağı bir acıklılık da vardı, onu hayatının son anına kadar sevgiyle saklasa da, mendili aldığında bir kadına değil de sadece onun anısına sahip olabileceğini bilmenin kederli umutsuzluğunu kabul etmişti.

O bunu bilmiyordu. Bir erkeğin, bir kadına, henüz yaşanmamış bir acıyla bağlanabileceğine dair ne bir fikri ne de bir tecrübesi bulunuyordu.

Hissettiklerini Nora'ya anlatamadığı gibi, Matlı'yı vurduğundan da söz edemedi. Sessizliğini bozmak onun sandığı kadar kolay değildi, sessizlik onun bir parçası olmuştu ve konuşabilmesi için bir parçasını koparması gerekiyordu. Konuşmadan ağaçların arasında yürüyorlardı. Bir süre sonra Nora, "Ben artık gideyim," dedi. Mendili aldığı için hissettiği büyük sevinç, o sevinci zedeleyen aşağılanmışlık duygusu ve kendisinin nasıl biri olduğunu o gün anlatmazsa bir daha anlatamayacağı endişesi birleşti, onun iradesi dışında, ondan bağımsız bir irade oluşturdu ve Ziya kendisinin "Sahile kadar

yürüyelim mi?" dediğini duydu. Kendi söylediğine o kadar şaşırdı ki bir an böyle bir şey söyleyip söylemediğinden emin olamadı. Nora sakin bir sesle, "Olur," dedi.

Söyleyeceğini meyve bahçesinde söyleyemezdi, orası böyle şeyleri konuşmak için uygun bir yer değildi, buna kuvvetle inanıyordu. Orada bir cinayetten bahsedilemezdi. O bahçede, bir daha Nora'nın onu görmeyi reddedeceği bir konuşmayı yapamazlar, o bahçede Nora'nın kendisini bir daha görmeyeceğini söylemesini duyamazdı. Keten mendil gibi o bahçeyi de hayatının sonuna kadar saklaması gerekiyordu.

Sahile doğru yürümeye başladılar. Kuruyup kızıl kahve bir renk almış denizyıldızlarının, sedefli parlaklıklarını yitirmemiş denizminarelerinin, pembemsi yengeç kabuklarının sık sık görüldüğü yumuşak kıvrımlı küçük kum tepeciklerinin arasından geçiyorlardı. Nora'nın deri sandaletler içindeki ince parmaklarının uçlarının her adımda hafifçe kıvrılarak kumlara değişini izliyordu. Çölle denizin kavuştuğu ıssız sahile geldiler. Biri kum çıtırtılarıyla, diğeri derinlerdeki dolgun devinimlerle dolu iki sessizliğin, biri ateşli bir parlaklıkla, diğeri lacivert bir aydınlıkla uzanan iki sarhoşluğun ortasında küçücük kalmışlardı.

Kumların oluşturduğu bir setin üstüne oturdular.

"Burasının ne kadar güzel olduğunu unutmuşum," dedi Nora, "niye daha önce gelmedik?"

Ziya onu dinlemiyordu.

"Sen ölüleri mi kestin?" dedi birdenbire.

Nora soruya şaşırdı ama belli etmedi. Sahilde konuşmak için garip bir konu olduğunu geçirdi sadece aklından.

"Kadavraları mı? Bütün tıp öğrencileri keser... İnsan vücudu öyle öğrenilir."

Ziya ürkütücü bir katılıkla sorusunu tekrarladı, o anda kendi kendine konuşan bir deliyi andırıyordu:

"Sen ölüleri kestin mi?"

"Evet."

Ziya neredeyse telaşla, bir yere yetişmeye çalışır gibi konuştu:

"Ben bir adam öldürdüm."

Bütün gece bunu söylemeyi düşünmüştü, söylemeyi çok istiyordu, ancak söylediği anda ne söylediğini fark etti. Bir katil olduğunu itiraf etmişti. Nora'ya kim olduğunu söylemişti ama onun bunu duyunca ne yapacağını hiç ayrıntılı biçimde düşünmemişti.

Nora dönüp ona baktı, konuştuğunda sesi biraz gergindi.

"Ne zaman?"

"İki yıl kadar önce..."

"Niye?"

"Ağabeyimi öldürmüştü."

"Mahkeme yok muydu?"

"Mahkeme onu bırakacaktı."

Nora kavuşturup kucağına bıraktığı ellerine bakıyordu dikkatle.

"Pişman mısın?"

Ziya'nın her türlü sonucu göze alan çılgın kumarbazlığı birden ortaya çıktı ve bütün varlığını masaya süren o delice baş dönmesiyle, "Hayır," dedi.

"Gene olsa gene öldürürüm."

"Bir katile benzemiyorsun."

"Katiller neye benziyor ki?"

"Bilmiyorum ama sana benzediğini düşünmemiştim."

Ziya cevap vermedi.

"Bunu bana niye söyledin," dedi Nora, sükûnetine rağmen bir kızgınlık da hissediliyordu.

"Bilmeni istedim."

"İyi... Biliyorum artık."

Konuşma bitti. Nora başka bir şey söylemedi. Ziya'nın aklına da söyleyecek bir şey gelmiyordu. Söylemek istediğini söylemişti ama beklediği, umduğu büyük değişiklik olmamıştı. Nora'ya baktı. Hiçbir fırtınanın ulaşamayacağı bir iç deniz gibi sakin görünüyordu, duygularını göstermiyor, sesini çıkarmıyordu. Ziya da gururunu kurtarıp kurtarmadığından emin olamıyordu.

"Dönelim artık," dedi Nora. Yolda hiç konuşmadılar. Evin önüne geldiklerinde Nora, "İyi geceler," deyip gitti. Ziya onun ne düşündüğünü anlayamamıştı.

Pişmanlık onun bildiği bir duygu değildi, genellikle yaptıkları hakkında daha sonra düşünmez, yaptıklarıyla hesaplaşmaz, onların doğru mu yanlış mı olduğunu aklında tartmaz, yapar geçerdi. Eğer pişmanlıkla ilgili bir fikri olsaydı, içinde kalan o tatsız duygunun pişmanlık olabileceğinden kuşkulanırdı.

Mendili çıkardı cebinden. Ona baktı. Avucunda sıktı. Avucunu açıp yeniden baktı. "Ölüleri kesen bir kadına" bir adamı öldürdüğünü söylemek zorundaydı. Buna mecburdu. Açık tuttuğu avucunun içinde duruyordu mendil. İki kişiye

ait bir eşyası vardı, hem Nora'ya hem kendisine ait. Buna seviniyordu ve o sevincin içinde bir başka duygu da kuvvetli bir şekilde hissediliyordu, pişmanlık gibi o duyguyu da tanımıyordu, eğer duyguların adını bilseydi hissettiği duygunun pişmanlıktan ve endişeden beslenen hüzün olduğunu bilirdi. Ama duygular ve onların isimleri ona yabancıydı.

Duyguların karmaşık çeşitliliğine daha fazla dayanamadı, böyle duygusal karmaşalar yaşamaya alışkın değildi, bundan hemen kurtulmak istedi. Hızla hazırlandı. Çiftliğin arkasından varoşlara inip orada epeyce bekledikten sonra bir araba bulup şehir merkezindeki kumarhaneye gitti. Saat daha erkendi ama kumarhane dolmuştu. Mısırlı zenginler, Lübnanlı kumaş tüccarları, Suriyeli kuyumcular, Yunan armatörler, İngiliz ve Fransız diplomatlar, evlendikten sonra şişmanlamış altın parıltıları içindeki Arap kadınlar, keskin bakışlı İtalyanlar, yaşlı Avrupalılar, her ülkeden macera ve para arayan güzel kadınlar, gizemli bir volkandan saçılmış rengârenk bir magma gibi masaların arasında yumuşak hareketlerle dalgalanıyordu.

Bu kalabalığın arasında nasıl davranması gerektiğini kestiremedi. Bir an geri dönmeyi düşündü. Ona güven verip kalmasını sağlayan, o kalabalığın arasında kumar masalarını görmesi oldu, onları tanıyordu. Bilyeleri dönen rulet masalarının ince tıkırtısı her dilden konuşmaların arasında duyuluyordu.

Teker teker masalara bakarak salonda dolaştı. En arkada zarların atıldığı masa vardı. Onun bildiklerinden çok daha şık, çuha kaplı, ince uzun bir masaydı. Zarları kristal bir kadehin içinde sallayıp atıyorlardı. Kimse ona yer açmadığı için zarlara nasıl ulaşacağını bilemedi. Dönüp bir rulet masasının

başında durdu. Bir süre seyretti, daha önce rulet görmemişti, nasıl oynandığını kavramaya çalıştı. Kısa zamanda oyunun kurallarını anladı. Uzanıp siyahın üstüne bir miktar marka koydu. Rulet döndü. Bilyenin tıkırtısı. Uzun bir yolculuktan eve dönmüş biri gibi güvenli bir huzur hissetti, içi sessizleşti, her şeyi unutarak bilyeyi izledi. Rulet durdu. Siyah geldi.

Çok genç olmasına rağmen onun doğuştan gelen bir kumar aklı vardı, arada bir çılgınca oynayıp bütün parasını kaybederek ayın sonunda gelecek para zarfını beş kuruşsuz beklese de genellikle kontrolü elden bırakmaz, kaybetmenin yarattığı kazanma arzusunun, kazanmanın getirdiği "artık daha fazla oynayabilirim" güveninin tadını çıkararak, ümitsizliğe kapılmadan, ümide de fazla bağlanmadan oynamayı bilir, her elde ölüp dirilerek bambaşka bir hayatın sınırlarında her şeyi unutarak dolaşırdı.

Aslında o gece onun çılgınca oynayıp bütün parasını ortaya koymak istediği bir geceydi ama yabancılık onu çekingen yapmıştı. Bir de bütün parayı kısa zamanda kaybedip geceyi kendisiyle baş başa geçirmekten korkmuştu. O gece kumara, mümkün olduğu kadar çok ölüp mümkün olduğu kadar çok unutmaya ihtiyacı vardı. Sevinci, pişmanlığı, hüznü, endişeyi, onu yoran bütün bu karmaşayı unutmak istiyordu. Unuttu da. Ruletin dönen bilyesi onu iyileştirdi.

Unutmak, iyileşmek demekti. Duygular ona bir hastalık gibi gözüktüğünden, onları unutmak da iyileşmek gibi geliyordu.

Yorulmaya başladığında sabah oluyordu. Salon epeyce boşalmıştı. Çok fazla kaybetmemişti. Kapıya doğru yürürken bir

kadın dikkatini çekti. O baktığında kadın diğer tarafa doğru dönüyordu, hareketinin tam ortasında kadını fark etmişti, yüzünü bir anlığına yandan görmüştü, saçları ense hizasında kesilmiş, kısa boylu, esmer, dolgun vücutlu bir kadındı. Yüzünü tam seçememişti ama iri kalçalarının elbisesinin içindeki salınışı hafızasını tutuşturmaya yetmişti.

Kadın ona Pire'de karşılaştığı o Yunanlı kadını hatırlatmıştı, aralarında hemen hemen hiçbir benzerlik yoktu ama o kadını hatırlatan bir şey vardı, onu bir kumarbazdan genç bir hayvana çeviren dişi bir şey. Durup kadına, kadının kalçalarına baktı. Dokunma isteğini bütün bedeninde hissetti. Eğer cesareti yetse gidip kadınla konuşur, kadın para isterse cebindeki bütün parayı, başka bir şey isterse, istediği her ne olursa olsun onu bir an düşünmeden verirdi. O Yunanlı kadını ve yüzünü tam göremediği bu kadını aynı anda, ikisi sanki tek bir kadınmış gibi istiyordu. Kendi isteğinin şiddetinden korkup neredeyse koşarak çıktı oradan.

Caddeler henüz kalabalıklaşmamıştı. Erkenci müşteriler için kahveler açılıyordu. Bir kahvenin önündeki masalardan birine oturdu, bir kahve söyledi. Nora'nın meyve bahçesine gelip gelmeyeceğini düşündü, "Acaba söylemese miydim," diye geçirdi içinden, dolgun kadının kalçaları zihninin bir yanında kımıldanıyordu. Kadının boynunda kalın bir altın zincir vardı, o zincirin parlaklığıyla kadının kalçaları birleşiyordu, zihninde parıltılı bir dalgalanmayla bir istek büyüyordu.

Bu istek, onun Nora'nın bahçeye yeniden gelip gelmeyeceğini düşünmesine de engel olmuyordu. Bu kadar farklı duygu ve düşünce onun için çok fazlaydı, eğer çok yorgun olmasa

yeniden kumarhaneye dönüp oyuna devam ederdi. Nora'nın gelip gelmeyeceğini görmek için bir an önce dönme isteğiyle, biraz uyuyup meyve bahçesine gitme isteği de yorgunluğuna eklenince çiftliğe gitmeye karar verdi. Bir araba buldu.

Eve dönünce kahvaltı etti, üstünü değiştirdi, biraz uzandı ama uyuyamadı. Öğleye doğru meyve bahçesine gitti. Ağaçların arasında dolaştı ve Nora'ya rastladı. Her zamanki gibi yan yana, fazla konuşmadan yürümeye başladılar. Bir ara Nora, "Çok yorgun gözüküyorsun," dedi. "Bilmem," dedi Ziya, söylediğinin saçma olduğunun farkındaydı ama ne söyleyeceğini bilememişti.

O günden sonra da bahçedeki rastlaşmalarını, sessizliklerini, yürüyüşlerini sürdürdüler. İkisi de sahildeki konuşmayla ilgili bir şey söylemedi. Nora'nın o konuda ne düşündüğünü hiçbir zaman öğrenemedi.

Birbirlerine anlatacakları, birbirleriyle paylaşacakları çok fazla konu yoktu, varlığını hayal bile edemeyecekleri iki farklı geçmişten geliyorlardı, hafızaları diğerini dehşete düşürecek hatıralarla ve hayallerle doluydu: Biri, Paris'in öğrenci mahallelerinin, üniversite anfilerinin, küçük bistroların, neşeli flörtlerin, heyecanlı öpüşmelerin, Seine kıyılarında şaraplı pikniklerin, sergilerin, müzelerin, kitapların arasında geçen özgür yıllardan sonra buraya düşmüştü. Öbürü, kabadayılık maceralarıyla beslenmiş bir çocukluktan, gururdan, intikamdan, cinayetten, hapishaneden geçen kanlı bir yoldan buraya varmıştı. Ne geçmişleri ne de gelecekleri ortaktı. Tek benzerlikleri kimseye anlatamayacakları anılarıyla, yabancı bir diyarda yalnız kalmalarıydı.

O kısa zaman diliminde yabancılıklarının ve yalnızlıklarının oluşturduğu benzerlik onları sımsıkı bir sessizliğin içinde birbirlerine bağlamıştı. Yaşadıkları tuhaf yakınlığın sihrini Nora zekâsıyla, Ziya sezgisiyle kavrıyordu: Ancak susarak bu bağı sürdürebilirlerdi. Herhalde çok az insan birlikte susabilmenin değerini onlar kadar güçlü biçimde anlayabilir, konuşmadığı için diğerine bu kadar minnet hissederdi.

Konuştuklarında da söylediklerine bir duygu yüklemezler, heyecanlanmazlardı. Ayrı oldukları zamanlarda yaşadıklarından birbirlerine söz etmezlerdi. Yalnızca bir kere Nora heyecanla, "Dün gece bir rüya gördüm," demişti. Ziya daha iyi dinleyebilmek için durmuştu.

"Gökyüzünde bir gemi gidiyordu. Uçmuyordu. Denizde gider gibi sakin sakin gidiyordu. Çok ama çok büyüktü. Biz ikimiz de sahilde durmuş gemiye bakıyorduk... Çok şaşırtıcıydı."

Sonra Nora, bir an kimle ve nerede konuştuğunu unuttu:

"Acaba," dedi, "rüyaların bir programı var mı? Sabahleyin kalktığında o akşam göreceğin rüya belli mi, orada hazır bir halde gece uyumanı mı bekliyor? Ya da ne bileyim, bir hafta ya da bir ay boyunca göreceğin rüyaların hepsi en başta hazır mı? Yoksa her gece rüyalar aniden mi ortaya çıkıyor?"

Nora dönüp Ziya'ya baktığında şaşkınlığını görmüş, kimle konuştuğunu hatırlamış, "Boş ver, saçmalıyorum," diyerek yürümeye devam etmişti. Ziya bu rüyayı hiç unutmamış, gökyüzünde giden gemiyi hep hatırlamış, aradan yıllar geçtikten sonra bazen bunu Nora'nın değil, kendisinin gördüğünü sanmaya başlamıştı. Gökyüzünde giden bir gemiyi birlikte seyretmişlerdi.

Bir gün de Nora'yı bir ağacın altında Fransızca bir dergi okurken bulmuştu. Gidip hiçbir şey söylemeden önünde durmuştu. Nora başını kaldırmış, ona, onu görmüyormuş gibi bakmıştı. Sonra o sakin sesiyle, dergide okuduğu bir şiiri ona çevirmişti:

Söyle bana, bir yere mi gitmeliyim? Geride
bir şey mi bıraktın, yokluğuna dayanamayan
bir yer mi? Duyuların kadar güçlü ve yakın
hissettsen de hiç görmediğin
bir diyarın yoluna mı düşmeliyim?

"Bu ne?" demişti Ziya.
"Bir şiir."
Şiirin ne olduğunu bilmiyordu, Nora'nın okuduklarından da bir anlam çıkaramamıştı. Yalnızca onun kendisiyle bir şey paylaştığını anlamıştı. Bir daha böyle bir şey yaşamadılar ama o anın sıcaklığını da, duyduğu o dalgın sesi de hiç unutmadı. Nora'nın artık başka bir şeyler özlemeye başladığını da kavrayamadı. Sonra gene her zamanki sessizliklerine döndüler.

Uzun ve suskun yürüyüşlerle, kaçamak bakışlarla geçti günler, sonbahara doğru, bağlardaki üzüm salkımlarının olgunlaştığı, kokularının etrafa yayıldığı, denizin sesinin geceleri biraz daha fazla duyulduğu günlerden birinde meyve bahçesinde Nora, "Ben yarın gidiyorum," dedi.
Ziya yutkundu. Cevabı tahmin ediyordu ama gene de bir ümitle sordu:

"Nereye?"

"Fransa'ya..."

"Ne zaman döneceksin?"

"Bilmiyorum, yakın bir zamanda dönemem herhalde, derslerde çok gerilerde kaldım."

İnsanlar içlerinde, varlığının tam farkına varamadıkları ama meyvelerin nektarını emen küçük kuşlar gibi tadını emdikleri gizli hayaller biriktirirler bazen, Ziya da öyle gizli bir hayalin zihninin bir yerlerinde kendi kendine büyüdüğünü, Nora'nın gideceğini duyduğu anda hissettiği o yıkım duygusuyla anladı. Güçlükle, "İyi," diyebildi.

"Kaçta gideceksin?" diye sordu sonra.

"Sabah erkenden..."

"Seni yolcu etmeye geleyim mi?"

"Gel istersen."

"Gelirim."

Biraz daha yürüdüler. Ayrılırken Nora, "Aldığın eşarbı saklayacağım bugünleri hatırlamak için," dedi, "sen de bugünleri hatırlamak istersen o mendile bakarsın." Ziya çaldığı mendilin aslında bir armağan olduğunu hem utanarak hem sevinerek kavradı. Nora, "Ben gideyim artık," dedikten sonra ağaçların arasında kayboldu.

O görünmez olana kadar arkasından baktı, sonra zorlukla bir ağaca dayandı. Ayakta duramayacak gibiydi, titriyordu. Bir anda bitkinleşmişti. O çok sevdiği bahçe birden dayanılmaz bir yere dönüşmüştü, orada Nora'yı bir daha görmeyeceğini bilerek durmaya dayanamıyordu ama hissettiği yorgunluktan kıpırdayamıyordu. Bir gün Nora'nın gideceğini

içten içe hep biliyordu ama onun gittiğini öğrenince böyle hissedeceğini bilmiyordu. Ne hissettiğini de kavrayamıyordu aslında. Boğazından içeri kül dolduruyorlarmış gibiydi nefes alamıyordu. Sadece o kül tadını duyuyordu. Sanki aynı anda her şey de külrengine dönüşüyordu, her şey kuruyordu, her şey ölüyordu. Gökyüzü kaybolmuştu. Ne olduğunu anlamadığı şiiri okuyan o sakin sesi duyuyordu, onu mutlu eden ses onu şimdi öldürüyordu.

Ziya karanlık çöker çökmez çiftlikten çıktı, o gecenin zor geçeceğini biliyordu, varoşlardaki batakhaneye gitti. Sabaha kadar oradakileri ürküten bir çıldırmışlıkla kumar oynadı. Zarlar bile aradığı unutuşu sağlamakta zorlanıyordu, zorlandıkça masaya sürdüğü miktarı artırdı, bir noktadan sonra gerçekten her şeyi unuttu.

Zihni zarlarla birlikte döne döne bulandı, hayatla ölüm arasındaki o belirsiz çizgiye geldiğinde bütün gerçekler kayboldu. Unutuşun muhteşem sessizliğine minnetle bıraktı kendisini. Geçici bir süreliğine acı ve özlem onu terk etti.

Hava aydınlanırken döndü çiftliğe, "uyursam uyanamam" endişesiyle verandadaki hasır iskemleye oturup ayaklarını korkuluğa dayadı... Uyandığında güneş tepeye yaklaşmıştı. Telaşla üstünde sızdığı koltuktan fırladı. Noraların evinin önünde kimse yoktu. Abdullah'ı buldu.

"Nora gitti mi?"

"Çoktan... Sabah yolcu ettik."

"Bir şey söyledi mi?"

"Neyle ilgili?"

"Ne bileyim, herhangi bir şeyle ilgili..."

"Yok bir şey söylemedi."

Vedalaşamamışlardı... Eğer vedalaşabilselerdi, ona "Güle güle," diyebilseydi, onu son bir kez görebilseydi sanki yaşanan her şey güzel bir paket gibi bağlanacak, duygular onun içinde sağlamca duracaktı. Şimdi ise bütün duygular dökülüp dağılıyordu. Böyle hissediyordu.

Onu son bir kez görebilmiş olsaydı her şey çok farklı olacaktı, kendini bu kadar eksik, bu kadar kimsesiz hissetmeyecekti. Söylenmemiş her söz içinde bu kadar keskin ve parçalayıcı biçimde kalmayacak, böylesine çaresiz ve yalnız olmayacaktı. Gene söyleyeceklerini söyleyemeyecekti ama anılar böylesine sahipsiz, böylesine başıboş ve bu kadar canlı dolaşmayacaktı hafızasında. Son bir bakış, elini son bir tutuş, onun gözlerinde görebileceği ümit verici küçücük bir pırıltı, anılarına belki bir sükûnet ve teselli katacaktı.

Şimdi ise onun içinde öylesine geniş bir yer tutan bir insan, onu son kez göremeden bırakıp gitmiş, geriye büyük bir boşluk kalmıştı. Son bir görüşle tamamlanamamış anılar o boşluğu dolduramıyor, her yana dağılarak düşman yağmacılar gibi ondan bir şeyleri alıp götürüyor, onu eksiltiyordu. Bu eksikliği hiçbir teselliye sığınamadan çok güçlü bir biçimde hissediyordu. Elinde son bir teselli bile kalmamıştı. Hafızası ve hatıraları ona düşman olmuştu, becerebilseydi onları öldürürdü. Öldürme isteğini duyuyordu ama kimi öldüreceğini kestiremiyordu. Günlerce, haftalarca hedefini bir türlü bulamayan bu öldürme isteğiyle dolaştı.

Vedalaşamamanın onun içinde bıraktığı o eksiklik duygusu da hayatı boyunca silinmedi. O duyguyu hiç iyileştiremedi,

unuttuğu zamanlar oldu ama her zaman yeniden hatırladı. Ölürken bile...

O günden sonra da bir daha meyve bahçesine uğramadı.

VII

Bütün gün uyuyordu. Aylar boyunca gündüzlerini yatakta geçirdi. Uyanık olmaya, meyve ağaçlarının kokusuna, sessizliğe, yalnızlığa, sonbahar bulutlarının gittikçe koyulaşan renklerine, oturduğu eve, verandaya, hasır iskemleye, havadaki neme, rüzgârla gelen kum tanelerine ve kendisine tahammül edemiyordu. Neden kurtulmak istediğini bile tam kavrayamadan kurtulmak istiyor, ilk defa koşum takılmış yaban atı gibi öfkeyle silkiniyor, bütün anılarını, varlığını, geçmişini üstünden atmaya uğraşıyordu.

Bu halinin "gururlu bir erkeğe" yakışmayacak bir zayıflık olduğunu düşündüğünden kendinden de nefret ediyor, utançla kıvranıyordu. Neyin kendisini böyle zayıf düşürdüğünü kavrayamıyordu. Nora'yı düşünmüyor, kendi isteği dışında aniden zihninde beliren görüntüsünü öfkeyle aklından silmeye uğraşıyordu. Alışverişe gittikleri gün öyle giyinip kalabalıkların bir parçası olarak kendisine nasıl ihanet ettiyse şimdi gene başka kalabalıklara karışıp yok olarak ihanet ettiğine inanıyordu. Buna rağmen o keten mendili daima yanında taşıyor,

avucunda tutuyor, o mendilde başka hiçbir şeyin veremeyeceği bir huzur buluyordu. Ama bu huzur çok kısa sürüyordu. Mendili yeniden cebine koyuyordu.

Akşamüstüleri bazen Abdullah uğruyordu. Onu görünce seviniyor, biraz konuştuktan sonra sıkılıyordu. Konuyu Nora'ya getirmeye uğraşıyor ama bir yandan da konu Nora'ya gelecek diye ödü patlıyordu. Hem Abdullah'ın Nora'dan bahsetmesini istiyor hem de Nora'nın bir başkasıyla da ortak anıları olması fikrine dayanamıyordu. Abdullah'la başka konulardan konuşmayı da sıkıcı buluyordu.

Hapishaneyi özlediği günler oluyordu. Orada sıkıntı vardı ama acı yoktu. Böyle utandırıcı, alçaltıcı bir acı yaşamıyordu.

Zaman durmuş gibiydi, bütün ağırlığıyla üstüne yıkılıyordu. Sığınabileceği, unutabileceği tek yer vardı: kumar.

Akşam olunca giyinip şehirdeki kumarhaneye gidiyordu. Artık onu orada tanıyorlardı, insanlarla selamlaşıyordu, bazen aralarda bir iki laf ediyordu. Kumar oynamaya başlayınca zaman diriliyor, canlanıyor, hareketleniyordu. Rulet masasının başında hızla dönen demir bilyenin duruşunu beklerken yavaşça geçmişinden, duran zamandan sıyrılıyor, hafızası kapanıyor, görüntüler siliniyor, hayat duruyor, kısacık bir an o özlediği ölüme kavuşuyordu.

O kısacık anda içini kaplayan sükûnet ve sessizlik onda neredeyse bir minnet duygusu yaratıyordu. Bilyenin nerede durduğu değil, onun nerede duracağını beklemekti önemli olan. Fişleri elinde sıkarak bekliyordu. Bütün vücudu kasılıyor, bütün zihni gevşiyordu. Mümkün olsa kumarhaneden hiç ayrılmaz, rulet masasının başında yaşardı. Oranın kokularını,

seslerini, renklerini seviyordu. Neredeyse hiçbir duygunun kumarhanenin kapısından içeri girememesinde büyük bir mutluluk ve güven buluyordu.

Dünyanın insanı güçsüzleştiren bütün duyguları kumarhanenin kapısında anlamını ve ağırlığını yitiriyordu. Kimseyi özlemiyordun. Bir başka insan yok diye kendini eksik hissetmiyordun. Zaman durarak seni ezmiyordu. Hafızan bir düşmana dönüşmüyordu. Hiçbir şeyi, hiçkimseyi hatırlamıyordun. Her şey mükemmel bir unutuşun içinde yok oluyordu. Unutmak mutluluktu. Artık sadece bu gerçeği bilenlerle konuşmak, onlarla ahbablık etmek, onlarla paylaşmak istiyordu.

O kumarbazlardan biri ona bir başka unutuş yolunu daha gösterdi. Liseyi İstanbul'da okumuş genç bir Lübnanlıyla ahbap olmuştu. Esmer, yakışıklı, hafifmeşrep biriydi, babasının kumaş şirketini yönetiyordu. Kumara ve kadınlara meraklıydı. Bir akşam Ziya'yı kadınların şarkı söylediği bir gazinoya götürdü. İçki ve ucuz parfüm kokuyordu. Ortada bir pist vardı, çevresine masalar dizilmişti. Masalarda erkeklerle "gazinoda" çalışan kadınlar oturuyordu. Arada bir şampanyalar patlıyordu. Bütün salonda bir sarhoş gevşekliği hissediliyordu, herkes sarhoş gibiydi, daha bir şey içmeden gazinonun havası insanı gerçek dünyadan alıp renkli bir sarhoşluğun içine sokuyordu. Pistte her zaman şarkı söyleyen, derin dekolteli bir kadın oluyordu. Eğer istenirse kadınlarla "arka tarafa" geçilebiliyordu arkadaşının söylediğine göre.

Bir süre sonra bir dansöz çıktı. Kadının yüzündeki durgun masumiyetle hareketlerindeki dolgun şehvet arasındaki zıtlık şaşırtıcıydı. Kumarhanedeki kısa boylu kadın nasıl hiç

benzemediği Yunanlı kadını hatırlatıyorsa, bu dansöz de hiç benzemediği o kısa boylu kadını hatırlatıyordu.

Lübnanlı arkadaşına, "Bu dansöz de mi..." dedi. Arkadaşı ne dediğini anladı, "Tabii, o da," dedi, "beğendiysen çağırtalım, arka tarafa geçin."

"Yok istemem, öylesine sordum."

İki gün sonra gazinoya yalnız başına gitti.

Kenardaki masalardan birine oturdu. Biraz sonra siparişini almak için gelen garsonun yüzüne baktı, gösterişçiliği şampanya söylemek, garsonda zengin ve etkili biri olduğu kanaati yaratmak istiyordu ama utangaçlığı ağır bastı, fazla dikkat çekmemek için rakı ve meze söyledi. Gergindi. Bir sigara yaktı.

Işıl ışıl pullu mor bir elbise giymiş bir kadın Arapça bir şarkı söylüyordu sahnede. Kimse dinlemiyordu. Gazinonun içi uğultuluydu. Masaların çoğunda, kalın bıyıklı erkeklerin yanında kocaman gözlü, dekolte giyimli, makyajlı kadınlar oturuyor, konuşurken sık sık saçlarını savurarak başlarını sallıyorlar, gülüyorlar, bazen erkekleri öpüyorlardı. Sıkıntıyla garsonun getirdiği rakıyı iki yudumda bitirdi.

İçkiye çok düşkün değildi ama gerginliğini yatıştırabilmek için bir şeyler yapması gerekiyordu, içmekten başka yapabileceği bir şey de yoktu o sırada. Bir rakı daha söyledi. Terliyordu. Kalkıp gitmeyi düşündü bir an ama içindeki arzu utangaçlığını bastıracak kadar güçlüydü. Bir kadın istiyordu. İçindeki yalnızlığı, eksikliği, huzursuzluğu böyle yatıştırabileceğini hissediyordu. Gazinodaki erkeklerin rahatlığına imrendi. Bir adam vuramazlardı ama rahatlıkla bir kadını

çağırıp herkesin ortasında onunla öpüşebiliyorlardı. Teke tek kalsalar o erkeklerin hepsi ondan korkardı ama o korkaklar bazı konularda anlayamadığı biçimde ondan daha cesur ve aldırmaz davranabiliyorlardı. Ayıplanmaktan, aşağılanmaktan, küçük düşmekten çekinmiyorladı.

Şarkıcı kadın gitmiş, sahne boşalmıştı. Birden darbukalar hızla çalmaya başladı, klarnetin kaygan ve kıvrak sesi duyuldu, gazinodaki uğultu kesildi, herkes sahneye döndü. Dansöz yarı çıplak vücuduna siyah bir tül sarmıştı, ayakları çıplaktı. Yüzünün çizgileri Ziya'nın onu ilk gördüğünde olduğu gibi o gazinodaki herkesi şaşırtacak kadar masumdu. Makyaj yapmamıştı. Klarnetle darbukanın ritmine uyarak, seyreden bütün erkeklerin içini titretecek bir şehvetle oynuyor, darbukalar hızlandığında kalçalarını gittikçe hızlanarak sallıyor, açılan tüllerden memelerinin üstü gözüküyor, çıplak bacakları parlıyordu.

Ziya, kıza başka taliplerin de çıkacağından çekindi birden, el işaretiyle garsonu çağırdı, oynayan kızı gösterdi, "Onu istiyorum," dedi, bunu çok kabaca söylemişti ama garson fark etmedi bile, "Tamam," dedi yalnızca. Ziya birden rahatladı, içindeki arzu daha da kuvvetlendi. O anda o dansözü gerçekten istiyordu, eğer bir başka erkekle gidecek olsa bunu kendine bir hakaret gibi algılayıp bir kavga çıkaracaktı. Arzuyla birlikte öfkesi de artıyordu.

Dans bitince kız hızla selam verip kulis kapısına doğru yürüdü, o sırada garson yaklaşıp Ziya'yı göstererek bir şey söyledi, kız da başını sallayıp garsona bir şey söyledi. Ziya onları izliyordu.

Garson, Ziya'nın yanına geldi.

"Sizi arkada bekliyor," dedi. "Yedi numaralı oda. Ama on beş dakika sonra gelsin, bir nefes alayım, dedi."

O on beş dakika zor geçti. Sabırsızlanıyordu, arzu damarlarını yakıyor, ateş gırtlağına kadar yükseliyordu. Yutkunamıyordu. Midesi kasılmıştı. Garson uzaktan kendisine "tamam" diye işaret ettiğinde, bu sabırsızlığının aksine çok yavaş hareket ederek kalktı. Ağır adımlarla yürüdü. İçinde hafif bir titreme hissediyordu.

Duvarlarına asılmış küçük kandillerin yandığı dar ve loş bir koridordan geçti. Garip bir tütsü kokusu sinmişti koridorun duvarlarına. Tütsü kokusunun içinde terli ve çıplak insan bedenlerinin, kızıllaşmış yaprakları andıran ekşimsi ve yanık kokusu hissediliyordu. Kapıların üstündeki Arapça numaralara baka baka on beş numaralı odayı buldu. Derin bir nefes alıp kapıyı açtı. Heyecandan, kapıyı vurmak aklına gelmemişti. Odaya girmeden önce söyleyeceklerini düşünmüştü ama içeri girince hepsini unuttu.

Kızın üstünde sahnede giydiği siyah tül vardı ama şimdi tülün altında çırılçıplaktı. Aniden içeri giren Ziya'ya şaşırmadan ama kızgınlıkla baktı. Hiçbir şey söylemeden üstündeki tülü bir hareketle ayaklarının dibine bırakıp yatağa yattı.

Ziya, kızın rahatsız edici, sabit bakışları altında konuşmadan soyundu. Kendisine öyle baktığı için kızmıştı, hiddetle, cezalandırmak ister gibi yattı kızın üstüne.

Ondan sonra haftada iki üç kez gitmeye başladı gazinoya.

Dansöz kız, yatakta sahnede olduğu kadar şehvetli değildi. Tam aksine, kendisinden de, müşterisinden de nefret ediyormuş gibi neredeyse düşmanca davranıyordu. Hiç cilve

yapmıyor, müşterisini memnun etmeye uğraşmıyor, bedenini ödünç bir mal gibi kullansın diye erkeğe veriyordu.

Sahnedeki şehveti gibi yataktaki düşmanlığı da yüzündeki masumiyetle çelişiyordu. Soyunuyor, dizlerini kırarak bacaklarını açıyor, dümdüz, ifadesiz biçimde Ziya'nın yüzüne bakarak bekliyordu. Ziya da aynı ifadesiz ve soğuk bakışlarla gözlerini onun gözlerine dikiyor, acele etmeden soyunuyordu. Bu ifadesiz bakışlarında, hiçbir davranışın ya da sözün tek başına aktaramayacağı kadar çok aşağılama, düşmanlık, şiddet hissediliyordu.

Kadını öldürür gibi içine giriyordu. Omuzlarını sıkıca, acıtarak tutuyordu. Sadece kalçaları hareket ediyordu. Adı henüz konulmamış bu tuhaf ilişki boyunca birbirlerinin yüzüne, bir an bile gözlerini kaçırmadan aynı ifadesiz hiddetle baktılar. Kadının bakışlarının her anından büyük zevk alıyor, boşaldıktan sonra hiçbir şey söylemeden giyinip, parayı kadının başucuna bırakarak çıkıyordu. Aralarında, tarif edilmesi zor düşmanca bir bağ kurulmuştu. Sanki birbirlerini ve kararlı düşmanlıklarını özlüyorlardı.

Ziya'nın kumar oynama biçimi de değişmişti, parası kumara, kadına, içkiye dayanacak kadar çok değildi, kadından ve kumardan vazgeçmeyi de göze alamıyordu, onun için çok dikkatli biçimde, kazanmak için oynuyordu. İlk kez kazanmak, kaybetmekten daha fazla hırslandırıyordu onu. Kazanma isteğini öğreniyordu. Kazanmanın, kaybetmek kadar kolay olmadığını, kaybettiğinde öfkelenerek anlıyordu.

Bütün hayatını unutmak için yaşıyor gibiydi, her şeyi, unutma isteğini bile unutacak kadar yoğun bir kayboluşun içinde kendinden geçmeyi arzuluyordu.

Eğer öyle devam etseydi, "ağabeysinin arkadaşlarının" da kurtaramayacağı biçimde kaybolacaktı gerçekten. Sessiz, tozlu, duygusuz bir sefahatın içine batmıştı. Para yetmez olmuştu, saldırganlığı artmıştı. İnsanlara sataşıyor, kavga arıyordu.

Bir sabah kâhya geldi, "Paşa Hazretleri seni görmek istiyor," dedi. O güne dek kendisiyle hiç görüşmemiş olan Paşa'nın şimdi onu nasihat etmek, belki de azarlamak için çağırdığını düşündü. Yüzü asıldı.

Kâhyayla birlikte büyük konağa gittiler. Paşa balkonda oturuyordu. Havanın sıcak olmasına rağmen dizlerine bir battaniye örtülmüştü. Rengi solgundu. "Gel bakalım Ziya," dedi, "sana iyi haberlerim var."

Ziya konuşmanın devamını bekledi.

"Af çıktı, memleketine dönüyorsun."

Ziya hiçbir şey hissetmedi. Duygularını o kadar uyuşturmuştu ki bir sevinç hissetmesi için biraz zaman geçmesi gerekti.

O akşam gazinoya gitti. Dansöz kadınla ilk kez konuştular, kadının adını sordu. Kadın, "Sen de mi?" der gibi baktı yüzüne:

"Adımı ne yapacaksın?"

"Buradan gidiyorum... Bir daha gelmeyeceğim."

"Bir daha görmeyeceğin birinin adı sana lazım değil... Git güle güle, uğurlar olsun..."

Ziya bir an kadına kendisiyle birlikte gelmesini teklif etmeyi düşündü ama sonra vazgeçti...

İki gün sonra da sessizce ayrıldı İskenderiye'den.

VIII

Geminin burnunda beliren İstanbul'un eşsiz silueti onda ne bir heyecan ne de bir sevinç uyandırdı. İçine çok az duygunun sızabildiği, kendi benliğinden oluşmuş şeffaf kürenin çevresindeki değişimler onu çok fazla ilgilendirmiyordu. İstanbul ya da İskenderiye fark etmiyordu. Şehirler, insanlar, kalabalıklar, ancak onun görüntüsünü yansıttıkları ölçüde önemliydiler. Hayat onun için bir aynadan başka bir şey olmadığından her yerde kendi yansımasını arıyor, bunu bulamadığında, İstanbul'a baktığı gibi boş gözlerle bakıyordu.

Bir de oraya nasıl girdiğini anlayamadığı gibi nasıl çıkaracağını da bilemediği Nora'nın görüntüsü vardı zihninde. Onun görüntüsünün yansımasını da kendi yansıması gibi, hatta kendisininkinden de daha fazla arıyordu ama hafızasından başka bir yerde bulamıyordu.

O, kendi kendini imha etmek üzere yaratılmış insanlardandı. Kendini yok edecek dinamit onun ruhunda saklıydı ve bu dinamitin fitili de kendine olan hayranlığıydı. Bu hayranlıkla doluydu ve kendi sonuna doğru bu hayranlıktan başka

hiçbir şeyi fark etmeden yürüyordu. Kendi varlığıyla çelişen bir biçimde bu hayranlık, şimdi bir kadına olan tutkusuyla zedeleniyor, onda bozulmuşluk duygusu yaratıyordu. İyileşmek, düzelmek, insanlaşmak imkânı onun karmaşık ruhunda bir yaraya dönüşüyor, onu rahatsız edip öfkelendiriyordu. Hem özlüyor hem de özlediği kadına onu özlediği için neredeyse düşmanlık duyuyordu.

Neresinden vurulduğunu anlamayan bir yaralı gibiydi, yaranın acısını hissediyor ama yarayı göremiyordu. Bu çaresizlik onu delirtiyordu. Zavallı insanlar gibi yaralanmıştı. İğrenç bir balıkçı gibi. Böyle biri haline gelmeyi hak etmemişti.

Nora da dahil herkesten ve her şeyden nefret ediyordu.

Gemi ağır manevralarla yanaştı, halatlar atıldı, demir korkuluklu ahşap merdiven indirildi. Kırmızı karıncaları andıran fesli erkek kalabalığı, rengârenk çarşaflı kadınlar, telaşlı hareketlerle bekledikleri yolcuyu görebilmek için oradan oraya giderek gemiye bakıyorlardı. Hiçbir anlamı olmayan, tiksindirici bir zavallılar sürüsü. İnsanlara ve kalabalıklara alışamıyordu. Onurları ve utanmaları yoktu. Hınçla dişlerini sıktı. Yüzü nefretle kasıldı.

Kalabalığın arasında Hakkı'yı gördü, o da diğerleri gibi telaşla çırpınıyor, oradan oraya koşturarak Ziya'yı görmeye çalışıyordu. Ziya onu kıpırdamadan izledi. Böyle telaş bir erkeğe yakışmıyordu. Sonunda Hakkı, Ziya'yı gördü. El salladı. Ziya başıyla selam verdi. Sıkıntıyla indi merdivenlerden. Hakkı, hiçbir zaman geçmeyecek kırgınlığına rağmen kardeşini sevinçle kucakladı.

"Nasılsın," dedi heyecanla, "seyahat nasıl geçti?"

"İyiyim, iyi geçti... Sen nasılsın?"

"İyiyim, gel, araba bekliyor."

Kalabalığın arasından sıyrılıp Hakkı'nın kiraladığı arabaya bindiler. Karşılıklı oturuyorlardı. Ziya sessizce pencereden dışarı bakıyordu. Hakkı, yıllar sonra karşılaşan iki kardeş arasındaki bu tuhaf ve durgun sessizliği kırmak için, "Mısır nasıldı?" dedi. "İyiydi." Bir süre daha konuşmadan gittiler. Ziya soğuk bir sesle, "Parmaklarına ne oldu?" dedi.

Aslında ne olduğunu biliyordu, olanları duymuştu, bu konuyu açmamaya karar vermişti ama hissettiği kızgınlığa engel olamayıp ağabeysini utandıracak soruyu birdenbire sormuştu. Hakkı kıpkırmızı kesilerek üç parmağı kesik olan sol eline baktı. Sıkıntılı bir sesle, özür diler gibi, "Sarhoştum," dedi, "pusu kurmuş, aniden saldırdı." Ziya sesini çıkarmadı ama Hakkı sorulmayan soruyu duydu: "Öbür adama ne oldu?" Sorulmayan o soruya telaşla cevap verdi:

"Merak etme hesabını soracağım..."

Ziya gene bir şey söylemedi. Öfkeyle içini çekti sadece. Eve varana kadar bir daha konuşmadılar.

Evde onları uzaktan akrabaları olan Müzeyyen Hanım karşıladı. Çocukluklarından beri evi o çekip çevirir, temizliğini yapar, yemekleri pişirir, evin alt katındaki bir odada yaşardı. İçinden "İyice yaşlanmış," diye geçirdi Ziya. Çocukluğunda kaldığı odayı hazırlamışlardı ona. Hakkı, ağabeylerinin eski odasına yerleşmişti.

Hakkı'ya bir gazetede iş bulmuşlardı, Ziya bunu duyunca gülmüştü, ünlü bir kabadayı olması beklenen Hakkı bir gazetede idari müdür olmuş, yarı gazeteci yarı kabadayı tuhaf

bir hayat sürdürmeye başlamıştı. Silah taşıyor, geceleri randevuevlerine, meyhanelere gidiyor, gündüzleri de gazetede çalışıyordu.

Ziya bir hafta boyunca evden ayrılmadı. Ağır bir sarhoşluktan uyanan bir adam gibiydi, çevresinde gördüklerini aklında toplayıp bir arada algılamakta zorluk çekiyordu. Arada bir çayırlıkta yürüyor, koruda geziniyordu. Yeniden çocukluğundaki eve dönünce eski ve yeni bütün anılar birbirine karışarak ortaya çıkıyordu. Nora'yı, meyve bahçesini, sessiz yürüyüşlerini, onun gülümseyişini, sandaletli çıplak ayaklarını öfkeyle özlüyordu.

Nora'nın gittiği sabah hissettiği o eksiklik duygusu içine yerleşmişti. Onu iyileştiremiyordu. Bazı geceler de ismini bilmediği dansözün ifadesiz yüzü geliyordu gözünün önüne. Onun kendisine bakışı. Gözlerini birbirlerine dikmeleri... Bazen de Arif Ağabeysini düşünüyordu, Hakkı onun hatırasına layık olamamıştı. Ağabeysinin yerini kendisinin doldurması, ona gösterilen saygıyı şimdi kendisinin kazanması gerekiyordu. Hayat bir daha, yeniden başlıyordu.

Bir hafta sonra eski tanıdıklarını dolaşmaya başladı.

Herkes onu bir kahraman gibi saygıyla karşılıyor, "Daha yeni geldin, lazım olur," diye para veriyordu ama hiç kimse onu çok fazla yanına sokmuyordu. Evlerine davet etmiyorlar, kızlarıyla evlendirmek istemiyorlardı. Çok genç yaşta ağabeysinin intikamını almak için işlediği cinayet onu ürkülen bir kahraman yapmış ama aynı zamanda onu bu kanlı kahramanlığın ellerine bir tutsak olarak da teslim etmişti. Oradan çıkmasına izin verilmiyordu. Eski tanıdıkların dostlukları,

bir akrebin çevresine yerleştirilen ateş çemberini andırıyordu, hem o çemberden çıkması engelleniyor hem de kimse o çemberin içine girmiyordu. Kanlı şöhretinin içinde onu yapayalnız bırakıyorlardı.

Bu çaresizliğin Ziya'ya huzur veren bir yanı vardı. O da, birçok katil ve kumarbaz gibi yaşadığı hayatın dışında bir yol seçmesi, sakin ve düzenli bir hayat sürmesi gerektiğini düşünüyor ama aslında içten içe bunu istemediği için de yaşadıklarının suçunu bir başkasına yükleyebileceği bir çaresizliği asla itiraf etmediği bir memnuniyetle kabul ediyordu. Yaşadıklarının ve yaşayacaklarının suçlusu kendisi değildi, ona başka bir imkân tanımayan "onlardı". Onların yüzünden böyle yaşamak zorundaydı. Eğer vicdanında kendisiyle ve hayat tarzıyla ilgili bir yara varsa, bu dışlanmışlık o yaraya iyi geliyordu.

İstanbul'a döndükten sonra haftalarca kumar oynamadan, garip bir sükûnet içinde, hiçbir şeyle ilgilenmeden o küçük evde Nora'yı çaresizce özleyerek, arada bir eski dostları dolaşarak sessizce yaşadı. Hakkı sabahları işe gidiyor, geceleri geç dönüyordu. Pek karşılaşmıyorlardı. İkisi de konuşmaya başladıklarında konuşmak istemedikleri konuları konuşmak zorunda kalacaklarını hissettiklerinden birbirlerinden kaçıyorlardı. Ziya bu sessizliğinin ve durgunluğun tadını çıkarıyordu.

Sakin bir akşamüstü, korudaki gezintisinden eve dönerken içinde küçük bir kıpırtı hissetti. Açık bir gökyüzündeki minicik bir bulut gibi neredeyse sevimli ve önemsiz bir kıpırtıydı bu. Ama yürüdükçe o kıpırtı sakin bir süreklilikle büyüyordu.

Eve yaklaştığında o kıpırtı aniden karanlık bir girdap gibi coşarak onu içine çekti. Kumar oynamak için dayanılmaz, karşı durulmaz bir arzu hissetti. Hızla, aceleden eşyaları devirerek hazırlandı, tabancasını beline soktu, Mısır'dan getirdiği sarı pardösüsünü giyip Galata'nın yolunu tuttu. Ona kabadayılık âleminde "Kumarbaz Ziya" lakabını kazandıracak macerası o gece yeniden başladı.

Onu kumarla, kavgalarla, cinayetlerle dolu bu tehlikeli hayata bu denli kuvvetle çeken, yetişme tarzının yanı sıra doğasında olan bir şeydi. Sürekli bir hareket, sürekli bir değişim isteği ve bunu gerçekleştirecek güce sahip olduğunu görme arzusu belki. Ya da onsuz yaşayamayacağı keskin bir heyecan ve hayatı unutma tutkusu...

Artık her gün kumar oynuyor, gözüne kestirdiği kumarhanelerle randevuevlerinden haraç topluyor, daha önemsiz kabadayılar tarafından tehdit edilen mekânların koruyuculuğunu üstleniyor, her an bir çatışmaya hazır olarak dolaşıyordu. Yanından hiç ayırmadığı tabancasıyla birlikte artık diğer kabadayılar gibi o da koltuk altına yerleştirdiği bir saldırma taşıyordu. Her kavganın cinayetle bitmesi gerekmiyordu, bazen sadece saldırmayla rakibini yaralaması, kolunu bacağını doğraması, parmaklarını ya da kulaklarını kesmesi daha etkili oluyordu. Böyle yaralamalarda olay fazla büyümüyor, yaralananlar da "kabadayılık kanununa" uygun biçimde başlarına geleni sessizce kabulleniyor, olay polise yansımıyordu.

Bir gece Ziya'nın oyun oynadığı kumarhaneye gelen üç azılı Rum kabadayı gürültü etmeye, ona buna sataşmaya başladılar. Bu saygısızlık Ziya'yı öfkelendirmeye yetti. "Biraz

susun," dedi, "oyun oynuyoruz burada." Rumlar ya Ziya'yı tanımıyorlardı ya da üç kişi olduklarına güvenerek onu madara etmek istediler. "Sana mı soracağız," dedi bir tanesi, "sen oyununa..." Cümleyi bitiremedi, Ziya koltuk altından çektiği saldırmanın tersiyle gırtlağına vurunca soluksuz kalıp yere yıkıldı. Diğerinin payına saldırmanın tersi değil, keskin tarafı düştü, kemiğine kadar yarılan sol kolu ölü bir hayvan gibi yanına sarktı.

Üçüncüsü tabancasını çekti. Herkesin dehşet dolu bakışları arasında Ziya birden güldü. Ancak delilerde bulunabilecek bir güvenle kendisine bir şey olmayacağından, öldürülmeyeceğinden emindi. Ölümden korkmuyor, ayrıca kimsenin kendisini öldüremeyeceğine, dokunulmaz olduğuna inanıyordu. Bu inanç bir düşünceden kaynaklanmıyordu, o bu tuhaf güvenle doğmuş, bu güvenle büyümüştü. Sakin adımlarla kendisine şaşkınlıkla bakan adama doğru yürüdü, tabancayı namlusunu hızla çekerek kabadayın elinden aldı. Tabancanın kabzasıyla adamın kafasının tepesine çivi çakar gibi vurdu. Kafatasının çatırtısını duydular. Sonra, "Kaldırın şunları da oyunumuzu oynayalım," dedi.

Onun tabancanın üstüne gülümseyerek yürümesi, kavgada üç kişiyi birden saf dışı bırakması bir efsane gibi yayıldı şehre. Matlı'yı vurmasının bir tesadüf olmadığını herkes bir kere daha anladı.

Böylece İstanbul da Ziya'nın görüntüsünü yansıtan bir anlam kazandı.

Çoğunlukla Galata'daki sadece kabadayıların ve has kumarbazların gittiği belalı kumarhanelere gidiyordu ama

arada sırada Mısır'daki o lüks kumarhanenin havasını özleyip Beyoğlu'ndaki zengin erkeklerle birlikte zengin kadınların da görüldüğü şık kumarhanelere gittiği de oluyordu. O kumarhanelerde rulet, bezik, briç, poker oynanıyordu. Kadınların ciddiyeti ve kumara olan ihtiraslı tutkuları Ziya'yı her zaman şaşırtıyordu.

Oralarda bu ünlü ve genç kabadayıyı huzursuz bir ürküntüyle karşılıyorlardı. Yanına çok fazla sokulmuyorlardı. Uçları altın yaldızlı sigaralarını pırlanta kakmalı ağızlıklarla içen tuvaletli kadınlar, smokinli erkekler onunla göz göze gelmemeye özen gösteriyor, mecbur kalırlarsa kibarca selam veriyor ama asla konuşmuyorlardı.

Bir akşam bu kuralı bozan biri çıktı.

Ziya, lüks kumarhanelerde hep yaptığı gibi rulet masasının başında duruyordu, elindeki markalarla oynuyor, demir bilyenin dönüşünü izliyordu. Birisinin kendisine baktığını hissedip başını kaldırınca, kendisine bakan bir kadınla göz göze geldi. Yüzü kızardı, hemen başını çevirdi. Kadınlarla ilgili, onun gibi birinden hiç beklenmeyecek utangaçlığı ne yaşarsa yaşasın geçmiyordu, randevuevindeki kadınlarla olduğunda bile diğer kabadayılar gibi rahat davranamıyordu.

Tehdit edemeyeceği, dövüşemeyeceği, öldüremeyeceği birine nasıl davranması gerektiğini bilemiyordu. Kadınlara düşkünlüğüyle tanınan ağabeysi Hakkı'nın yumuşak kıvraklığı yoktu onda, kadınların karşısında hissettiği garip bir çekingenlikle bütün ayarı bozuluyor, aniden kuruyuvermiş bir dal parçası gibi vücudu ve hareketleri esnekliğini kaybedip katılaşıyordu. Hem kendisini beğenip saygı duymalarını istiyor

hem de bunu nasıl sağlayacağını kestiremiyordu. Bu çelişki de onun bütün doğallığını kaybetmesine neden oluyordu.

Yeniden başını kaldırdığında kadının halen kendisine baktığını gördü. Uzun boylu, beyaz tenli bir kadındı, koyu gözleri vardı. Ancak bu kadarını fark edebilmişti, yeniden başını çevirdi. Kadının kendisini yakışıklı bulduğunu, onun için böyle dikkatle baktığını düşündü ama yanılıyordu. Kadın onun yakışıklılığıyla ilgilenmiyordu.

Tahire Hanım, zengin bir kürk tüccarının kızıydı, geleceği parlak bir zabitle evlenmiş ama kocasını savaşta kaybetmişti, babasının erken ölümünden sonra genç yaşta büyük bir servetin sahibi olmuştu. Bir daha evlenmemişti. Vaktinin çoğunu Avrupa'da geçirir, parasının, gençliğinin ve özgürlüğünün tadını çıkarırdı. İstanbul'da çok fazla ahbabı yoktu. Arada bir kumarhaneye gelirdi ama kumarbaz değildi, kumar onun için alışveriş etmek, sandalla gezmek, baloya gitmek, tiyatro izlemek gibi bir eğlenceydi. Hiçbir şeye ve hiç kimseye bağımlılığı yoktu, geleneklerin biraz dışına taşmaktan çekinmezdi ama hiçbir zaman da uçlara savrulmazdı.

Kendisini tarif etse büyük bir ihtimalle böyle tarif eder ve söylediklerinin doğru olduğuna da bütün kalbiyle inanırdı. Kendini tanımıyordu. Tanımak için bir fırsatı olmamıştı. Ta ki o geceye kadar.

Salondaki başka hiç kimseye benzemeyen bu genç adamın bir katil olduğunu öğrendiğinde, yıllardır hep aynı biçimde istiflenmiş halde duran duyguların bulunduğu o gizli ve dibi görünmeyen havuzda bir şey oynadı. Varlığından daha önce haberdar olmadığı o "şey" her ne ise bir anda diğer bütün

duyguları da yerinden oynattı, duyguların alışılmış istifi dağıldı, onun yerine içini yakıcı bir karmaşa kapladı. Bir insanı öldüren el ona çok korkutucu ama aynı zamanda bir o kadar da çekici göründü. O elin kendisine dokunması için dayanılmaz bir arzu duydu.

Bütün eşyaların yerlerini ezberlemiş bir kör gibi yaşadığı o karanlık odada aniden bir ışık yanmış ve bütün eşyaların sandığından farklı olduğunu görmüştü. Kendisini titreten "katil" sözcüğünün yarattığı korkunun çatlayarak içinden dehşet verici bir merak ve haz duygusu çıktığını, bütün vücudunu kaplayan bir yanmayla hissediyordu. Korkuyla merak ve haz yan yana duruyor, birbirlerine dayanarak birbirlerini besliyorlardı. Sanki içindeki gizli, derinlere gömülmüş bir delilik kozası, çevresindeki her şeyi yıkarak patladı, içinden baş döndürücü bir delilik fışkırdı. Delirdiğini, bu delilikten dayanılmaz bir zevk alarak fark etti.

Birçok gizli delide olduğu gibi, sıkı sıkıya kapalı duran aklın duvarları hiç beklenmedik bir anda, hiç beklenmedik bir kelimeyle yıkılmış, birdenbire insan kılığına giriveren "katil" sözcüğü o duvarları yıkınca içine ateşli bir özgürlük dolmuştu. Bir insan öldüren bir insana bakıyordu, ölümün sırrına sahip biriydi baktığı. Ve o sır onu kendine kuvvetle çekiyordu.

Ziya'nın utandığını, kızardığını görmese belki korku ağır basar, bu deliliğin kendisini böyle ele geçirmemesi için mücadele ederdi ama o utangaçlık, onun "öldüren eli" kendi hâkimiyetine alabileceğine olan güvenini besleyerek, kendisini bu deliliğe hiç direnmeden bırakmasına neden oldu.

Bir cinayetin ve bir katilin onu neden bu kadar heyecanlandırdığını hiçbir zaman anlayamadı, hayatının hiçbir anında,

onun içinde böyle bir istek taşıdığını gösteren bir iz, bir belirti, bir neden yoktu. Bir şey aniden yerinden oynamıştı, bildiği buydu.

Ziya'nın yanına gitti. Sanki uzun zamandır tanışıyorlarmış gibi, "Arka arkaya dört kere siyah geldi," dedi, "bence şimdi kırmızı gelecek." Ziya gözünü rulet masasına dikmişti, başını çevirip genç kadına bakamıyordu, "Olabilir," dedi.

"Ben kırmızıya koyacağım, isterseniz ortak girelim."

"Olur."

Markaları kırmızıya koydular. Yeniden siyah geldi, "Hay Allah," dedi Tahire Hanım, "benim yüzümden kaybettiniz. Müsaade ederseniz o miktarı ben size ödeyeyim."

"Gerek yok," dedi Ziya.

Somurtuk bir çocuk gibi konuşuyordu, böyle konuştukça kendine kızıyordu ama sanki arka arkaya darbeler alıyormuş gibi bir türlü kendini toparlayamıyor, başını kaldıramıyordu. Ne böyle bir kadına alışkındı ne de kendisine böyle davranılmasına. Genç kadının yumuşak ama buyurgan bir ses tonu vardı, fısıldar gibi konuşuyor, bu da Ziya'yı daha da utandıran bir mahremiyet havası yaratıyordu. Ne kadının yanından ayrılabiliyor ne de kadının yüzüne bakabiliyordu.

Onun utangaçlığı da kadının deliliğini ve cesaretini artırıyordu. Tuhaf bir durumdu. Bir katilin kendisine dokunabileceği duygusuyla çıldırmış bir kadın, onun cüreti karşısında şaşırıp iyice utangaçlaşan genç bir katille oynuyordu. O anda bir yılan oynatıcısının ya da bir boğa güreşçisinin korkuyla keskinleşmiş cesaretini ve benzersiz heyecanını hissediyordu.

Tahire Hanım, Ziya'yı kalabalıktan ayırması gerektiğini anladı, "Bir kadeh vermut almak istiyorum ama gidip almaya

çekiniyorum biraz, zahmet olmazsa siz bana alabilir misiniz?" Böyle bir istekle hayatında hiç karşılaşmamış olan Ziya ne diyeceğini bilemedi, "Olur," dedi. Vermutun ne olduğunu bile bilmiyordu, böyle bir içkinin adını bile duymamıştı. Aslında ikisi de kendi karakterlerine alışkanlıklarına hiç uymayan bir davranış biçimine sürüklenmişler, biri "katil" sözüyle çıldıran bir deliye, diğeri itaatkâr ve somurtuk bir çocuğa dönmüşlerdi ama cama çarpan iki su damlası gibi kendilerini durduramadan, bu bilmedikleri zeminde akarak anlaşılmaz şekilde davranmayı sürdürüyorlardı.

İkisi de geçici bir deliliğin çekimine kapılmışlardı, şaşırtıcı olan bu deliliğin merkezini daha akıllı gözükenin oluşturmasıydı.

Ziya içkisini getirince Tahire Hanım yeni bir istekte daha bulundu:

"Artık gitmem gerekiyor," dedi, "ama bu saatte yollar tehlikeli olur, benim arabacım da epey yaşlı, eğer zahmet olmazsa siz bana eşlik eder miydiniz?"

Ziya, buna da "Olur," dedi.

Arabada konuşmadılar. Daha sonra ne olacağını ikisi de bilmiyordu. Araba büyük bir demir kapıdan geçerek ağaç gölgeleriyle kaplı bir bahçenin ortasındaki konağın önünde durdu. Gene konuşmadan inip içeri girdiler. Konağın huzurlu ihtişamı ilk anda etkiledi Ziya'yı. Daha önce gittiği paşa konaklarında onu salona almazlar, doğrudan paşanın çalışma odasına sokarlardı. İlk kez böyle bir salonda oturuyordu.

Adam boyundaki çini sobaların ısıttığı ılık salonda kahvelerini içerken, sanki dünyanın en olağan sohbet

konusu buymuş gibi, "Birini öldürürken insan ne hisseder?" dedi Tahire Hanım. İlk karşılaştıkları andan itibaren her şey öyle alışılmadık bir biçimde gelişiyordu ki her türlü tuhaflık anlaşılmaz bir doğallık kazanıyordu.

"Hiçbir şey," dedi Ziya.

"Hiçbir şey mi?"

"Hiçbir şey."

Ziya, Matlı Mustafa'yı vururken ne hissettiğini daha önce hiç düşünmemişti. Biraz düşündükten sonra tanıştıklarından beri ilk kez sakin bir ses tonuyla konuştu:

"Bir şey hissetmezsin... Sen de bir ölüsün o anda."

"Ya daha sonra?"

Ziya gene düşündü, hatırlamaya çalışıyordu.

"Ferahlık herhalde."

"Ferahlık mı?"

"Evet. Yapabildiğin için..."

Konuşurlarken Ziya'nın ellerine bakan Tahire Hanım alışılmadık, yakıcı, parçalayıcı kasılmalar hissediyordu, sanki içinde bir başka canlı çırpınıyormuş gibi bir duyguydu bu.

Her zaman yaptıkları bir şeymiş gibi hiç yadırgamadan yukarı çıkıp Tahire Hanım'ın yatağına yan yana uzandılar. Tahire Hanım, iki eliyle Ziya'nın elini tutup karnına bastırdı. Daha aylarca fasılalarla sürecek ilişkilerinin ilk gecesi dünyanın en tuhaf ve en zevkli uykusuyla geçti.

IX

Olayları, zihnin aydınlık zemininde berrak bir biçimde görürüz ama o olayların; duyguların, düşüncelerin, anıların sularıyla beslenerek zihnin karanlık bölümlerinde nasıl tohumlara dönüştüğünü, oralardan neler çıkacağını tahmin edemeyiz. Tahire Hanım'ın bir tür delilik krizleriyle sürdürdükleri ilişkilerinin sonucunda Ziya'yı etkileyen de kadının kendisinden ziyade, onun kalın duvarlı büyük bir bahçenin ortasındaki konağı oldu.

Parlak parkeler, yumuşak halılar, tik ağacından merdiven tırabzanları, insan boyundaki işlemeli rengârenk çini sobalar, koyu perdeler, beyaz ketenden masa örtüleri, kolalı peçeteler, incecik porselen çorba kâseleri, gümüş kaşıklar, vazolara yerleştirilmiş taze çiçekler, hiç aksamayan yemek ve kahve servisleri, yazın evin pencerelerinden gelen taze koku, kışın yağmur çırpıntılarıyla birlikte duyulan ateş çıtırtıları, Ziya'da bir düzen ve yeni bir hayat özlemi yarattı.

Böyle bir ev alacak kadar büyük bir serveti hiçbir zaman kazanamayacağını biliyordu ama görevlilerin çok para

kazandığını duyduğu gümrükte bir memurluk, zengin bir ailenin kızıyla evlenmek gibi daha önceden aklına gelmeyen hayaller kurmaya başladı. Bir yandan eski hayatına devam ediyor, neredeyse hiddetli bir ihtirasla sabahlara kadar kumar oynuyordu, bir yandan da yeni hayalleri daha da derinleşip kökleşiyordu.

Bir ev istediğini sanıyordu ama aslında bir "beyefendiye" dönüşebilmek, görgülü bir düzenin hâkimiyetini ele geçirmek, arzularını yerine getirmek için hazır bekleyen insanlara emirler verebilmek, gücünü her an kanıtlamak zorunda kalmadan güçlü olmak, Nora gibi, Tahire Hanım gibi gizlerini anlayamadığı kadınların da saygısını kazanmak istiyordu. İçine doğup büyüdüğü vahşi ormanın ötesinde başka dünyalar, başka ölçüler, başka değerler, onu beğenmediklerini düşündüğü başka kadınlar olduğunu görmüştü.

Cesaretiyle, şiddetiyle, gururuyla, cinayetiyle etkileyemediğini düşündüğü o dünyaları da etkilemek, oralarda kendine bir yer bulmak isteği, Nora'yla ilk konuştuğu gün içinde ona fark ettirmeden uyanmış, Tahire Hanım'ın evi bu isteği somut bir hedef haline getirmişti. O isteğini gerçekleştirecek sihrin bir konak olduğuna inanmıştı. Hatta bir keresinde dayanamayıp Tahire Hanım'a, "Bu ev kaç para?" diye sormuştu. Sorunun kabalığı karşısında afallayan Tahire Hanım, "Bilmiyorum," demişti kaşlarını çatarak.

Hayat, onun çevresindeki erkeklerin asla göremeyeceği iki kadını onun karşısına çıkarmış, kadınlar onun şiddetle beslenen güvenini sesleriyle, bakışlarıyla, alaycılıklarıyla temelinden sarsmışlardı. Bu iki kadın kimseyi öldürmemiş

olmalarına rağmen zavallı görünmüyorlardı. O iki kadının kendisine hayran olmasını arzuluyordu, aslında hayalini kurduğu buydu ama o bir konağın hayalini kurduğu yanılgısına saplanmıştı.

Aylarca böyle bir konağın hayalini kurdu, konakların fiyatlarını soruşturdu, öyle bir konak almasının imkânsızlığını anladıkça öfkesi ve hayali daha da büyüyordu. Konağın ulaşılmaz olması, öyle bir konağa yerleşmesinin kendisini de ulaşılmaz yapacağı inancının içinde kökleşmesine yol açıyordu. Bir ara Tahire Hanım'la evlenmeyi de düşündü ama bu düşüncenin konaktan bile daha imkânsız olduğunu Tahire Hanım ona, onu öfkeden çıldırttığını fark bile etmeden anlattı.

Bir gün ormanda baş başa dolaşırlarken Ziya, sanki o anda aklına gelmiş gibi, "Evlensek nasıl olurdu?" demişti, Tahire Hanım aniden durup, "Biz mi?" diye sormuş, sonra da bütün ormanın içinde çınlayan bir kahkaha atmıştı. Kahkahayı duyduğunda Ziya onu orada boğmayı düşünmüş, hatta ona doğru dönmüş ama son anda onun bir kadın olduğunu hatırlayıp durmuştu. Bir kadını öldürmenin utancını taşıyabileceğini aklı kesse Tahire Hanım'ı oracıkta öldürecekti. Kolunu tutup bütün gücüyle sıkmıştı.

"Neden gülüyorsun?"

Tahire Hanım, Ziya'nın yüzüne baktığında nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu onun bakışlarında görmüştü, gözleri sabitleşmiş, yüzü kararmıştı. İlişkileri boyunca gerçekten bir katille birlikte olduğunu ve ölümün yakınında dolaştığını en fazla orada anlamıştı. "Canımı acıtıyorsun," diyerek yavaşça kolunu kurtarmış, sonra da usulca ona yaslanmış, "Şaka yaptığını sandım," demişti.

Tahire Hanım'dan ayrılmayı düşünmüştü ama öyle bir aşağılanmanın intikamını almadan, o kahkahayı içinde taşıyarak ayrılmanın onu ömür boyu iyileşmeyecek bir yarayla bırakacağını sezmişti, belki daha da önemlisi konaktan ayrılmaya gücü yetmemişti, o konağa tutkuyla bağlıydı. O konağın benzerini büyük bir aşkla istiyordu, ormandaki kahkahanın da cevabı öyle bir konağı ele geçirmek olacaktı.

Daha sonra seviştikleri bir gece Tahire Hanım, yatakta bütün kadınların hissettikleri, her şeyi yapıp söyleyebileceklerine olan o tuhaf güvenle, Ziya'nın bacağını okşayarak, "Ormanda beni öldürecek miydin?" diye sordu.

"Ben kadınları öldürmem," dedi Ziya soğuk bir sesle.

"Erkek olsaydım..."

"Bilmiyorum..."

"Niye o kadar kızdın?"

"Bana gülünmesinden hoşlanmam."

"Ama söyledim ya, şaka yaptığını sandım."

Ziya öyle bir baktı ki, fark etmesi halinde Ziya'yı çok utandıracak olan o hüzünlü öfkeyi bakışlarında görünce Tahire Hanım bir daha bu konuyu açmaması gerektiğini anladı. Bir daha da aralarında evlenmek sözü geçmedi.

Tam o günlerde uzak akrabaları olan yaşlı bir paşa Ziya'yı çağırttı.

Lafı çok uzatmadan, "Ne olacak Ziya senin bu hayatın," dedi, "bu böyle devam etmez. Sana bir iş bulalım, kendine bir çekidüzen ver."

"Paşam, bana gümrükte bir iş bulun, bu hayattan kurtulayım. İnanın ben de bıktım bu hayattan."

"Bir iş bulursak doğru dürüst, beni rezil etmeden çalışır mısın?"

"Paşam, namusum üzerine söz veriyorum, bu âlemden çekileceğim. Yeter ki iyi bir işim olsun."

"Peki," dedi Paşa, "ben bakacağım, sana haber vereceğim."

Ziya, Paşa'nın yanından büyük ümitlerle ayrıldı, daha önce hiç olmadığı kadar kuvvetli bir hayali ve bunu gerçekleştireceğine dair derin bir güveni vardı. Gümrükte zengin olan insanların hikâyesini çok dinlemişti. Bunun ancak rüşvetle mümkün olacağını biliyordu ama rüşvet almak fikri onu hiç rahatsız etmedi. O konak için rüşvetçi olmaya bile razıydı.

İki ay boyunca kumarhanelere adım atmadı, arada bir Tahire Hanım'la buluşarak, yürüyüşlere çıkıp hayallere dalarak sakin bir hayat sürdü. Bütün hayallerinin altında yatan ve aslında bütün hayallerini besleyen Nora'nın hayali hep onunlaydı. Onun sakin sesini duyuyor, muzip bakışlarını görüyor ve amacına ulaştığında onu yeniden bulacağına inanıyordu. Hayalleri onu inandırıcı biçimde oyaladığından, acı çekmeden özlüyordu. İçi sessiz ve sakindi.

Siyasetle hiç ilgilenmediği için dönemin değiştiğinin, Saray'ın, paşaların, "ağabeysinin dostlarının" gücünü önemli ölçüde kaybettiğinin, eski rahat günlerinin bittiğinin farkında değildi.

İki ay sonra Paşa onu yeniden çağırttı, üzgün bir hali vardı, "Olmuyor Ziya," dedi, "sabıkan yüzünden sana bir iş bulamıyoruz. Çok üzgünüm, oğlum. Ama ümidini kaybetme, ben uğraşmaya devam edeceğim."

İstanbul'a ilk geldiğinde yaşadığı dışlanmışlık, kumara dönebilmesi için ne kadar büyük bir vicdan rahatlığı ve huzur

yarattıysa, bu seferki reddediliş de o kadar büyük bir öfke ve intikam isteği yarattı. O, tekmelenecek bir köpek yavrusu değildi, onlara gösterecekti. Bunu nasıl yapacağını bilmiyordu ama onlara gösterecekti. Konaklarda oturanlar onun kim olduğunu öğreneceklerdi.

Yeniden çılgınca kumar oynamaya başladı. Büyük bir hayal kırıklığı yaşıyordu. Bütün hayalleriyle birlikte Nora'yı da kaybetmişti.

İstanbul'da bir şeylerin değiştiğini galiba ilk kez o zaman kavradı, her istediğinin gerçekleşmeyeceğini, onu koruyup şımartanların eski gücünde olmadığını gördü. İktidarda artık başka birileri vardı. Bir konak alamayacak, bir beyefendi olamayacak, hayranlığını kazanmak istediği kadınların hayranlığını kazanamayacak, Nora'yla birlikte olamayacak, o kadınların dünyasında bir katil olarak kalacaktı. Nora "Niye vurdun?" diyecek, Tahire Hanım heyecanla "Nasıl vurduğunu anlatsana," diyecek ama ikisi de onun o çizgiden öteye geçmesine izin vermeyecekti. Ona bir şey göstermişlerdi, çok beğendiği bir şey, sonra da kapıyı kapatmışlardı.

Kumar oynamadığında hep öfkeliydi, bela aranıyordu, birkaç kez ölümüne kavga etmesine ramak kaldı, ancak araya girenler sayesinde karşı tarafın geri çekilmesiyle kavgalar önlenebildi. Dönemin en ünlü kabadayıları bile ondan çekiniyorlardı, nedensiz bir şekilde kavga arayan biri herkesi ürkütüyordu. Onun bir bela peşinde dolaştığı anlaşıldığından kumarhanelerle randevuevlerinden aldığı haraçlar da artmıştı, kendilerinden uzak tutabilmek için ona daha kalın zarflar veriyorlardı. Haraçlardan eline epey para geçiyordu ama paraya

zaten hiçbir zaman önem vermeyen Ziya için artık bir konak almaya yetmeyecek miktardaki paraların bir anlamı kalmamıştı.

Böylesine büyük bir hiddetin, böylesine büyük bir gözü karalığın dikkat çekmemesi imkânsızdı. Olabilecek en tehlikeli adamın dikkatini çekti. Eski bir yüzbaşı olan Çerkez Kazım Bey haksız yere ordudan atıldığını düşünüyor, kendisini ordudan atan ve şimdi iktidarda olan eski arkadaşlarından intikam almak istiyordu. Bir ayaklanma planlıyordu, bunun için bir yandan güçlü destekçiler ve para, bir yandan da hayatını ortaya koymaktan çekinmeyecek silahşorlar arıyordu. Çocukluğundan beri izledikleri Ziya'yı bir süre yakından gözledikten sonra onun, aradığı adam olduğuna karar verdi. Her zaman gittikleri kumarhanelerde göz aşinalığıyla selamlaşıyordu. Bir akşam kumarın sakinleştiği bir sırada Kazım Bey, Ziya'nın yanına geldi.

"Rahmetli Arif Ağabeyinizi tanırdım," dedi, "ona çok benziyorsunuz."

Arif Ağabeysine benzetilmek Ziya'nın gururunu en çok okşayacak iltifattı, gülümsedi.

"Bir müsait zamanınızda sizinle biraz konuşmak isterim," dedi Kazım Bey, "ortak konularımız olabilir."

Ertesi akşam bir meyhanede buluştular. Ziya bu buluşmanın öneminin çok da farkında değildi, ağabeysinden, eskilerden, anılardan konuşacaklarını düşünüyordu. Konuşmanın başları gerçekten de Ziya'nın tahmin ettiği gibi geçti, Arif Bey'den, eski olaylardan konuştular. İkinci kadehten sonra Kazım Bey birden ciddileşti.

"Memleketin durumunu biliyorsunuz..."

Ziya ne diyeceğini bilemeden baktı, memleketin durumu hakkında çok fazla bilgisi de, bu meselelerle çok fazla ilgisi de bulunmuyordu. Tek bildiği, onu hayal kırıklığına uğrattıklarıydı.

Kazım Bey devam etti:

"Devlet ipin kopuğun eline geçti. Çalımlarından yanlarına varılmıyor. Orduyu perişan ettiler. Üstelik bu itlerin döktüğü Nazım Paşa'nın kanı da yerde kaldı."

İntikam duygularıyla keskinleşen sezgileriyle Ziya birden önemli bir konuşma yaptıklarını kavradı. Masaya doğru abanarak, "Ne yapabiliriz?" dedi.

"Ne yapabiliriz" sorusu Ziya'nın bir şeyler yapmaya hazır olduğunu gösteriyordu. Kazım Bey, söyleyeceklerinin etkisini artırmak için kısa bir süre sustuktan sonra, "Bundan sonra söyleyeceklerimi şerefinize emanet ediyorum," dedi.

"Elbette."

Kazım Bey, ağır ağır konuşarak yapılacak suikastları, Anadolu'dan getirilecek Çerkez silahşorları, hükümete nasıl el koyacaklarını anlattı.

"Lazım olan parayı ben halen temasta olduğum kaynaklardan bulacağım, bize şu sırada tetiği çekmekten kaçınmayacak güvenilir mert insanlar gerekiyor."

Durup, sorar gibi Ziya'ya baktı. Ziya hiç duraksamadan cevap verdi:

"Ben üstüme düşeni yapmaya hazırım. Nazım Paşa'nın kanını yerde bırakmak bize yakışmaz, onun öldürülmesi bütün Çerkezlere hakarettir."

"Sizin gibi mert bir delikanlıdan da bu cevabı beklerdim. Çok memnun oldum. Emin olun, tarih sizi hayırla yâd edecek. Bu haklı davada başka güvenilir insanlar da tavsiye edebilir misiniz?"

"Hakkı Ağabeyim de bize katılır."

"Katılır mı?"

"Ben konuşurum."

Ziya'dan meyhaneden çıktığında hissettiği duyguyu tarif etmesini isteseler tarif edemezdi herhalde, mutluluğun nasıl bir duygu olduğunu bilmiyordu çünkü, ilk cinayetini işleyip aniden "büyüdükten" sonra böyle bir duygu hissetmemişti. Meyve bahçesinde Nora'nın mendilini aldığı ana benzetebilirdi belki. Ama o mutluluğun içinde öfke yoktu, şimdi ise mutluluğa öfkenin ve intikamın keskin tadı ekleniyordu. Yeni bir hayat kurmasına izin vermeyenler onun kim olduğunu göreceklerdi.

Bir gün önce hayal bile edemeyeceği parlak bir gelecek ihtimali açılmıştı önünde, bir gecede her şey değişmişti, ölmeyi ve öldürmeyi kabul etmesi karşılığında talih ona özlediği hayatın kapısını açıyordu, kendisini reddeden herkesten daha önemli biri olacak, kendisini reddeden herkesi reddedecek bir güce erişecekti. Reddetme gücüne sahip olmanın muhteşem tatminini, daha o günlere erişemeden karanlık sokaklarda tek başına yürürken hissedebiliyordu.

Hayatını masaya koyacaktı. Hayatının karşılığında masaya konanlar, hayatının büyük değerinin de kanıtıydı. Bir hayat karşılığında ona bir imparatorluk sunuyorlardı. Elbette hayatını değerli kılabilmek için o hayatla birlikte ölümünü de

ortaya koyması gerekiyordu. Hayatla ölümü bir arada, birbirine kenetlenmiş halde masaya sürdüğünde ikisinin de değeri şaşırtıcı biçimde artıyordu. Kimse onun hayatına ya da ölümüne aldırmazdı ama ikisini birden ortaya koyduğunda, karşılığında bir imparatorluk alacak kadar değerleniyordu. İkisini bir arada, birbirinden hiç ayırmadan tutmak gerekiyordu. Ölümü göze almayan, ölümü arzuyla kucaklamayan bir hayat yaşanmaya değmezdi. Ama şimdi, yaşanmaya değer bir hayatı ele geçirmişti, belki de hayat ilk kez o gece o kadar güzel ve vazgeçilmez gözüktü. Uğrunda ölünecek bir hayatı vardı şimdi.

Hakkı'yla hemen konuşamadı. İki gün korulukta dolaşıp düşündü. Ağabeysinin bir adamı öldürüp öldüremeyeceğinden emin değildi, daha önce becerememiş ve ona güvenen herkesi utandırmıştı. Şimdi bu utancı temizleyecek bir fırsatı ona sunacaktı, ağabeysinin bundan memnun olması gerekiyordu, hayatı boyunca utançla yaşamaktan kurtulacaktı. Küçümsenmekten yorulmuş olmalıydı. Bu sefer yapması gerekeni yapacaktı.

İki gün sonra sabah erken kalkıp ağabeysini işe gitmeden önce yakaladı.

"Ağabey, mümkünse akşam eve erken gel... Seninle konuşmam gereken bir mevzu var."

Hakkı şaşırarak baktı. "Çok önemli bir mevzu," diye ekledi Ziya. Geldiğinden beri kendisiyle konuşmaktan kaçınan, onunla oturup yemek yemeyen, randevuevlerinde, meyhanelerde, kumarhanelerde dolaşırken bir kez bile "Gel, birlikte gidelim," demeyen kardeşinin şimdi onunla konuşmak

istemesine sevinen Hakkı, bundan garip bir gurur da duymuştu. Bu gururda utanç verici bir yan bulunduğunun farkına varmamıştı bile.

"İyi olur," dedi gülerek, "masayı bahçeye kurarız. Çoktandır şöyle baş başa konuşamadık."

Güzel, ılık bir geceydi, denizin uzaktan gelen ahenkli sesini, korudaki gece kuşlarının ötüşünü duyuyorlardı, çimen ve ağaç kokuyordu. Masayı bahçeye kurmuşlardı. Müzeyyen Hanım sevdikleri yemekleri yapmıştı. Hakkı büyük bir şişe rakı getirmişti. Belki bahçe, belki Müzeyyen Hanım'ın yemekleri, belki çocukluklarından beri alışkın oldukları seslerle kokular, onların arasındaki o görünmez duvarı tahminlerinden daha çabuk yıktı. Hem içiyorlar hem konuşuyorlardı. Daha çok konuşan, Hakkı'ydı. Çocukluklarından bahsediyorlardı. İçinde her şeye rağmen hâlâ gizli gizli "ya reddederse" korkusunu taşıyan Ziya konuyu bir türlü açamıyordu.

Bir ara Hakkı, "Keşke Arif Ağabeyim de burada olsaydı," dedi, "hiç birlikte içemedik."

"Keşke," dedi Ziya lafı uzatmadan.

Bir sessizlik oldu. Hakkı arkasına yaslanıp rakısından arka arkaya iki büyük yudum aldı. Ziya, olmasından en çok çekindiği şeyin olmak üzere olduğunu hissetti ama bunun kaçınılmaz olduğunu da biliyordu.

"Sen Matlı'yı vurmayacaktın," dedi Hakkı. "Onu ben vuracaktım... Onu vurmak bana düşerdi."

"Ama vurmadın..."

"Zamanını bekliyordum."

"Çok fazla bekledin."

Gene bir sessizlik oldu.

"Senin yüzünden korkak durumuna düştüm."

Ziya cevap vermedi. Hakkı bardağını masaya bıraktı.

"Ben korkak değilim," dedi.

Sesinde kızgınlıktan ziyade derin bir keder vardı. Sadece hayatı, yaşadıkları, çevresi değil, ruhu da zehirlenmiş bir adamın çaresiz ve kırgın sesiydi. İsyanında bile bir teslimiyet bulunuyordu. Sözle teselli edilemezdi. Haklılığından kendisi bile emin olmadığından, bir başkasını inandıracağına dair güveni de kalmamıştı. İyileşemeyecek bir hastalığa tutulmuş birinin çektiği acıyı biraz olsun dindirebilmek için inlemesine benziyordu söyledikleri.

Onun bu hali Ziya'da bir acıma duygusu yaratmadı, ağabeysiydi ama aynı zamanda bir yabancı, bir zavallıydı. Ailesi için yapmak zorunda olduğu bir görev gibi onu iyileştirmek, onun ve ailesinin gururunu kurtarmak istiyordu. Ona bunun için bir fırsat sunuyordu şimdi.

"Biliyorum ağabey," dedi. "Zaten bildiğim için seninle konuşmak istedim."

"Doğru ya, sen benimle önemli bir mevzu konuşacaktın..."

"Ağabey, sadece bizi değil, bütün memleketi ilgilendiren bir mesele... Nazım Paşa'nın intikamını alacağız."

Kısık bir sesle Kazım Bey'in planını anlattı.

"Ben senin de katılacağını söyledim. Katılır mısın?"

"Elbette," dedi Hakkı sevinçle, "elbette katılırım. Şüphen mi vardı?"

Ziya gözünü bile kırpmadan yalan söyledi:

"Bir an bile şüphe etmedim."

Susup sessizce rakılarını içtiler.

Hakkı uzanıp Ziya'nın omzuna vurdu. "Arif Ağabeyimin bize ateş etmeyi öğretmesini hatırlıyor musun... Ne güzel günlerdi, değil mi? Ama biliyor musun, istikbal çok daha güzel olacak."

X

Mutluluğu beklemek zordu.

Bir acıyı unutmak, bir gerginliği yatıştırmak için kumara ya da kavgaya sığınabiliyordu ama bu sefer öylesine büyük bir hayalin kıyısına gelmişti ki o hayalden başka hiçbir şey ilgisini çekmiyordu. Hayatı kalın bir demiri büker gibi büküp değiştirecekti. Bunu düşünmek bile onu heyecanlandırmaya yetiyordu.

Kazım Bey, ayaklanmaya para kaynağı bulabilmek için yurtdışına gitmişti, oralardaki zengin sürgünlerle görüşecekti. Gitmeden önce "çok büyük insanların" ayaklanmaya destek olduğunu söylemişti, onların kimler olduğunu Ziya bilmiyordu, merak da etmiyordu. Neticede bir ayaklanmada tetiği çekecek olan oydu, "çok büyük insanlar" değil, zaten o insanlardan hoşlanmıyordu. Zengin ve güçlü insanlara karşı nedenini tam kestiremediği bir öfke vardı içinde. Tahire Hanım'ın o kahkahasından sonra bütün zenginleri boyun eğdirilmesi, aşağılanması, yerlerde sürüklenmesi gereken düşmanlar gibi görüyordu.

Hakkı'yla daha fazla zaman geçiriyorlardı, aralarındaki o tatsız konuşmayı unutmuşlardı, "daha güzel olacağına inandıkları istikbal" onları yeniden iki kardeşe çevirmişti. Hakkı ona yeni bir hayatın kapılarını açmıştı. Ziya'yı onun daha önceleri pek gitmediği şarkılı gazinolara götürüyordu, Mısır'daki gazinoya benziyordu buraları. Sadece daha büyük, daha gürültülü ve daha tehlikeliydiler. Kısa etekler giymiş kalın bacaklı kadınlar kantolar söylüyorlardı, kalabalık ve sarhoş bir erkek grubu naralar atarak seyrediyordu onları. Ziya o gevşek erkeklerden iğreniyordu ama kadınlar ve şarkılar onu oyalıyordu. Bu gazinolarda hiçbir zaman onlardan para almıyor, her zaman en iyi masaları onlara ayırıyor, hürmette kusur etmiyorlardı.

Böyle yerlerde çok içiyorlardı, ikisi de içkiye dayanıklıydı, kolay kolay sarhoş olmuyorlardı.

Bazen seyircilerin arasında kavga çıkıyordu, öyle zamanlarda Hakkı, Ziya'nın karışmasından çekinip onun kolunu tutuyor, "Bizi alakadar eden bir durum yok," diyordu, "biz kendi işimize bakalım." Etraflarında adamlar kavga ederken onlar kendi işlerinden, geleceklerinden konuşuyorlardı. Bütün sabırsızlığına rağmen Ziya daha sakindi, Hakkı'nın endişeli bir şekilde sorduğu "Kazım Bey ne zaman dönecek?" sorularına, "Yakında gelir," diye cevap veriyordu.

"Vazgeçmez, değil mi?"

En çok sorduğu soru buydu, vazgeçmesinden, onu korkaklık suçlamasından kurtaracak bir geleceği elinden almasından çekiniyordu. "Bu sefer olacak," diyordu, "bu sefer olacak." Ziya her şeye rağmen ağabeysinden pek emin olamıyor, onun

sabırsızlığında nedense tedirgin edici bir ürkeklik hissediyordu. Yapacağından emin olan birinin daha sakin olması gerektiğini biliyordu.

"Vazgeçmez," diyordu Ziya soğuk bir sesle, "bizi bu işe soktuktan sonra vazgeçerse onu vururum."

Gazinoları birlikte dolaşmalarına rağmen hiçbir zaman bir randevuevine birlikte gitmediler, birbirlerini kadınlarla, o içkiyle gevşemiş ve fazlasıyla samimi âlemlerde görmek istemediler, ağabey kardeş ilişkisi böyle bir maceraya izin vermiyordu. Ziya randevuevlerine ya tek başına ya da ünlü kabadayı arkadaşlarının kıramayacağı davetleri üzerine gidiyordu. Eskiye kıyasla epeyce açılmıştı ama hâlâ kadınlar karşısındaki tutukluğu ve utangaçlığı devam ediyordu, hatta bir ara onun da Arif Ağabeysi gibi oğlanlara meraklı olduğuna dair dedikodular dolaştı ama bunun gerçek olmadığını çabuk anladılar.

En neşeli âlemlerde bile gülmez, çok ciddi bir iş yapıyormuş gibi ağırbaşlılıkla içerdi, yanındaki kadınlara diğerlerinin aksine sarılmaz, onları kalabalık içinde asla öpmez, ellerini bile tutmazdı. Bu tavrı, ona olan saygıyı daha da arttırıyordu. Kadınlar da ondan çekiniyorlardı. Bol para veriyor ama hiçbiriyle samimi olmuyor, odaya çekilip baş başa kaldıklarında sessizce ve kadınları şaşırtan bir ustalıkla sevişiyordu. Sevişirken kadınların gözlerinin içine onları ürküten bir düşmanlıkla dimdik bakıyordu. Mısır'da alıştığı o bakışları arıyordu ama o dansöz gibi bir kadına bir daha rastlamadı.

Yalnız bir keresinde, çok içtikleri bir gece sabaha karşı cebinden bir mendil çıkarıp bakmış ve kimsenin daha önce duymadığı Arapça bir şarkı söylemişti. O gece yanındaki kadınla

sevişmemiş ama ona her zamankinden daha fazla para vermişti.

Bazen de sabaha karşı bahçede Hakkı'yla karşılıklı oturup son bir kadeh içiyorlar, "istikbalden" söz ediyorlardı. O zamanlarda Ziya, çocukluğunda ilk ateş etmeyi öğrendiği günlerde olduğu gibi şaşırtıcı bir masumiyetle gülümsüyordu. "Hepsini öldüreceğiz," diyordu sakin bir sevinçle, "bizim kim olduğumuzu anlayacaklar."

Zaman çok yavaş ama onu tedirgin etmeden geçiyordu, fazla heyecanlanmadan, sabırla, içindeki mutlu beklentileri yatıştırmaya uğraşarak eğlencelerle oyalanıyordu. Sonunda Kazım Bey haber gönderip onları çağırdı. Bir akşam Beyoğlu'ndaki Lüksemburg Gazinosu'nda buluştular.

Kazım Bey'in çağırmasından zamanın yaklaştığını anlamışlardı. Beş kişiydiler. Ürkütücü bir neşeleri vardı. Cesaretle şımarıklığın içine yerleştiği bir duygusuzlukla kararıp çarpılmış çizgileri, saldırgan kahkahalarla parçalanıyor, sonra donuk bakışlarının etrafında yeniden birleşiyordu. Başkalarının kaderini belirleyeceğine inanan katillerin yüzünde beliren o kendini beğenmiş, kibirli ifade, seslerine, gözlerine, oturuşlarına, hatta bardakları tutuşlarına bile yansımıştı.

Kimsenin görmediğini gören kâhinleri andıran, dünyadan ve insanlardan kopuk esrarengiz bir hal hepsinin üstüne sinmiş gibiydi. Hepsi de gözü kara kumarbazlardı ve bir ölüm anlaşması yapmak için bu eğlenceli kumarhaneyi seçmişlerdi.

Bir hangarı andıran geniş salonun caddeye bakan ön tarafına yan yana bilardo masaları yerleştirilmişti. İstanbul'un en ünlü bilardocuları yeteneklerini yarıştırıyorlardı. Fildişi

topların birbirlerine vurduklarında çıkardıkları güvenli ve dolgun seslere, masaların etrafına birikmiş meraklıların hayranlık nidaları eşlik ediyordu. Arka taraftaki masalarda kâğıt oynayan kumarbazlar kendi yarattıkları bir sessizlik küresinin içinde etraflarındaki gürültüleri duymadan fısıltılarla konuşuyorlardı.

Ziyaların oturduğu lokanta bölümünde ise garsonlar tek elleriyle başlarının üstünde tuttukları tahta tepsilerde masalara taze mezeler, kızarmış etler, çeşit çeşit balıklar ve içkiler taşıyorlar, oyundan yorulanlarla birazdan oynamaya hazırlananlar hararetli konuşmalarla yemeklerini yiyorlardı.

Ayaklanmayı ve suikastları planlayan Çerkez Kazım Bey, Romanya'dan iyi haberlerle dönmüştü. Ayaklanma için gerekli parayı, arkadaşlarına söylemediği değişik kaynaklardan bulmuştu. Harekete geçebileceklerdi. Bu haber hepsini sevindirmişti. Kazım Bey, ayaklanmaya "çok önemli insanların" destek sözü verdiğini ve geniş bir kadro oluşturduğunu da altını çize çize bir daha tekrarladı. İmparatorluğun yönetimine el koymaya hazırdılar.

O masada oturan beş suikastçının her birinin ayrı bir hesabı, ayrı bir öfkesi, ayrı bir nedeni bulunuyordu ama görünen ortak hedefleri, siyasi iktidarın silahşorları tarafından vurulup öldürülen "Çerkez" Nazım Paşa'nın intikamını almaktı. Zaten ayaklanmanın vurucu gücünü oluşturanların büyük çoğunluğu da Kafkasların sertlikleri, cesaretleri ve nişancılıklarıyla tanınan bu ünlü kavmindendi. Kazım Bey, Anadolu'dan çok sayıda Çerkezin İstanbul'a getirildiğini, suikastlarla iktidarın önde gelenleri öldürüldükten sonra başlatılacak ayaklanmayı bu Çerkez birliklerinin yürüteceğini daha önceden anlatmıştı.

Kazım Bey, asıl söyleyeceğini söylemeden önce, "Arkadaşlar," dedi, "Nazım Paşa'nın intikamını alacak mıyız?"

Hepsi birden, "Alacağız," dediler.

"Yemin ediyor musunuz?"

"Namusumuz üstüne yemin ediyoruz."

Kazım Bey, hepsinin yüzüne tek tek baktı. Tehditkâr bir sesle, "Buradan dönüş yok," dedi.

"Dönen namerttir," dediler hep birlikte.

Dönenin öldürüleceğini kabul ediyorlardı.

Kazım Bey, memnun bir gülümsemeyle "İyi," dedikten sonra "Ayaklanmanın ve başarının şerefine!" diye kaldırdı bardağını. Hep birlikte içip bardaklarını masaya bıraktıktan sonra Ziya'ya döndü, yüzü ciddileşmişti.

"Mahmut Şevket Paşa'yı vuracak grubun başında sen olacaksın," dedi.

Ziya duygusuz ve sakin bir sesle, "Tamam," dedi. Aralarında en gençleri oydu ama en çok saygıyı gören de oydu. Daha çocuk denilebilecek yaşta, ilk içkisini içmeden, ilk kadınıyla yatmadan, ilk zarını atmadan önce ilk cinayetini işlemişti, hayatla ölüm, yaşamakla öldürmek onun için neredeyse aynı anda başlamış, zihninde ölümün kolaylığıyla hayatın önemsizliği birbiriyle kaynaşmıştı. Başkalarına dehşet veren olaylar ona her zaman sıradan ve basit gözükmüştü. O anda, imparatorluğun sadrazamını vurmak da fazla abartılmayacak bir olay gibi geliyordu ona.

Bu aldırmazlığında, gerçeklerin onun ruhuna hiçbir zaman tam olarak nüfuz edememesinin rolü olduğu kadar, ilk cinayetinden sonra bütün Çerkezler tarafından bir kahraman

gibi görülüp korunmasının getirdiği şımarık güvenin de rolü vardı.

Bir yandan içkilerini içerken bir yandan da kimlerin kimleri öldüreceğini belirleyen listeleri hazırlıyorlardı. O sırada kendilerini güven içinde hisseden birçok insanın adı ölüm listelerine yazılıyordu. Kazım Bey, Hakkı'ya, "Yahudi'yi de sen vuracaksın," dedi. "Yahudi" dediği çok tanınmış Yahudi bir milletvekiliydi. Hakkı neredeyse sevinçle, "Olur," dedi. Her şeyin olduğu gibi cinayetin de bir hiyerarşisi vardı ve o hiyerarşinin en tepesinde en zor suikastı üstlenen Ziya yer alırken, en altında da koruması bile olmayan bir milletvekilini vuracak olan Hakkı yer alıyordu. Hakkı bir alınganlık göstermedi. Tam aksine, "onurunu kurtaracağı" bir görevi ona verdikleri ve onu yeniden "saygıdeğer" insanlar arasına kattıklarından içi minnetle doldu. Yıllardır altında ezildiği korkaklık gölgesinin ağırlığından kurtulabilmek için böyle bir cinayete ihtiyaç duyuyordu.

Ziya vurgusuz, durgun bir sesle, dünyanın en olağan sorusunu sorar gibi, "Ne zaman yapıyoruz?" dedi. Aslında bunu sorarken işleyeceği cinayetten çok, Tahire Hanım'ın bunu öğrense ne yapacağını düşünüyordu. Tahire Hanım'la ilgili içinde hiç geçmeyen garip bir huzursuzluk vardı, ona gerektiği kadar saygı göstermiyormuş, gerektiği kadar hayran olmuyormuş gibi onu rahatsız eden bir eksiklik hissediyordu. Böyle hissetmesi için o evlilik konuşması dışında hiçbir geçerli nedeni yoktu, o evde her zaman hoşnutlukla, sevgiyle, saygıyla karşılanıyordu, Tahire Hanım onu memnun etmek için her şeyi yapıyor, ona gururunu kırmayacak biçimde küçük

hediyeler veriyor, en sevdiği yemekleri pişirtiyor, herhangi bir konudaki bilgisizliği ile alay etmiyor, aralarındaki derin farklılıkları asla ona hissettirmiyordu. Ona sadece cinayetle ilgili sorular soruyordu, hep aynı cevapları almasına rağmen hep aynı soruları sormaktan vazgeçmiyor, bu sorulardan ve bu cevaplardan Ziya'nın anlayamadığı bir zevk alıyordu.

Tam nedenini kavrayamasa da onu bu sorular rahatsız ediyordu, sanki Tahire Hanım ona değil de cinayete, ölüme hayranmış gibi bir duyguya kapılıyor, açık bir biçimde zihninde şekillendirmese de Tahire Hanım'ın, ölümden ve hayattan bağımsız bir biçimde sadece kendisine hayran olmasını istiyordu. Onun saygısını ve hayranlığını kazanmak için hep daha fazla bir şeyler yapması gerektiği gibi tuhaf bir inanca kapılmaktan kendini alamıyordu.

Ona hep "cinayeti nasıl işlediğini", "ne hissettiğini", "Matlı ölünce ne düşündüğünü" soran, onun tabancayı tutan elini vücudunun geri kalanından daha çok seviyormuş gibi alıp karnına bastıran Tahire Hanım, Sadrazam'ı vuracağını öğrense ne derdi? Onun tek bir cinayetten çok daha önemli biri olduğunu anlamasına bu yeter miydi? Hayran kalacağına, Sadrazam'ı vurduktan sonra onu arkadaşlarıyla tanıştıracağına, onunla birlikte görünmekten bu kadar çekinmeyeceğine, kumarhanelere birlikte gideceklerine, Tahire Hanım'ın onunla övüneceğine emindi.

Şimdi sadece köşkte buluşuyorlar, birlikte kalabalıkların önüne çıkmıyorlardı. Bazen Tahire Hanım, "Hadi biraz dolaşalım," diyor, arabayla şehrin dışına, ormanla, sahillere, kimsenin olmadığı ıssız yerlere gidiyorlardı. Arabayla

arabacıyı bir yerde bırakıyorlar, ormanların içinde, bomboş uzanan kumsallarda baş başa yürüyorlardı. Tahire Hanım onun elini tutuyordu yürürken. Ziya bu yürüyüşlerden sıkılıyordu ama Tahire Hanım'ın bu gezintilerden garip bir zevk aldığı anlaşılıyordu. Kimsenin olmadığı bir yerde, bir insan öldürmüş bir erkekle yapayalnız kalmanın onda uyandırdığı o tuhaf, sivri ve keskin bir hayvan pençesinin dokunuşunu andıran ürpertici duyguyu Ziya'nın kavraması imkânsızdı. Böyle bir duygu olabileceğine bile inanmazdı.

Ormanda yaşadıkları o ürkütücü günden epey sonra aniden ona, "Kızarsan beni öldürür müsün?" diye sorup Ziya'yı çok şaşırtmıştı, daha önce de sorduğu bu soruyu sormaktan niye hoşlandığını kavrayamıyordu. "Hayır," demişti Ziya. Hayal kırıklığına uğramış gibi, "Niye?" diye sormuştu, Ziya bir kadını öldürmenin bir erkeğe onur kazandırmayacağını açıklamaya bile gerek duymadan, "Niye öldüreyim," diye omuzlarını silkmişti.

"Çok kızsan bile mi?"

"Çok kızsam bile..."

"Peki, çok kızarsan döver misin?"

Ziya, böyle konuşmalardan sıkıldığını hissettiren sert bir sesle, "Bilmem," demişti.

Bir keresinde de Ziya ona, "Benden korkuyor musun?" diye sormuştu, Tahire Hanım düşünmüş ve içini çekerek, "Yeterince değil," demişti. Ziya, Tahire Hanım'ın "yeterince korkmamasının" nasıl bir eksiklik olduğunu anlamamış, çok fazla da üstünde durmamıştı. Sadece bir anlığına, saçlarından kavrayıp yüzünü bir ağaç gövdesine sürtmeyi aklından

geçirmiş ama bunu hissettirmemişti. Gene de içinde bir yerde, böyle bir istek, böyle bir sahne kalmıştı. O andaki yüzünü görmek isterdi.

Kazım Bey'in "Yakında," dediğini duyunca düşünceleri yeniden masaya ve suikasta döndü.

"Ben size zamanını haber vereceğim," dedi Kazım Bey, "siz hazırlıklarınızı yapın."

Lüksemburg Gazinosu'ndan çıktıklarında dönülmez bir çizgiyi geçtiklerini biliyorlardı, artık dönüş yoktu. Hayatlarındaki bütün muhtemel seçeneklerin kapılarını biraz önce ettikleri yeminle kapatmışlardı. Artık önlerinde yürüyebilecekleri tek bir yol vardı, sonu ölüme çıkacak bir yol, ya kendileri ölecekti ya başkaları, belki de hem kendileri hem başkaları. Cinayetten başka hiçbir ihtimalin onların hayatına sokamayacağı ışıltılı bir umudu da hissediyorlardı. Başarırlarsa dünyanın en büyük imparatorluklarından birinin en önemli insanları olacaklar, şan, şöhret, iktidar ve para kazanacaklardı. Ölüm ve ümit birlikte geliyordu. Sükûnetle taşınması çok zor iki yükün ağırlığıyla gerilmişlerdi. Sessizce ve aceleyle dağıldılar, hepsi de yalnız kalmak, bu yükü kendi alışkanlıklarıyla hafifletmek istiyorlardı.

Hakkı, doğruca her zaman gittiği randevuevine gitti, kadınları korkutan bir telaşla odaya çıkıp, "gözdesi" olan Eleni'yi o güne dek hiç yapmadığı biçimde hırpalayarak, gün ağarıp yorgunluktan sızana kadar sevişti. Sevişirken bir yandan da bir sinir krizine tutulmuş gibi, "Sen benim kim olduğumu biliyor musun," diyordu, "sen benim kim olduğumu biliyor musun?"

Ziya, Galata'daki Manolo'nun kumarhanesinin yolunu tuttu. Onun duyguları ve düşünceleri diğerlerinden farklıydı, diğerleri ümitlerinin altında serpilen yakıcı bir endişeyi taşırken Ziya endişelenmiyordu, onu gerginleştiren endişe değil, coşkuydu. Onun zihni olayları diğer insanlara hiç benzemeyen biçimde algılıyor, gerçeklerin sadece istediği kısımlarını seçip diğer kısımları siliyordu.

Kimsenin dokunamayacağı, öldürmeyi düşünemeyeceği birini öldürmenin, o cesareti göstermenin kendisine kazandıracağı onur, o gece onu diğer bütün ümitlerden ve endişelerden daha fazla heyecanlandırıyordu. Cesaret ve onurdan daha kıymetli bir şey yoktu ve bir erkek herkeste saygı uyandıracak böyle bir onuru ancak ölmeyi baştan kabul ederek öldürdüğünde ele geçirebilirdi. Ayrıca, Matlı'yı vurmadan önce hissettiği ve bir benzerini kısa sürelerle ancak kumarda bulduğu o kendi içinde ölme, böyle geçici bir ölüm sayesinde hayatın da, ölümün de ulaşamayacağı bir yüceliğe kavuşma haline de tutkundu. O hali sürekli özlüyor, o ölümü arıyordu. Bunu bir kere tadan biri için ölmeyle öldürmenin yanında her şey sönük ve anlamsız kalıyordu.

Tanıdıkları arasında bunu berrak bir şekilde anlayabilen tek kişi, Tahire Hanım'dı. O da öldürmeye kendisi kadar hayranlık duyuyor, bu düşünceyle neredeyse kendisi kadar heyecanlanıyordu. Tahire Hanım'ın yanında ilk günkü utangaçlığı kalmamıştı ama gene de onun yanında yanlış bir şey söylememek, gülünç duruma düşmemek için çok özenli davranıyor, söylediklerine dikkat ediyor, onun hayranlığını örseleyecek bir hata yapmamak için genellikle suskun kalmayı

tercih ediyordu. Buna rağmen ona önceki gün, "Benim birini öldürmem niye seni bu kadar heyecanlandırıyor?" diye sorma cesaretini kendinde bulmuştu. Tahire Hanım, saçının bir lülesini parmağına dolayıp çekiştirerek bir süre düşünmüş, kelimelerini tek tek seçiyormuş gibi yavaşça, "Öldürmek, bir insanın ulaşabileceği son sınır," demişti, "oradan öteye gidilebilecek bir yer yok, o sınıra ulaşabilen birinin kudretine kimse erişemez." Bir süre susmuşlardı. "Sen o sınırdaki sırrı gördün ve geri döndün, senin bildiğin sırrı kimse bilmiyor," diye devam etmişti, "orada ne gördüğünü merak ediyorum ve gördüğün şey beni korkutuyor."

Ziya, Tahire Hanım'ın birini öldürüp öldüremeyeceğini merak etmişti, "Sen öldürebilir misin?" diye sormuştu. "Hayır," demişti Tahire Hanım çok emin bir sesle, "ben yapamam. Bunu yapabilecek insanlardan değilim, sana benzemiyorum."

"Yapmak ister miydin?"

"Hayır, istemezdim."

Ziya sinirlenmişti.

"İstemiyorsan, niye bana öldürmenin nasıl bir şey olduğunu sorup duruyorsun."

"Merak ediyorum," demişti Tahire Hanım, "niye merak ettiğimi bilmiyorum ama merak ediyorum."

Onun bu halinde Ziya'yı öfkelendiren bir yan vardı, kendisini neyin kızdırdığını anlayamıyordu ama Tahire Hanım "Ben de öldürebilirim," dese, bunun kendisini memnun edeceğini biliyordu. "Yapamam," demesinde bütün hayranlığına rağmen aşağılayıcı bir ton seziyordu, o hayranlığı gölgeleyen

bir küçümseme varmış gibi geliyordu ona. Bütün bunlara rağmen o anda hissettiği muazzam coşkuyu Tahire Hanım'la paylaşabilmek, onun yüzünde belirecek olan hayranlığı görebilmek isterdi. Neticede bunu anlatabileceği tek insan oydu.

Mayıs ayı olmasına rağmen hava serindi, pardösüsünün önünü ilikledi. O saatte sokaklar boştu. Eskimiş ahşap evler sarhoş ihtiyarlar gibi birbirlerine yaslanmışlar, ortak bir karanlığa gömülmüşlerdi. Sokak başlarında yanan havagazı fenerlerinin cılız ışıkları rutubetli karanlığı artırmaktan başka işe yaramıyordu. Köpeklerin sesleri birden Ziya'yı öfkelendirdi, bir köpekle karşılaşırsa onu öldürmeye karar verdi. Ama kumarhaneye varana kadar bir köpekle karşılaşmadı.

Her zaman olduğu gibi salonun girişindeki geniş arkalıklı kadife koltuğunda oturan Manola, Ziya'yı görünce şişman gövdesini koltuktan zorlukla kaldırıp, abartılı bir saygıyla, "Hoş geldiniz Ziya Bey," dedi. Ziya, Mısır'dan döndüğünden beri hemen hemen her yerde böyle karşılanmaya alışmıştı. Bir keresinde eski bir kabadayı ona, "Eğer insanlar onları öldürebileceğine inanırsa kimseyi öldürmene gerek kalmaz," demişti, "herkes sana zaten saygı gösterir." Ziya'nın öldürebileceğine herkesin inancı tamdı. "Yemek emreder misiniz," dedi Manola, "hemen bir şeyler hazırlatayım mı?" "İstemem," dedi Ziya, "bu gece işler nasıl?"

"Sakin, Ziya Bey."

"İyi."

"Herhalde her zamanki gibi barbut oynayacaksınız?"

"Evet."

Manola en arkadaki barbut masasına kadar Ziya'ya eşlik etti. Üstlerine lambaların asıldığı masalarda sadece erkekler

vardı, burası şık hanımların gittiği Beyoğlu'ndaki lüks kumarhanelerden değildi, buraya çoğunlukla belalı adamlar gelirdi. Kumar oynayanların ihtirasla kasılıp kararmış yüzlerine ışık yukarıdan vurduğu için çizgileri daha da koyulaşıp keskinleşiyordu. Ziya'yı tanıyanlardan birkaçı başıyla selam verdi, Ziya selamlarını alarak barbut masasına geldi. Herkesin etrafta ayakta durduğu masanın başında hemen ona bir yer açtılar. Küçük tahta bir kupaya koydukları zarları sallayıp uzun masanın yeşil çuhasına atıyorlardı.

Genellikle kumarbazlar oyuna küçük miktarlarla başlarlar, bir süre kendi hırslarını denetim altında tutabileceklerine içtenlikle inanarak oynarlar, tam da bu inanca güvenleri arttığı sırada hırslarına yenilip miktarları artırırlardı. Ziya o gece öyle yapmadı. Kalın bir deste parayı masaya koydu. Talihi ile hesaplaşmak ister gibiydi. Bir imparatorluğun kaderini değiştirecek güce sahip olan biri talihi yenecek güce de sahip olmalıydı. Buna inanıyordu ama gene de içindeki güvenli coşkunun altında, oraya nereden sızdığı anlaşılmayan küçük, sessiz bir kuşku varlığını duyuruyordu. Talih dediği büyük bir ihtimalle o kuşkuydu ve o kuşkuyu da kumar masasında yok etmek istiyordu.

Zarları attı. Kazandı. Kazandıklarını ilk koyduğu miktarın üstüne ekleyip yeniden attı. Ondan sonrası yıllarca anlatılacak, onun "Kumarbaz Ziya" lakabını pekiştirecek bir çılgınlıktı. Kazandıklarını masadan almadan zarları yeniden atıyordu.

Zarlar dönerken, o ölüm duygusunu, içindeki durgun soğumayı, bir boşlukta uçtuğunu hissediyor, zarlar durunca

yeniden hayata dönüyordu. Şimdi ne insanları ne masayı ne de paraları görüyordu. Sadece yuvarlanan zarlara bakıyor, ölüyor, diriliyor, yeniden ölüyordu. Ölme ve dirilme duygularının birbirini takip ederek yarattığı girdabın içinde gözleri kararak dönüp durmak, öldürme dışında başka hiçbir şeyle kıyaslanmayacak eşsiz bir sonsuzluk duygusu veriyordu. Parlak ve dipsiz bir kuyuya düşüyor, sonra yeniden çıkıyordu. Her şeyi unutmuştu. Zarlar, ölüm ve hayat vardı yalnızca. Gerginlik ve kuşku kaybolmuş, geride o delice coşku kalmıştı.

Herkes masalarını terk edip Ziya'yı izlemek için toplanmıştı. Kimse konuşmuyordu. Gidişattan endişelenen Manolo'nun, "Bir şey içer misiniz, Ziya Bey?" dediğini duyup şaşırarak durduğunda ter içindeydi. Önünde koca bir para yığını birikmişti. Yorulmuştu.

"Bana bir rakı getirin," dedi, "şu paraları da bir çantaya koyun."

Kumarhaneden elinde çantayla çıktığında hava aydınlanıyordu. Talihi yenmişti. İstediği her şeyi yapabileceğine olan güveni tazelenip güçlenmişti. Coşku yerini hoşnutluğa bırakmış, gerginlik eklemlerini sızlatan bir yorgunluğa dönüşmüştü.

Hafiften çiselemeye başlayan yağmurun altında memnuniyetin tadını çıkararak ağır, telaşsız adımlarla yürümeye koyuldu. Mutluluğu andıran böyle anlarda hep olduğu gibi bir mutsuzluk gölgesi de belirmişti. İncecik çizgileri olan genç bir Yahudi kızının siluetinden oluşan bir gölgeydi ve gücünün yetmediği, üstesinden gelemeyeceğini umutsuzlukla kabul ettiği tek yenilgi de bu siluetti. Ama şimdi bir ümit vardı.

XI

Sadrazam Mahmut Şevket Paşa, Almanya'da eğitim görmüş, topçu kuleleri konusunda uzmanlaşmış, Harp Okullarında okutulan kitaplar yazmış, meslektaşlarından saygı gören, değerli ve kendini beğenmiş bir komutandı. Çöken toplumlarda çokça görüldüğü gibi tarihin sık sık kırılıp yön değiştirdiği, siyasi gelişmelerin haritası olmayan bir labirente dönüştüğü Osmanlı İmparatorluğu'nda hiç beklenmedik biçimde ikinci kez sadaret makamına gelmişti. Sadrazamlıkla birlikte Harbiye Nazırlığını da üstlenmiş ve tam bir diktatör olmuştu.

Göreve başladığında o kadar çok muhalif aydın tutuklanmıştı ki hapishanelerde yer kalmamıştı. Bunun üzerine "Birkaç tokat atıp bırakın," dediği katillerle hırsızları hapisten salıverip yerlerine muhalifleri doldurmuştu.

Herkesi küçümsüyor, aniden sinirlenip azarlıyor, padişahı bile korkutuyor, önerilere, öğütlere kulak asmıyor, kendi bildiğini yapıyordu. Kimsenin diktatörlüğe bir itirazı yoktu ama herkes diktatörün kendi ekibinden olmasını istiyordu. Paşa,

herhangi bir gruptan olmayı gururuna yediremediğinden iktidardaki partiyi de muhalifleri kadar aşağılayıp bunaltıyordu.

Ziya bunların hiçbirinin farkında değildi. Hiç gazete okumadığı için, Kazım Bey bir gazeteden kestiği Sadrazam'ın fotoğrafını ona verdiğinde, vuracağı adamın neye benzediğini ilk kez o zaman görmüştü. Çenesi hafifçe yamuk olan, sakallı, sert bakışlı, yaşlı bir adamdı. Fotoğrafı alıp bir kenara koymuştu.

Ne siyaset ne de tarih ilgisini çekiyordu, o içinde kendi tarihini taşıyor ve yalnızca kendi tarihiyle, kendi şöhretiyle, kendine gösterilen ve gösterilecek olan saygıyla ilgileniyordu. Kendi varlığı kendi ruhunu öylesine doldurmuştu ki kendini beğenmişliği neredeyse içinde başka bir şeye yer bırakmamıştı. Vurulacak adam önemli değildi, onu vurmanın onuruydu önemli olan.

Garip bir şekilde vurulacak adamla vuracak adam arasında kendini beğenmişlik konusunda epey benzerlikler bulunuyordu ama ikisi de haliyle bunu bilmiyordu.

Mahmut Şevket Paşa her sabah erkenden Beyazıt'taki Harbiye Nezareti'ne gidiyor, on bir buçuğa kadar orada çalıştıktan sonra arabasıyla sadaret makamına doğru yola çıkıyordu. Bu, her gün tekrarlanan bir programdı. Herkes gibi suikastçılar da bu programdan haberdardı.

Manolo'nun kumarhanesindeki çılgın geceden iki gün sonra Ziya sabah erkenden Beyazıt'a gitti. Caddede birkaç tur atıp çevreyi kolaçan ettikten sonra Sadrazam'ın arabasını beklemeye başladı.

Araba her zamanki saatinde Harbiye Nezareti'nden çıktı, meydanı geçti, Ziya'nın bulunduğu ana caddeye saptı.

Ziya, caddenin daraldığı yerde, çeşmenin yanında bekliyordu. Araba yaklaştı ve tam önünde yavaşladı. Uzun siyah otomobilin arka tarafında oturan Sadrazam'ın yanında bir yaveri, tam karşısında da ikinci yaveri yer almıştı. Ön tarafta şoförle iri yapılı bir koruma vardı. Elindeki kâğıtları okuyan Sadrazam, başını kaldırıp yanındaki yaverine bir şey söyledi. Ziya Sadrazam'a bakıyordu. Aralarında iki metre bile yoktu. O mesafeden rahatça vuracağını düşündü. Soğukkanlı bir şekilde önce Sadrazam'ı vurması gerektiğine karar verdi. Kısa bir süre sonra yaşanacak olan o an gözünün önünde canlandı, silahlar patlayınca Sadrazam arabaya devrilecek, çevredekiler korkuyla kaçışacaktı.

Üç dakika içinde kader değişecekti.

Cinayetin kolaylığı onu her zaman şaşırtıyordu. Tahire Hanım, bu basit eylemi, insanın varacağı son sınır olarak görüyor ve orada bir sır olduğunu düşünüyordu. Nasıl bir sır olabilirdi? Bir sır olsa kendisi bilirdi. Bir sır varsa, Ziya'ya göre o sır öldürmekte değildi, insanların öldürememesindeydi. Aşağılanıyorlar, eziliyorlar, hakarete uğruyorlar, öfkelenip intikam almak, öldürmek istiyorlar ama öldüremiyorlardı. Öldürmekten mi korkuyorlardı? Ziya onların öldürmekten değil, daha sonra olacaklardan korktuklarına inanıyordu. Öldürülmekten korktukları için öldüremiyorlardı.

Ziya için asıl sır insanların bu korkusuydu, niye ölmekten bu kadar korktuklarını, ama daha da önemlisi, bu korkudan nasıl utanmadıklarını kavrayamıyordu. Tahire Hanım'ın korkmasını ve öldüremeyecek olmasını anlıyordu, o bir kadındı ama bir erkek nasıl korkar ve bunu bu kadar rahatlıkla

kabullenebilirdi? Sadece korkaklar öldüremezdi. Bir insanı öldürmemiş herkes aşağılanmayı hak ediyordu.

Ağır ağır uzaklaşan arabanın arkasından baktı. Bir imparatorluğu yönetiyordu o adam ama hayatının ne zaman ve nasıl biteceğini bilmiyordu. Biraz önce kendi ölümünün önünden geçtiğinin farkında bile değildi. Öldürebilmenin büyük gücünü hissetti. Ölümden korkmadığı için öldürebiliyordu. Üstelik her öldürdüğünde de öldürülmüyordun, daha önce bunu denemiş ve görmüştü.

Tahire Hanım, acaba bir insanın başka bir insanın ölümü haline dönüşmesine mi sır diyordu? Bir insanın ölüm biçimine girmesi miydi onun için sır? Bunu ona sormaya karar verdi. Neye sır diyordu? Ama Tahire Hanım'ın hakkını da teslim etmeliydi, öldürmeyi bilen çok insan tanıyordu ama öldürmenin değerini yalnızca o biliyordu. Ondan farklı olarak Ziya hem öldürmenin hem de ölmeyi kabul etmenin yarattığı o muhteşem unutuşun, o muazzam kopuşun, hayatın ve ölümün ötesine geçmenin olağanüstülüğünü hissediyordu. Sır varsa belki de bu eşsiz kopuştaydı.

Meydanın yan tarafındaki kalabalığın, el arabalarında kebap, pilav, ciğer satan aşçıların, seyyar satıcıların, kumaşçıların, tülbentçilerin, tezgâhlarında ıvır zıvır taşıyan işportacıların arasından garip ve sinirlendirici bir iğrenme duygusuyla geçti. Dünyada bu kadar çok insanın, bu kadar çok korkak ve önemsiz yaratığın bulunması ona manasız ve gereksiz gözüküyordu. Bunların hepsi ölse ne fark ederdi? Bakışlarındaki hiddet dolu tiksinmeden ürkenler açılıp ona yol veriyorlardı.

Aklının bir yanı hep Tahire Hanım'la meşguldü. Ona aşık değildi, öyle vazgeçilmez bir sevgi de duymuyordu ama

varlığında onu etkileyen bir şeyler vardı. Güzelliği değildi, onu çok güzel bulmuyordu zaten. Konuşmasından, gülmesinden de değildi. Belki doğal kibarlığı, zarafeti, zevki, galiba da en çok zenginliği ilgisini çekiyordu. Bir de konağı. O konağı çok seviyordu. Her yer vazolara koyulmuş çiçeklerle doluydu, odalar mevsimlere göre fulya, zambak, gül kokardı. O çiçekler hoşuna gidiyordu. Bir akşam bahçeden kopardığı çiçekleri, evlerinde vazo olmadığı için cam bir bardağa koyup yemek masasının üstüne bırakmıştı. Yemek yerken Hakkı, "Bunlar ne?" demişti.

"Çiçek."

"İyi de niye masada duruyor?"

O zaman Tahire Hanım'ı özlemiş, onun varlığıyla çiçekler arasında bir bağ kurmuştu. Hakkı'nın sözleri üstüne de utanmış, her utandığında olduğu gibi öfkelenmiş, bardağı çiçeklerle birlikte pencereden fırlatıp atmıştı.

Bir de her odada bulunan uçları püsküllü kadife kordonlar onu çok eğlendiriyordu. Tahire Hanım bir şey isteyeceği zaman o kordonu çekiyor, kapı açılıyor, oyuncak bebeği andıran bir hizmetçi, "Buyurun hanımefendi," diyordu. Bir keresinde kendisini tutamayıp kordonu çekmişti, kapı açılınca Tahire Hanım şaşkınlıkla bakıp, "Bir şey mi istiyorsun?" demişti, birden ne diyeceğini şaşırıp, "Su istiyorum," deyince Tahire Hanım da hizmetçiye "beyefendiye" su getirmesini söylemişti. Ziya pencereden dışarıya bakıyormuş gibi yapıp gülmüştü. Bir konak aldığında o da her odaya o kordonlardan koyduracaktı. Vazolar da olacaktı, içi çiçek dolu vazolar. Hakkı'yı çağırmayacaktı çünkü o bunları anlayamazdı. Belki Nora o konağı görmeye gelirdi.

Kapalıçarşı'nın içinden geçerken dükkânlara bakıyordu, çoktandır Tahire Hanım'a bir hediye almak istiyordu ama o dükkânlarda bulunanların çok daha iyisi zaten Tahire Hanım'da vardı. Böyle eşyalar onu etkilemezdi. Onu etkileyecek bir şey olmalıydı. Birden ne alacağını buldu. Tahire Hanım'da bulunmayan ve onun asla almayacağı bir hediye gelmişti aklına, ona bir tabanca alacaktı. Küçük, şık bir tabanca. Bu düşünce onu tahmin edemeyeceği kadar çok sevindirdi. Kendi kendine gülümsedi. "Bu akşam söyleyeyim de Manolo bana böyle bir tabanca buldursun," diye geçirdi aklından. O, bu işleri hallederdi.

Eve döndü. Para dolu çanta odasındaki koltuğun üstünde duruyordu. Bu parayla küçük bir ev, Tahire Hanım'ınkine benzeyen dört atlı bir araba, hatta belki Sadrazam'ınkini andıran, yeni yeni İstanbul'da görülmeye başlayan otomobillerden bir tane alabilirdi. Ama bunlardan hiçbirini istemiyordu. Hazırladığı işin ve onun sonucunda olacakların yanında bunlar çok küçük kalıyordu.

Şu sırada böyle bir paraya sahip olmak ona sıkıntı veriyordu. Bu para, olması gerekenden daha az, her zaman olandan daha fazlaydı, tatsız bir yük gibi gözüküyordu. Hatta neredeyse ona bir ayak bağı, bir uğursuzluk gibi geliyordu. Talihini yenmesinin işaretiydi ama şimdi bu paraya ihtiyacı yoktu.

Uzanıp biraz uyudu. Hava kararıktan sonra uyandı, yemek yedi, hazırlandı. Paralardan iki deste alıp Hakkı'nın odasına gidip onun yatağının üstüne bıraktı. Geri kalanlarını pardösüsünün, ceketinin, pantolonunun ceplerine doldurdu. "Biri yolda beni soysa çıkan paraya amma şaşırır," diye

düşündü. Sonra birisinin onu soyma ihtimali ona öyle komik geldi ki gülmeye başladı. "Biri beni soysa," deyip kendi kendine gülüyordu. Bu fikir onu o kadar eğlendirdi ki belki biri karşısına çıkar diye özellikle ıssız yerlerden, karanlık sokaklardan geçti ama karşısına çıkan kimse olmadı.

Kumarhaneye varınca Manolo'yu bir kenara çekip, "Bana bir tabanca lazım," dedi.

"Tabii Ziya Bey, şimdi hemen Şaşı Rıza'ya haber gönderirim, o uygun bir şey yollar."

"Öyle değil," dedi Ziya, "ben şöyle küçük, sedef kabzalı, şık bir şey istiyorum."

Manolo durakladı.

"Sağlam bir şey isterseniz hemen bulunur da, böylesini bilmem ki hemen bulabilirler mi..."

Ziya kaşlarını çattı.

"Benim istediğimi söyle ve hemen istediğimi söyle... Bulsun, getirsin."

"Tabii Ziya Bey, ben hemen birini gönderiyorum şimdi..."

"İyi," dedi Ziya.

Küçük miktarlarla oynamaya başladı, tadını çıkara çıkara kaybetmekte kararlıydı. Her deste bittiğinde sevinçle yeni bir deste çıkarıyordu ceplerinden. Şansı iyiydi, tam da istediği gibi kaybediyor, biten her desteyle birlikte biraz daha hafifliyordu, sanki onu sıkıcı bir hayata bağlayan, büyük işlerden alıkoymaya çalışan zincirler çözülüyordu. İki ya da üç saat sonra Manolo'nun işaret ettiğini gördü, yanına gitti, "Ne var?" Manolo küçük deri bir kutunun kapağını açtı. Sedef kaplı kabzasına çiçek motifleri kazınmış küçük, çok şık bir

tabancaydı, iki de şarjörü vardı. "Aferin," dedi Ziya, "ne kadarmış?"

"Ben Ziya Bey'e fiyat söyleyemem, kendisi ne takdir ederse, demiş..."

Ziya bir deste de Manolo'ya verdi, onun paranın bir kısmını kendine ayıracağının farkındaydı.

Sabaha kadar oynadı. Ayırdığı tek bir destenin dışındaki bütün parayı kaybetti. Ertesi gün herkesin onun kaybettiği parayı konuşacağını biliyordu. Kazandığında da, kaybettiğinde de ondan bir efsane gibi söz ediyorlardı. Zaten insan böyle kazanmalı, böyle kaybetmeliydi, herkesten farklı biçimde... Neşeyle çıktı kumarhaneden. Talih onun hükmü altındaydı, öyle hissediyordu, istediğinde kazanıyor, istediğinde kaybediyordu. Bu, her şeyin yolunda gideceğinin de işaretiydi.

Tahire Hanım'la o gün öğleden sonra buluşmak için sözleşmişlerdi. Eve gidip derin ve huzurlu bir uyku uyudu. Çok fazla uyumamış olmasına rağmen uyandığında dinlenmiş ve zindeydi.

Konağın salonuna girdiğinde Tahire Hanım'ın elindeki kutuya merakla baktığını gördü. Kendisinin de fark ettiği bir beceriksizlikle kutuyu uzattı, "Sana aldım."

"Bana mı? Çok teşekkür ederim... Ne aldın?"

"Aç, bak."

Tahire Hanım kutuyu açınca gerçek bir şaşkınlıkla, "Aaa," dedi, "tabanca."

"Beğenmedin mi?"

"Beğendim tabii... Çok şık... Şaşırdım sadece, hiç beklemiyordum."

Sonra güldü Tahire Hanım:

"Birini vurmamı mı istiyorsun?"

"Sana bir şey yapacağımdan korkarsan beni vurursun."

"Delisin sen..."

Tahire Hanım tabancayı parmaklarının ucuyla tutuyordu, "Öyle değil," dedi Ziya, "kabzayı avucunun içine alıp sıkıca tutacaksın." Tahire Hanım utangaç bir sesle, "Ben silahtan korkarım," dedi.

"Korkacak ne var? Silah başkasındayken kork da, sendeyken niye korkuyorsun, karşındaki korksun."

Sonra hediyesinin beğenilmediğini düşünüp kırgın bir sesle, "Beğenmedin mi?" diye bir daha sordu.

"Beğendim tabii... Çok teşekkür ederim... Çok düşüncelisin."

Ziya coşkuyla, "Hadi ormana gidelim, sana silah kullanmayı öğreteyim," dedi.

Tahire Hanım bir an durdu, sonra o da kendini Ziya'nın coşkusuna kaptırdı. "Hadi gidelim," dedi, "bir de bunu deneyelim... Bir tabanca atmam eksikti, onu da tamamlayalım."

O gün çok eğlendiler. Tahire Hanım ateş etmeyi çok sevdi, Ziya'nın getirdiği bütün kurşunları bitirdi. Ziya'nın gösterdiği hedefleri vurdukça içten zevk çığlıkları attı. O ateş ederken Ziya gerçek sevgiye benzer bir duygu ve yakınlık hissetti. Eve döndüler ve belki de ilk kez gerçek insanlar gibi seviştiler. Tahire Hanım'ın barut kokan parmaklarını sevgiyle kokladı, yatakta gölgelenen gözlerini ilk kez gördü.

O günden sonra tabanca hep yatağının başucunda durdu ama ya vakit bulamadıklarından ya da Tahire Hanım, hayal

dünyasının büyülü sarhoşluğunda derinleşip parlaklaşan duygularını, gerçeklerle değiştirmek istemediğinden, bir daha atış yapmaya gitmediler. Belki de Ziya'nın işlediği cinayetin onda yarattığı karanlık duygular gerçek dünyada kişiliğini yaraladığından, kendini hayallerin bulanıklığında daha rahat ve güvenli hissediyordu. Sebebi her neyse, Tahire Hanım bu ilişkiyi gerçek âleme tabancalarla taşımakta isteksiz davrandı.

Ziya o günden sonra iki kez daha tek başına Beyazıt'a gidip Sadrazam'ın arabasının, önünden geçişini izledi. Sadrazam her seferinde elindeki kâğıtları okuyor, çevresiyle ilgilenmiyordu. Ateş edeceği o yüze bakmak, Sadrazam'la ilgili Sadrazam'ın bilmediği bir şey bilmek, onda baş döndürücü bir üstünlük hissi yaratıyordu. Araba hep aynı yerde yavaşlıyor, Ziya da hep aynı şeyi düşünüyordu, "İstesem şimdi onu öldürebilirim." Sadrazam'a karşı bir acıma ya da öfke duymuyordu sadece koca imparatorluğu yöneten bir adamın onun önünden avlanacak zavallı bir kuş yavrusu gibi geçmesi onu şaşırtıyordu. Bir avcının duygusuz heyecanıyla bakıyordu ona. Önemli olan hedefi vurup avı düşürmekti, o anda hissedilecek başarının daha şimdiden içinde dolaşmasının hazzıyla gülümsedi. Eğer dikkatli bir göz onun yüzündeki o kasılmış gülümsemeyi görse onun bir cinayete hazırlandığını sezip ürperirdi ama kimse kaldırımda duran genç adama dikkat etmiyordu.

İkinci defa Beyazıt'a gittiği günün akşamında kendini biraz yorgun hissetmiş, evde kalmaya karar vermişti. Hakkı da o akşam eve erken geldi. Birlikte yemek yediler. Hakkı, yemekte, "Kazım Bey para mı yolladı?" dedi. Ziya ona para bıraktığını unutmuştu.

"Yoo," dedi, "niye sordun? Para mı yollayacaktı?"

"Yatağın üstüne para bırakmışsın da..."

"Haa, o," dedi Ziya, "oyunda çok para kazandım da, sana da bıraktım."

"Kaç para kazandın?"

"Çok."

"Ne oldu paralar?"

"Kaybettim."

"Hepsini mi?"

"Hepsini..."

"Hay Allah..."

Ziya, Hakkı'nın bu kadar üzülmesini anlayamadı.

"Niye? Para mı lazımdı?"

"Para hep lazım."

"Şu sırada bize para lazım değil... Başarırsak Osmanlı'nın kasası zaten bizim olacak, başaramazsak parayı harcayacak vaktimiz zaten kalmayacak... Sen Yahudi'yi nerede vuracağına karar verdin mi?"

"Evinin önünde vuracağım... En emin yer orası... Bir iki kez gidip baktım, her sabah aynı saatte yalnız başına çıkıyor."

Hakkı'nın sesinde bir kırılma hisseden Ziya endişeyle, "Bir sorun yok yani," dedi.

"Bir keresinde göz göze geldik..."

Ziya anlamadı.

"Eee?"

"İnsanın, vuracağı adamla göz göze gelmesi tuhaf oluyor."

"Niye?"

"O öleceğini bilmiyor, sen biliyorsun..."

"O öleceğini bilseydi sen şimdi ölmüş olurdun... Seni çoktan vurdurturdu..."

"Orası öyle de... Ne bileyim... Gene de tuhaf işte... Eli çantalı, yaşlı bir adam..."

"Ağabey, vuracaksın, değil mi? Vazgeçmedin?"

"Vuracağım tabii," dedi Hakkı, "onun için söylemiyorum."

"Ne için söylüyorsun?"

"Ne bileyim, tuhaf işte..."

Hakkı biraz sustuktan sonra gene aynı sözleri tekrar etti, "Öleceğini bilmiyor." İçini çekip, "Keşke göz göze gelmeseydik," dedi, "o zaman daha kolay olacaktı."

"Ağabey, daha sonra olacakları düşün... Olacakların büyüklüğü yanında bir insanın ne önemi var? Nedir ki bir insan? Zaten iyi nişan alırsan hemen ölür, öldüğünü bile anlamaz... Aklını takmaya değecek bir iş değil... Onu bir kuş olarak düşün, vuracaksın, düşecek..."

Hakkı, Ziya'nın umursamazlığına sinirlendi.

"Sonra da pişirip yiyecek miyim?"

Bu söz Ziya'yı çok güldürdü, rakı boğazına kaçtı, hem öksürüyor hem gülüyordu. Zorlukla kendini toplayıp ciddileşebildi.

"O zaman Nazım Paşa'yı düşün," dedi, "o Yahudi'nin arkadaşları vurdu Paşa'yı... Onlar acımadı, sen niye acıyacaksın? Yerde mi kalsın Paşa'nın kanı?"

"O da doğru," dedi Hakkı.

Nazım Paşa'yı düşünmek, onurlu bir sebepleri olduğunu hatırlamak içini rahatlatmıştı. Ama gene de Ziya'nın aldırmazlığı onu kızdırıyordu, kardeşinde ne olduğunu kavrayamadığı

bir bozukluk olduğunu düşünüyordu, bir insanı öldürebilirdin, buna bir itirazı yoktu, ama onu bir kuş olarak görmek, Hakkı'ya göre, insana yakışan bir düşünce değildi. Ziya'yla daha fazla konuşmaya, onun bu hastalıklı insafsızlığını görmeye dayanamadı, "Benim gitmem lazım, işim var," deyip kalktı masadan.

Ziya, ağabeysinin arkasından acıyarak baktı, "Kadına gidiyor," diye düşündü, ne zaman korksa ya da utansa gidip kadınlara sığınıyordu. Onların ailesine yakışmayan bir zayıflığı vardı, "Vuramazsa rezil oluruz," diye geçirdi aklından, "bizi gene herkese rezil eder."

Aklından geçen düşünceyi kendinden saklamaya gerek bile duymadı: "Keşke Arif Ağabeyim yerine Hakkı vurulsaydı, her şey çok daha iyi olurdu."

Ne yaparlarsa yapsınlar, ne kadar yakınlaşmaya uğraşırlarsa uğraşsınlar, Ziya Hakkı'da ta ilkgençliğinde rastladığı o zavallı balıkçıları andıran acıklı bir yan görüyor ve bunu affedemiyordu. Onun ağabeysi böyle olmamalıydı. Sıradan bir kabadayıyla kadın için kavgaya girişip üç parmağını kaybetmiş ama intikamını bile alamamıştı. Ziya bir ara o adamı karanlık bir köşede sıkıştırıp öldürmeyi düşünmüştü ama bu Hakkı'yı, dolayısıyla kendisini daha fazla rezil edeceği için vazgeçmişti.

Şimdi de göz göze geldiği için öldürmenin zor olacağından söz ediyordu. "Korkak," diye düşündü. Hem öldürmek istiyor hem de öldürmekten korkuyordu. Matlı'yı da vuramamıştı, sen niye vurdun, diyordu, o vuramadığı için vurmuştu, bunda anlaşılmayacak ne vardı.

Şimdi ona onurunu kurtarmak, güçlü insanlar arasına katılmak için bir fırsat sunuyordu, bir kardeş ağabeysine daha nasıl yardım edebilirdi ama o vuracağı adama acıyordu. Kendi acınacak halini görmüyordu. İki ağabeysi arasındaki bu farkı anlayamıyordu, Arif Bey'e kimse acıyamazdı, onu vurabilirler, öldürebilirler ama acıyamazlardı, akıllarına bile gelmezdi. Kendisine de acıyamazlardı. Ama Hakkı'ya acıyabilirlerdi, acıyorlardı da, Ziya bunu içine sindiremiyordu. Onun ağabeysi böyle birisi olamazdı. "Bu sefer öldürmek zorunda," diye düşündü, bu andan sonra vazgeçemezdi, vazgeçerse onu öldürürlerdi, onun intikamını almak da yeniden Ziya'ya düşer, birlikte yürüyecekleri insanları da öldürüp önünde açılan bu muhteşem kapıyı kapatmak zorunda kalırdı.

Bir sigara yaktı. Hakkı sürekli tedirginlik yaratan bir sorundu. Herhalde Yahudi'yi eninde sonunda vuracak, buna mecbur olduğunu anlayacaktı ama Ziya'nın ona güvenmesine izin vermiyor, tam her şey yolunda gözükürken tuhaf tuhaf konuşmalar yapıp canını sıkıyordu. "O vuramazsa, gider Yahudi'yi de ben vururum," diye düşündü, bunu böyle halledebileceğini aklı kesince içi rahatladı. Cinayet her zaman her sorunu çözüyordu. İnsanlar bunu nasıl olup da kavrayamıyorlardı.

Kendisi de gidip vuracağı adamı görmüştü. Bir adamdı işte. Bir mermiyle ölecek biriydi. Ne önemi olabilirdi? Hakkı bunu anlamıyordu bir türlü. Sonra da gidip elin serserisine üç parmağını kaptırıyordu. Ziya o herifin elini bileğinden keserdi. Nora'yı hatırladı. Adamın parmağını kesmişti, kendisi bakamamıştı. Ama o başkaydı. O öfkeyle değil, merhametle

kesiyordu, Ziya'nın bakamadığı kesilen parmak değil, o merhametti... Merhametle bir parmağı kesmek... Ziya'nın aklı da bunu almıyordu işte. Korkunç bir işti bu. Bunu yapabilmek ona çok zor gözüküyordu. Kimsenin elini merhametle kesemezdi o.

Nora'yı özlüyordu. Onu, unuttuğu zamanlarda bile özlüyordu, sanki bu özlem onun bir parçası olmuştu, hep orada, içinde bir yerde duruyordu.

Çıkarıp mendile baktı.

Belki bir gün, diye düşündü, belki bir gün...

Sadrazam'ı vurduktan sonra neler olacağını kim bilebilirdi... Ölümdü bu, her şeyi değiştirirdi.

XII

Tahire Hanım, ne kadar düşünürse düşünsün, bu garip tutkusunu anlayamıyor, nedenini bulamıyor, bu ürkütücü arzusunu akıl yoluyla açıklaması mümkün olmuyordu. Çünkü bunun akılla ilgisi yoktu.

Duygularının arasına saklanmış isimsiz bir duygu, beklediği karanlıkta biçim değiştirmiş, çarpılmış, diğerlerinden ayrılmış, fırsat bulunca da diğer bütün duyguları ve aklı geriye iterek öne çıkmıştı. Nasıl toprak yiyen kadınların akla aykırı görünen iştahları, değişmiş bir bedensel talebin sonucuysa Tahire Hanım'ın akla aykırı görünen bu isteği de yapı değiştirmiş bir duygunun talebiydi. Akıl, mantık, gördüğü eğitim, içinde yetiştiği gelenek, ismini lekeleme ihtimali, bunların hiçbiri "bir insanı öldürmüş" vurgusu aniden zihninde ortaya çıktığında hissettiği titremeyi durduramıyordu. Belki de doğduğundan beri kilitli bir kasanın içinde saklı duran deliliği, gerçek bir katille karşılaşınca aniden sustasını atıp kendiliğinden açılmıştı. O kasanın şifresini çözecek kelimenin "katil" olduğunu kendisi de bilmiyordu.

Zihnindeki bu titreme ancak "katilin eli" kendine değdiğinde derin bir korkuyla biçimlenen bir haz dalgasına dönüşerek duruyordu. "Bir insanı öldürmüş" elle, o elin sahibinin acemi utangaçlığının yarattığı çelişki de, o arzunun, Tahire Hanım'ın ruhunu ele geçirmesini kolaylaştırıyordu. Ziya neredeyse onun için bir bağımlılığa dönüşmüştü. Belli aralıklarla ona dokunmak zorundaydı.

Bu dokunuşun yarattığı duygu sadece korkuyla ve hazla da kısıtlı değildi, çok katmanlı bir rüya gibi biçimden biçime birçok çılgınca yanılsamayı içinde taşıyordu: Doğaüstü güçlere sahip bir kader tanrıçası gibi keskin yamaçlı karanlık vadilerde uçuyor, dağ zirvelerinde tanrılarla çiftleşiyor, okyanusların diplerinde canavarlarla yüzüyor, sıcak çimenliklerde yeni tanrılar doğuruyor, ölüme ve hayata hükmediyordu. İnsan zihninin günlük ritmi içinde asla ulaşamayacağı hayali duyguların, karanlık ruhunun gölgelerinden kanatlanarak yükselişini yaşıyordu.

Bu, vazgeçilebilecek bir sanrı değildi.

Ziya'da Tahire Hanım'a karşı böyle tutkulu bir bağlılık yoktu. Onun sevdiği, görgülü bir zenginliğin kendisini kabul etmesiydi. Tahire Hanım'a karşı duygularını da saklamıyor, yalan söylemiyordu. Bir keresinde Tahire Hanım, biraz da kızgınca, "Sen hiçbir kadını sevdin mi?" diye sormuştu. Ziya cevap vermeden önce epeyce düşünmüş, sonra birini sevmiş olduğuna karar verip, "Evet," demişti.

"Beni onu sevdiğin gibi sevebilir misin?"

Ziya bu sefer hiç düşünmeden cevap vermişti:

"Hayır."

Tahire Hanım, bu cevaptan alınmamış, alındıysa da bunu göstermemişti, sadece "Senin kabalaşmadan dürüst olmayı öğrenmen gerek," demişti, "ama herhalde bu uzun zaman alır." Ziya da bu sözden alınmamıştı. Ama bu zenginlikte onu ezen, onun gururunu kıran bir yan da vardı ve "bir adam öldürmüş" olması bu eşitsizliği dengelemeye yetmiyordu, paranın karşısında kendisini eşit hissetmesi için bir cinayetten daha fazlası gerekiyordu. Zenginliğin ezici çekiciliğini ve gücünü, Tahire Hanım'ın evinde ruhunun hırpalanmasıyla öğreniyordu.

Ayaklanma ve suikast planlarının nihayet son aşamasına gelmesi, onun zenginlik hayallerine de heyecanlı bir gerçeklik katmıştı. Artık bir an önce harekete geçilmesini istiyor, suikast gününü sabırsızlıkla bekliyordu. Duyguları, davranışlarındaki ağırbaşlı durgunluğu etkilemiyordu ama zihni bir su değirmeni gibi hiç durmadan heyecanlarla, hayallerle, ümitlerle, planlarla dolarak dönüyordu.

İçindeki hareketlere ayak uydurabilmek için o da kendini oradan oraya atıyordu. Bu, Matlı'yı vurmak için bir odada sabırla beklemeye benzemiyordu, şimdi bir intikamdan çok daha fazlası söz konusuydu, bir daha gururunun ne ölümle ne parayla ne bilgiyle ne merhametle kırılamayacağı bir yere ulaşacaktı. Bir tetiği çekmesi yetecekti buna.

Tahire Hanım'a daha sık gidiyordu, evi, eşyaları, hizmetçilerin davranışlarını, yemek adabını, sofra düzenini daha yakından inceliyor, kısa zamanda bunlardan çok daha fazlasına sahip olacağına inanıyordu. Bir gün, odalardan birinde, Tahire Hanım'ın Paris'ten getirdiği, Rodin'in "Öpüşme" heykelinin

küçük bir kopyasına rastladı, hayatında hiç böyle bir şey görmemişti. Paris'in aksine İstanbul'da hiç heykel yoktu.

"Bu ne?" dedi.

"Heykel."

"Heykel ne?"

Tahire Hanım biraz düşündü, "Taştan, tahtadan, bronzdan yapılmış güzel şeyler."

"Bu, güzel mi?"

"Değil mi?"

Ziya omuzlarını silkti, o zengin olduğunda böyle saçma şeyler almayacaktı ama salondaki o İran halısına benzer büyük bir halı alacaktı. Kendisinin daha zengin olacağını düşündüğünde her zamankinden daha sevecen davrandığı oluyordu, Tahire Hanım onun elini titreyerek tutup karnına bastırdığında bazen saçlarını okşuyordu.

Hayatının herhalde en heyecanlı, en hareketli, aynı zamanda en umutlu günlerini yaşıyordu. Şaşırtıcı biçimde daha az kumar oynuyordu. Zarlar dönerken yaşadığı ölüm anlarının getirdiği unutuşa ihtiyacı yoktu. Sadece içindeki hareketliliğin, hiç durmayan heyecanının yorgunluğunu dindirebilmek için kumar oynamaya gidiyordu. Oynamak şimdi onu heyecanlandırmıyor, tam aksine heyecanını yatıştırıyordu. Daha büyük bir oyuna hazırlandığı için masaya sürülen paralar ona önemsiz gözüküyordu.

Kazanmak ve kaybetmek için oynamıyor, bir tür kehanet anlamı yüklediği zarlarla şanslı mı, yoksa şanssız mı olacağını, talihin onun yüzüne gülüp gülmeyeceğini anlamaya uğraşıyordu. Zarlar anlam değiştirmişti. Onlarda geleceğin

işaretlerini arıyordu. Gelecek, ilk kez onun için bu kadar önemli olmuştu. Eğer başarırsa gururu bir daha asla kırılmayacaktı.

Hakkı'yla daha çok zaman geçiriyordu. Hakkı, korkak olmadığını kanıtlayacağı ve yeniden saygı göreceği için mutluydu. Ziya da ağabeysini cesaretlendirmek için gerçek duygularını saklıyor, her zamankinden daha saygılı davranıyordu. Hakkı yeni bir tabanca almıştı. Yeni bir hayata başlamak için yeni bir tabanca alması gerekiyormuş gibi gelmişti ona. Bu suikastla her şey yeniden başlayacaktı. Bazı akşamlar bahçede oturup birlikte içiyorlar, bahar gecelerinin coşkulu sessizliğiyle meyve ağaçlarının sakin kokuları arasında öldürecekleri adamlardan, çocukluklarından, ağabeylerinden söz ediyorlardı.

"Birlikte yapacağımız işi görseydi Arif Ağabeyim iftihar ederdi," dedi Hakkı. "Düşünsene, bütün Çerkezlerin intikamını alacağız..."

"Doğruyu söylüyorsun, ağabey."

"Kazım Bey bu işten vazgeçmez, değil mi?"

"Asla... Yemin ettik. Yeminden dönecek bir adam değil... Bütün Anadolu'dan Çerkezler bu ayaklanma için geliyor."

"Ziya, düşünsene, bir imparatorluğun kaderini değiştireceğiz... İki kardeş..."

Ziya gülümsedi, bunu düşünmek onun da hoşuna gidiyordu. Hakkı sustu, biraz rakı içti, bütün ümitlerin içinde kıpırdanıp duran endişeyi kendini tutamayıp ele verdi.

"Ya işler ters giderse..."

"Nasıl ters giderse?"

"Ne bileyim... Başaramazsak... O zaman ne olacak?"

Ziya güldü.

"Ne olacak ağabey, ya vururlar ya asarlar..."

Hakkı, böyle korkunç bir ihtimalden gülerek söz etmesine şaşırarak, biraz da kızarak baktı kardeşine. Ziya'da bir çocuğun aldırmazlığı vardı. Belki çok genç yaşta işlediği cinayetten, belki doğuştan gelen özelliklerinden, belki kaderin zarların dönüşüne bağlı olduğunu kabul eden kumarbazlığından her şey ona biraz oyun gibi geliyordu. Bütün kayıtsız insanlar gibi de sonunda kurtulacağına inanan gizli bir iyimserliği bulunuyordu. Başkalarının endişeleri ona gülünç ve anlamsız gözüküyordu. Bir çocuk gibi ağabeysinin korkularını kışkırtarak eğleniyordu:

"Çingene tabureye tekmeyi atıyor, ipin ucunda sallanıyorsun..."

"Böyle konuşma," dedi Hakkı sinirli bir sesle, "oyun değil asılmak..."

Ziya ağabeysini yatıştırması gerektiğini anladı, "Başarırız ağabey," dedi, "neden başarmayalım? Alt tarafı bir tetiği çekeceğiz. Zaten her şeyi planlıyor Kazım Bey." Hakkı çıkarıp yeni aldığı tabancayı gösterdi, "Sağlam silah," dedi, "hiç tutukluk yapmıyor. Mermileri de fabrika yapımı." Ziya tabancayı eline alıp şöyle bir tarttı, namlusuna, mekanizmasına baktı, "Güzel silahmış," dedi.

Yeniden hayallerinden konuşmaya başladılar. Hayaller onları yakınlaştırıyordu. Kardeş olmanın güvenini ve sıcaklığını belki de sadece bu hayallerden konuşurken hissediyorlardı.

O günlerde heyecanını yatıştırmanın yeni yollarını ararken Ziya dönemin ünlü randevuevlerinden birinde kendine bir

dost edinmişti. Suhendan, onun her zaman beğendiği sakin kadınlara hiç benzemiyordu. Fıkır fıkır, konuşkan, daima neşeli bir kadındı. Kocaman, hafifçe şehla gözleri vardı. Ziya'ya fahişeler dünyası ile ilgili eğlenceli olayları anlatır, açık saçık şarkılar söyler, başka hiçbir kadının cesaret edemediği biçimde onu parmağıyla dürterek, "Ama sen de hiç gülmüyorsun," derdi, "gül biraz, geçici dünya, tadını çıkar."

"Komik bir şey olursa gülerim."

"Her şey komik ayol, senin kabadayı, benim orospu, İfakat Abla'nın pezevenk olması komik değil mi?"

"Neresi komik bunun?"

"Sen de hiçbir şey anlamıyorsun, hadi bir tane daha iç de, ben de sana bir türkü söyleyeyim."

Al başına beyazı
Yârim getirdi yazı
Beyaz göğsün üstünde
Kılsam sabah namazı

Ziya böyle türkülere gülerdi.

"Hah işte böyle, gül biraz, sen gülmeyince ben korkuyorum."

"Korkma, senin benden korkacağın bir şey yok."

"Yok, di mi?"

"Yok."

Sonra Ziya'nın göğsüne sokulurdu. Ziya'nın bütün ömründe kendini yanında rahat hissettiği tek kadın belki de oydu. Onun yanında bir endişe duymaz, ne yapması gerektiğini

düşünmek zorunda kalmazdı. İyi sevişiyorlardı. Sevişmenin de kumar gibi geçici bir ölüm ve büyük bir unutuş sağladığını keşfediyordu. Suikasttan sonra Suhendan'ı oradan çıkarıp ona bir ev tutmayı aklından geçiriyordu.

Bayram arifesindeki bir çocuk gibi yaşıyordu o günleri. Hayata aldırmıyor ama yaşamanın tadını çıkarıyordu. Eğlenceli, umutlu, her şeyin güzel gözüktüğü bir zamandı. O sırada hiç istemediği, bütün planları bozabilecek bir tatsızlık oldu. Bir akşam özleyerek gittiğinde Suhendan'ın ağlamış olduğunu gördü, gözleri o kadar kocamandı ki kızarıklığını fark etmemek imkânsızdı. "Ne oldu?" dedi. "Yok bir şey." Bu cevabı duyduğunda durumun sandığından ciddi olduğunu anladı, eğer evdeki kızlarla tartışmış olsaydı söylerdi. Bir daha ne olduğunu sorunca gene aynı cevabı aldı. "Yok bir şey." Ziya'nın sesi sertleşti, "Suhendan, ne oldu?"

"Aksaraylı Tayyar diye biri var, duydun mu?"

Adı yeni yeni duyulan bir kabadayıydı.

"Evet..."

"O geldi... Benim onun tanıdığı bir evde çalışmamı istiyor... Ben de olmaz, dedim."

"Eee?"

"O da beni dövdü."

"Beni söylemedin mi?"

Suhendan cevap vermedi. Ziya yeniden sordu, "Beni söylemedin mi?" Suhendan fısıldar gibi, "Söyledim," dedi.

"Ne dedi?"

Suhendan gene sustu.

"Ne dedi?"

"Boş ver o kumarbazı, onun zar atmaktan beyni dönmüş, dedi."

"Peki, sen ağlama, ben hallederim... Sen şimdi gözlerini sil, bana bir rakı getir."

Rakıyı içtikten sonra çıktı, öfkeden delirmiş gibiydi, beynine karanlık bir sis basmıştı. Tayyar'ı bulabileceği bütün meyhaneleri, kumarhaneleri, randevuevlerini dolaştı, her yerde onu sordu, her yere ona ulaştırmaları için mesaj bıraktı, "Yarın akşam Aziz'in kahvesine gelsin, orada bekliyorum, konuşacağım var."

Ertesi akşam, kabadayıların sık sık uğradığı Tophane'deki kahveye gidip kapıyı gören bir masaya oturdu. Öfkesi dün geceden beri yatışacağına biraz daha artmıştı. Böyle bir olayın suikasttan önce olması kötüydü, her şeyi sekteye uğratabilirdi ama yapabileceği bir şey yoktu. Bunun hesabını sormadan rahat edemeyeceğini biliyordu. Tayyar'ın içeri girdiğini gördü, iriyarı, iri kemikli bir adamdı, ceketini omuzlarına almıştı. Kahveciye bir şey söyledi, kahveci onun oturduğu masayı gösterdi. Gelip Ziya'nın karşısına oturdu.

"Merhaba Ziya Bey, beni arıyormuşsun."

"Suhendan'ı dövmüşsün."

"Bir orospu için mi aradın sen beni?"

"Benim çıkmışım olduğunu bilmiyor musun?"

Tayyar omuzlarını silkti.

"Bu işler artık öyle olmuyor, Ziya Bey."

"Nasıl oluyor?"

Tayyar elini beline götürüp, "Matlı'nın kaymağını çok yedin," dedi, "mahkemede silahsız adamı vurmak kolay... Ama o işler artık çok geride kaldı."

Gümüşrengi bir cıva damlası Ziya'nın gözbebeklerinin arkasında hızla dönmeye başladı, öyle hızlı dönüyordu ki bütün dünya parlak bir bulanıklığın arkasında kayboluyordu. Tayyar, Ziya'nın bakışlarının değiştiğini, donuklaşıp sabitleştiğini, yüzünde bir gülümseme belirdiğini gördü, silahını çekmek istedi ama geç kalmıştı.

Ziya, Arif Ağabeysini hatırlatan bir tokat vurdu. Tayyar oturduğu iskemleden düştü. Ziya tabancasını çıkardı, dizleriyle Tayyar'ın göğsüne bastırdı. Tabancanın kabzasıyla yüzüne vurmaya başladı. Yüzündeki bütün kemikleri vura vura parçaladı, adamın yüzü içine doğru çöktü. Ziya'nın öfkesi sonunda yatıştı. Ayağa kalktı, "Arayan olursa Manolo'nun kumarhanesinde olacağım," deyip kahveden çıktı.

Ziya'nın kontrol edemediği öfkesi ve gururunun tehdit edildiğini düşündüğü anda her şeyi unutması yüzünden bütün plan tehlikeye düşecekti fakat Tayyar mucizevi şekilde ölmedi. Kahvedekiler, Tayyar'ın sarhoş olduğunu, kahvenin önündeki merdivenlerden yüzüstü düştüğünü söylediler. Kazım Bey'in "tanıdıkları" da polisteki dosyayı kapattırdılar. Ama olanlar Kazım Bey'i telaşlandırdı. Ziya, suikast planının en önemli adamıydı. Mümkün olduğu kadar süratli hareket etmezlerse Ziya'nın her an başını belaya sokabileceğini bu olay göstermişti.

Ziya'yla buluştuklarında onu öfkelendirmemeye çalışarak sitem etti, "Az kaldı bütün plan tehlikeye düşecekti bir serseri yüzünden," dedi, "sen niye kendin yapıyorsun bu işi, bana söyleseydin ben o itin dersini verdirirdim."

"Kendi işimi başkasına mı yaptırayım?"

"Ziya, sen çok daha büyük işler yapacaksın. Planımızı tehlikeye atmaya değer mi bir kopuk için? Neyse, olan oldu... Zaten hazırlıklarımızı da tamamlamak üzereyiz."

Cebinden iki tane beyaz puantiyeli kırmızı mendil çıkardı. "Birini Hakkı'ya verirsin," dedi, "bundan sonra benim çok işim olacak, bütün arkadaşlara bu mendillerden dağıtıyoruz. Bu mendilden görürseniz, mendilin sahibinin bizden olduğunu anlarsınız. Ayaklanmaya katılan herkes birbirini tanımıyor, bu mendiller herkesin birbirini tanımasını sağlayacak."

"Ne zaman yapıyoruz?"

"Çok yakında."

Kırmızı mendilleri pantolonunun cebine sokuşturdu. Bu mendiller, taşıdıkları muazzam ihtimallere rağmen Nora'nın mendili kadar önemli değillerdi onun için. Nora'nın mendilini daima ceketinin göğüs cebine koyuyordu. Hemen hemen bütün kumarbazların batıl inançları olurdu ama Ziya'nın öyle inançları yoktu. Sadece bu mendili göğsünün üstünde taşıyordu, kendisini koruyacağına inandığından değil, eğer vurulursa merminin bu mendilden geçerek vücuduna saplanmasını istiyordu. Niye? Bir nedeni yoktu. Öyle istiyordu.

Kırmızı mendillerden birini Hakkı'ya verdi. "Kazım Bey gönderdi," dedi, "işin içindeki herkeste bu mendillerden varmış. Bunu görürsen adamın bizden olduğunu anlayacaksın."

Hakkı heyecanlandı. "Ne zaman yapacakmışız?"

"Çok yakında, dedi Kazım Bey."

"Hayırlısı."

"Hayırlı olacak ağabey, yeter ki biz de hedefi ıskalamayalım."

Hakkı gene, "Hayırlısı," dedi.

O, nasıl bir işe hazırlandıklarının ve tehlikelerinin Ziya'dan daha fazla farkındaydı. Ziya ağabeyine baktı:

"Yapacaksın, değil mi?"

"Elbette."

"İyi."

Bir hafta sonra Manola'nın kumarhanesinde zar atarken masanın öbür ucundaki bir adamın cebinden kırmızı bir mendil çıkardığını gördü. Adama baktı. Adam da ona bakıyordu. Bir köşeye çekildiler. "Kazım Bey sizinle görüşmek istiyor," dedi o adam.

"Ne zaman?"

"Mümkünse şimdi."

Birlikte çıktılar. Galatasaray'ın arka taraflarındaki bir eve gittiler. Sadrazam'ı vurmak için seçilen gruptaki herkes oradaydı. Ziya da gelince Kazım Bey doğrudan konuya girdi, "Hazırlıklarımızı tamamladık, harekete geçiyoruz arkadaşlar, öbür sabah Beyazıt'ta yapacağız. Ben gidip bölgeyi inceledim. Çeşmenin önünde cadde daralıyor, orada Sadrazam'ın arabası yavaşlayacak, orada ateş edeceksiniz. Bizim araba da biraz ileride park etmiş olacak. Yarın sabah Beyazıt'ta buluşalım. Yan yana gelmeyelim ki dikkat çekmeyelim. Caddeyi herkes iyice incelesin, duracağı yeri belirlesin, bir aksaklık olmasın. Siz işi hallettikten sonra da diğer arkadaşlar harekete geçecek. Sadrazam'ın ölümünün yarattığı panikten yararlanıp hükümete el koyacağız. Siz de Sadrazam'ı vurduktan sonra ayrılır, bizden haber beklersiniz."

Dağıldıklarında vakit epey geç olmuştu. Suhendan'ı özledi. Tayyar'ı dövdüğünden beri Ziya'yı büyük bir minnet ve

saygıyla karşılıyor, onu hoşnut edebilmek için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Onu sadece bir serseriden kurtarmamış, o kaygan dünyada Suhendan'a bir dokunulmazlık kazandırmıştı. Evin sahibi "abla" da dahil herkes ona belli bir saygıyla davranıyordu. Ziya'yı sevinçle karşıladı. Ona sofra hazırladı. Ona türküler söyledi. Ziya'ya, sanki dünyanın efendisi oymuş gibi davranıyordu. Ziya da kendini dünyanın efendisi gibi hissediyordu. Ziya'nın onu koruması karşılığında o da bir kadının bir erkeğe sunabileceği belki de en değerli armağanı, dişiliğiyle birlikte hayranlığını sunuyordu.

Ayrılmadan önce Ziya, "Büyük bir iş var," dedi, "onu hallettikten sonra seni buradan çıkarmayı düşünüyorum. Sana bir ev tutacağım. İster misin?"

"Sahiden mi?"

"Evet."

"İstemez miyim? Kim istemez? Sen ne zaman istersen gelirsin, sana yemek yaparım. Ben çok güzel yemek yaparım, biliyor musun?"

Ziya lafı fazla uzatmadı. "İyi o zaman," dedi, "ben sana haber vereceğim."

Cinayet yerini görmek için Beyazıt Meydanı'na giderken ne yapmaya gittiğini, bir adamı öldüreceğini, bunun sonucunda ülkenin geleceğiyle birlikte kendi geleceğinin de değişeceğini, saldırı sırasında kendi hayatını da kaybedebileceğini biliyordu, bu gerçeklerin farkındaydı. Nasıl tehlikeli bir işe girdiğini, zihninde titreyip duran bir damar ona sürekli hatırlatıyordu.

Onu diğer insanlardan ayıran tuhaflık da tam burada ortaya çıkıyordu. Onun gerçekleri kavrayan yanı sanki kımıltısız

bir akvaryumun içinde duruyor, o donuk suyun içinde çırpınıyor ama Ziya'nın zihninin diğer kısmına ulaşamıyordu. Gerçeklerin sesi akvaryumun sessizliğinde boğulup yok oluyordu. Ziya bildiği, gördüğü, algıladığı gerçeklerden etkilenmiyor, o gerçekleri ciddiye almıyor, tehlikelerden, ihtimallerden endişeye düşmüyordu.

Ümitleri ve hayalleri bile aslında onu bütünüyle zapt edemiyordu. Hayatını, hayatı unutarak yaşar gibiydi. Zarların dönüşü onu heyecanlandırıyor ama sonuçlar ilgisini çekmiyordu. Bir adamı öldürmeye hazırlanıyordu ama ölümle ilişkisi de hayatla ilişkisine benziyordu, ölümün gerçekliğini diğer insanlar gibi dehşetle kavramıyordu. Belki de çok genç yaşta, birini öldürdüğü için böyleydi. Bir insanı öldürenin gerçekleri artık diğer insanlar gibi algılaması mümkün olmuyordu. Ölümün kolaylığını görmek birçok katilin ölümden fazlasıyla korkmasına neden olsa da Ziya da böyle bir etki yaratmamıştı. O durgun ve donuk akvaryumda o korku da hissiz bir sağırlıkla kayboluyordu.

Belki de bu yüzden, birini etkileyip, onun etkilenmesini görerek gerçeği fark etme isteği, onda cinayet işleyeceği caddeyi gezdikten sonra Tahire Hanım'a gitme arzusu uyandırdı. Caddenin durumunu inceledikten sonra Tahire Hanım'ın evine gitti.

Böyle habersiz gelmesine alışık olmayan genç kadın onu biraz şaşırarak ama her zamanki kibarlığıyla karşıladı. Dışarıya çıkmayacak olmasına rağmen günün modasına uygun biçimde dizlerinin altına kadar inen dar bir etek, saten bir bluz, bileğe kadar çıkan rugan botlar giyinmiş, saçlarını toplayıp dantel bir kurdeleyle bağlamıştı.

Salonda kahvelerini içerlerken Ziya birdenbire, "Birini öldüreceğim," dedi.

Tahire Hanım'ın irkilip sapsarı kesildiğini gördü. Geçmiş bir cinayetten delice etkilenen kadın gelecek bir cinayetten ve bunun kendi evinde konuşulmasından dehşete düşmüştü. Dudakları titriyordu. Zorlukla, "Kimi?" diyebildi.

"Söyleyemem."

"Ne zaman?"

"Onu da söyleyemem."

"Bunu yapma," dedi Tahire Hanım. "Bir hayata bir ölüm yeter."

"Korktun mu?"

"Evet... Bunu yapma... Bir başkasıyla birlikte kendi hayatını da mahvedeceksin... Her seferinde kurtulamazsın."

"Mecburum."

"Kimse birini öldürmeye mecbur değil."

"Ben mecburum."

"Seni asarlar bu sefer."

Ziya güldü.

"Orası belli olmaz."

O ölüm gülüşüne Tahire Hanım tahammül edemedi. Sesi uzaklaştı.

"Çok yorgunum," dedi, "başım da ağrıyor. Biraz uzanacağım... Umarım vazgeçersin... Şimdi git lütfen."

Ziya hayal kırıklığıyla ama öfkelenmeden çıktı evden. Buraya bir daha geldiğinde nasıl önemli biri olduğunu görecek, onu heyecandan titreyerek karşılayacaktı. Zavallı kadın bir tabancanın neler değiştirebileceğini bilmiyordu. Bu

hayatta zarlar tabancayla atılıyordu. Hayatın böyle bir oyun olduğunu anlayamıyordu Tahire Hanım, halbuki onun bunu herkesten daha iyi anlayacağını ummuştu.

Ama o da anlayacaktı. Herkes anlayacaktı.

XIII

Yirmi iki yaşındaydı.

Hayatında ikinci kez bir odada ertesi gün birini öldürmek için sabahı bekliyordu. Hava sıcaktı. Pencereler açıktı. Koltuğu pencerenin karşısına çekmiş, uzun bacaklarını pencerenin pervazına dayamıştı. Bütün sesleri, evin arkasından geçen derenin huzurlu şırıltısını, Boğaz'ın sakince akışını, meyve dolu ağaç dallarının hışırtısını, arada bir denizden koruluğa doğru uçan martıların öfkeli çığlıklarını, ahşap evin duvarlarından geceleri gelen esrarengiz çatırtıları ve gecenin bütün bunları saran koyu sessizliğini duyuyordu. Ama bu sesler, sağır olmuş birinin daha önce duyduğu sesleri hatırlaması gibiydi, sanki o ana değil, geçmişe aitti.

Otomobil yavaşladığında hızla yaklaşıp ateş edecekti. Ateş edebildiği kadar çok. Arabanın içindeki yaşlı adamı, belki yanındakileri de öldürecekti. O arada kendisi de vurulabilirdi. Bu da bir ihtimaldi. Kuvvetli bir ihtimal. Öleceğine inanmıyordu ama ölmeyi kabul ediyordu. Bunu yıllar önce Matlı'yı vurmaya karar verdiğinde kabul etmişti.

Soğukkanlı, telaşsız bir şekilde kendi ölümünün de oyunun bir parçası olduğunu, bu konuda fazla düşünmeden, fazla düşünmek de istemeden kabul etmek onu diğer insanlardan ayırıyordu. Farkına varmadan hayatı ölü bir kabuğun içinde yaşıyordu. Ölüm de hayat da gerçekti. Ama onun çok da ilgisini çekmeyen gerçeklerdi bunlar. O, ölümün ve hayatın ötesindeydi. Tuhaf bir duyguydu bu. Aslında bir duygu değildi, hiçbir duygunun erişemediği, duygulardan ve düşüncelerden arınmış bir boşluğun, zihnini yıllar içinde kuşatmasıydı.

Bu boşluk, onunla hayatın ve ölümün arasına yerleşmişti. Bütün hareketlerini, bütün kararlarını bu boşluk belirliyordu. Duyguları tutuşan bir ateş gibi derinlerdeydi, korkuları, endişeleri, ihtirasları, beklentileri, umutları, hayalleri, hayal kırıklıkları oradaydı ama onları saran gerçeklikten kopuk bir aldırmazlığı aşamıyorlar, bir sahiciliğe kavuşamadan o kayıtsızlığın içinde yanıyorlardı.

O, duygularının farkındaydı, ateşi bilen, ateşi gören, ateşe dokunan ama ateşe dokunduğu halde eli yanmayan biri gibiydi. Her şeyin gerçek olduğunu biliyordu ama hiçbir şey ona gerçek gibi gelmiyordu. Kendisine olan hayranlığı öylesine büyüktü ki bu hayranlık bir noktadan sonra kendi varlığını bile önemsizleştiren bir kayıtsızlığa dönüşüyordu. Ulaşmak istediği parlak zirveye hayatın ve ölümün içinde bir yer bulamadığından, ikisinden de vazgeçebiliyordu. Geride başka hiçbir şeye aldırmayan, adına gurur dediği, kendine hayranlıkla dolu cisimsiz bir "ben" kalıyordu.

Hızla yaklaşıp tetiği çekecekti. Sonra dönüp arabaya binecekti. Adamın öldüğünden emin olmalıydı. Kurşunu yiyince

devrilecekti. Bu çok kolaydı. İnsanlar mermiyi yiyince devriliyorlardı. Kim olursa olsun fark etmiyordu, kurşunu yiyince komik bir şekilde, ellerine ayaklarına hâkim olamadan, sarsak ve dağınık hareketlerle düşüyorlardı. Yere düşüp dağılan bir karpuza benziyorlardı.

Tahire Hanım, onun bir adamı vurmasına karşı çıkmıştı, şaşırtmıştı onu. Anlayamıyordu çünkü. Bir erkeğin yapması gereken işler vardı. Nora da olsa, o da "Yapma," diyecekti, bundan emindi. Kadınlar bir erkeğin, ağabeysinin intikamını almak, öldürülmüş bir büyüğünün kanını yerde bırakmamak, adını ve gururunu korumak zorunda olduğunu kavrayamıyorlardı. Bazen bunu erkekler bile anlamıyordu. Kazım Bey, Tayyar'ı dövmesine kızmıştı. Bunun bir mecburiyet olduğunu onun gibi biri bile anlayamamıştı.

Arabaya mümkün olduğunca çok yaklaşmalıydı, vurduğundan emin olmalıydı. Tahire Hanım'ı bir daha görmeyecekti ama son bir kez onun kim olduğunu görsün diye evine gidecekti. "Sadrazam'ı vurdum," diyecekti, "bak, ne oldu."

"Şimdi anladın mı benim kim olduğumu?" diyecekti.

Nora da onun bir sadrazamı öldürdüğünü duyacaktı herhalde. Bunu herkes duyacaktı. Acaba ne düşünecekti. Nora'nın sol gözü sağ gözünden biraz daha küçük müydü, yoksa başını yana eğerken gözünü hafifçe kıstığı için mi öyle gözüküyordu? Konuşurken de sanki nefesini dışarıya vermiyor, havayı içine çekiyordu. Bunlar bir kusur gibi görünüyordu ama değildi. Aksine Nora'nın çekiciliğini artırıyorlardı. Ona o masumiyet havasını katıyorlardı. Ama adamın parmağını kesmişti. Kendisi bunu yapamazdı.

Gökyüzünü görüyordu. Yıldızları da. Parlaktılar.

Çocukken yıldızların küçük iğneler olduğunu ve gökyüzüne battıklarını sanıyordu. Bunu Hakkı'ya söylemişti. O alay etmişti, o sırada yağan yağmuru gösterip, "Bak, gökyüzü o yüzden ağlıyor," demişti. Önce gerçek sanmıştı bunu. Sonra gerçek olmadığını öğrenmişti. Kendisiyle alay etmişti ama Matlı'yı vuramamıştı. Hayatı fazla seviyor, ölümü fazla ciddiye alıyordu. Yahudi'yi vurabilecek miydi acaba? Vuramazsa rezil olurlardı.

Bir Müslüman erkek, Yahudi bir kadınla evlenebilir miydi? Hiç böyle birini görmemişti. Kadının din değiştirmesi gerekirdi herhalde. Nora'yı bulabilirdi. Amcasının yanında kaldığını biliyordu.

Boğaz'dan geçen bir çatananın boğuk sesini duydu.

Gergin değildi. Huzurlu da değildi. Zihnini saran kayıtsız boşluğun içinde düşünceler yarış atları gibi koşuyorlardı, hepsi bir aradaydı, bazen biri bazen diğeri öne geçiyordu ama hiçbiri bitiş çizgisine ulaşamıyordu. Aldırmazlık, onları bir noktada durduruyordu. Bir sigara yaktı. Sigaradan bir nefes çektiğinde ateş parlıyordu. Onun parlamasını seyretmek için birkaç kez hızlı hızlı çekti dumanı. Yarın vurulabilirdi. Nora'nın mendili cebindeydi. Bir an emin olamadı. Kalkıp ceketinin iç cebine baktı. Oradaydı.

Yakalayıp asabilirlerdi de.

Bunlar olmayacaktı. Olsa da, ne yapalım... Zarları atacaktı. Donmuş bir sessizliğin içinde bekleyecekti. Zarlar durduğunda görecekti ne olduğunu. Kimse sonucu bilemezdi. Zaten bunun için atılırdı zarlar.

Bütün parasını kumarda kaybetmiş bir mirasyedi vardı, yaşlı, kibar bir adamdı. Her akşam kumarhaneye gelir, bir köşede beklerdi. Kazananlar ona biraz para verirlerdi O parayla hemen masanın başına geçip zar atardı. Ziya nedense o adamı severdi. O adam bir keresinde, "Kumar parayla oynanır ama parayla bir ilgisi yoktur," demişti, "siz hiç çok para kazandığı için kumarı bırakan gerçek bir kumarbaz gördünüz mü? Define avı mı bu?"

"Neyle ilgisi var, peki?"

Adam sanki bu sorunun cevabını hiç düşünmemiş gibi bir süre susmuştu.

"Unutmakla ilgili," demişti.

"Neyi unutmakla?"

"Ölümü."

Ziya şaşırmıştı çünkü adamın "hayatı" diyeceğini sanmıştı. Ve kimseye söylemediği bir gerçeği söylemişti ona, "Ben zarlar dönerken ölmüşüm gibi hissediyorum." Adam da gülmüştü, "Ama zaten ölümü ancak o durumda unutabilirsiniz, Ziya Bey, öldüğünüzde unutursunuz ölümü. Ölümü unutabilmek için hayatın dışına çıkmanız gerekir." Bu sözler Ziya'yı ikna etmemişti ama adama epeyce bir para vermişti o gece.

Suhendan'a bir ev açacaktı. Orada otursun. Arada bir, canı çektikçe gidecekti oraya. Suhendan, bir erkeğin yapması gerekenleri diğer kadınlardan daha iyi anlıyordu. Onun Tayyar'ı dövmesi gerektiğini diğerleri bilmiyordu ama o biliyordu. Bunun bir mecburiyet olduğunun farkındaydı. O nasıl biliyordu bunu? Belki çok erkek gördüğünden.

Bazı kadınlar, birbirlerine hiç benzemedikleri halde benziyorlardı. Aynı kolyenin ipine takılmış değişik renklerdeki

taşlar gibi. Suhendan, Mısır'daki kumarhanede gördüğü kadını andırıyordu. Ama hiç benzemiyorlardı.

Bir martı geçti. Martıların çıkardığı sesleri sevmiyordu. Çirkindi sesleri.

Nora'nın bir gözü diğerinden daha küçük müydü gerçekten?

Uyumalıydı, zinde olması için uyuması gerektiğini biliyordu ama uyuyamıyordu. İçinde bir gerginlik vardı. Onu rahatsız etmiyor ama uyutmuyordu da. Yakalarlarsa asarlardı. Vurulmayı tercih ederdi. Ölmek önemli değildi. Ama insanın ölürkenki o komik haline düşmek can sıkıcıydı. Alay ederler miydi arkasından? Bunu düşünmek bile öfkelendiriyordu onu. Ölmek tamam, ama alay edilmek... Bir erkek kendisiyle alay ettirmemeliydi. Bir erkeğe acıyamazdınız, bir erkekle alay edemezdiniz, bir erkeği küçümseyemezdiniz. Kimse Arif Ağabeysiyle alay edememişti. Durdu, sıkıntıyla içini çekti. Vurulduktan sonra etmişlerdi.

Alay etmemeleri gerektiğini Matlı'yı vurduğunda anlamışlardı.

İş istediğinde ona iş vermemişlerdi. Onu küçümsemişlerdi. Sadrazam'ı vurduğunda öyle yapmamaları gerektiğini anlayacaklardı.

Hakkı ölümden korkuyordu. Gururunun kırılmasından, alay edilmekten, isminin lekelenmesinden korkmalıydı. Gururdan önemli bir şey yoktu. O kayıtsızlık boşluğunu delebilmek kadar güçlü olan tek duygusu buydu, ta çocukluğundan içine yerleşen, neredeyse delice bir tutkuydu gururu. Bütün varlığını belirliyordu. Kimse bir erkekle alay edemezdi. Cezası ölümdü. Öldürürdü. Öldürmüştü.

Sabah yaklaşıyordu. Gökyüzü soluyor, yıldızlar kayboluyordu.

Bir sigara yaktı.

Birkaç saat sonra her şey değişecekti. Ateş ettiğinde zarları atmış olacaktı. Sadrazam arabanın içine devrilecekti. Ayaklanma başlayacaktı. Yavaş yavaş hazırlanmalıydı. Kalkıp tıraş olmalıydı. Şık giyinmeliydi. Kaderi değiştirecekti.

Sabah kuşları ötmeye başladı. Daha hava tam aydınlanmamıştı ama onlar her nasılsa sabah olduğunu biliyorlardı. Hafif bir esinti çıkmıştı. Sabah kokularıyla dolu bir esinti.

Tıraş olmayı son ana bırakmak istemedi. Hiçbir yerini kesmemek için büyük bir özen gösterdi. Usturayı aşırı bir dikkatle yanaklarına sürerken dilinin ucunu hafifçe dışarı çıkardığını gördü. Komik bir görüntüsü vardı, hemen dilini içeri çekti.

Sadrazam da uyanmış olmalıydı. Birkaç saat sonra öleceğini bilmiyordu. Onun öleceğini Ziya biliyordu. Hangisi daha önemli biriydi? Öleceğini bilmeyen Sadrazam mı, Sadrazam'ın öleceğini bilen Ziya mı? Hangisi saygıyı daha fazla hak ediyordu?

O adam, öleceğini bilmeden giyiniyordu şu sırada, Ziya da onun öleceğini bilerek giyiniyordu. Pantolonlarını aynı gülünç hareketlerle, bir ayaklarını sıkıca yere basıp, dizlerinden büktükleri diğer ayaklarını havaya kaldırarak giyiyorlardı. Aynı ölümün iki ucunda duruyorlardı. Biri ölecek, diğeri öldürecekti.

Giyindikten sonra koltuğa oturup son bir sigara yaktı. Hava aydınlanmaya başladı. Kuşlar çırpınır gibi telaşla ötüyorlardı.

Eğer vurulursa bu içtiği son sigara olabilirdi. Aynada dilini görmesi gibi, bu fikir de ona komik geldi. Ölümün ve hayatın dışında bir yerdeydi. Ölümün ve hayatın ulaşamayacağı bir yer. İçindeki bütün düşüncelerle duyguları saran o geniş sessizliğin, kayıtsızlığın yarattığı o donuk boşluğun kendisini ölümden de, hayattan da ötede bir yere taşıdığını hissediyordu. Kendisinden başka hiç kimsenin olmadığı, her şeyin ve herkesin silindiği, her şeyi istediği ve her şeyden vazgeçtiği bir yere varmıştı.

Gökyüzünün ağarmasını, uçuk mavi bir derinliğe dönüşmesini seyretti. Biraz önce serinleyen hava yeniden ısınmaya başlamıştı. Meyvelerin kokuları sıcakla ağırlaşıp artıyordu. Buna karşılık kuşların sesleri azalıyordu. Dere hep aynı şırıltıyla akıyordu. Denizin tuzlu kokusu geliyordu.

Zaman yaklaşıyordu. İçinde bir yerin gittikçe sertleşip katılaştığını hissediyordu. Bu katılığı, Matlı'yı vuracağı zaman da hissetmişti. Tabancalarını beline soktu. Ateş etmeden önce çıkarıp pardösüsünün cebine koyacaktı. Çok basitti. Parmağının ucuyla tetiği çekecekti. Adama dokunmayacaktı bile. Sadece tetiğe bastıracaktı. Adam arabanın içine devrilecekti. Sonra her şey değişecekti.

Aslında bunların hiçbirinin önemi bulunmuyordu.

Bir yanı, olacak hiçbir şeyi ciddiye almıyordu. Bütün olanları, olacakları, kendini, uzaktan, hareketsiz bir boşluğun içinden seyrediyordu. Ne ölümün ne hayatın önemi vardı. Zarları atıyordu. Kumarın parayla, hayatın yaşamakla, ölümün ölmekle bir ilgisi bulunmuyordu.

"Bakalım ne olacak," dedi, "zarlar durduğunda göreceğiz."

Hızla çıktı evden. Geç kalmak istemiyordu. Bir adamı vuracak ve her şeyi değiştirecekti. Önemli olan bunu yapacak güce sahip olmaktı. "Ziya yaptı," diyeceklerdi. Onun kim olduğunu anlayacaklar, herkese anlatacaklardı.

Göğüs cebindeki mendili bir daha yokladı. Oradaydı.

XIV

On gün sonra asılacakları meydanın biraz ilerisinde bekliyorlardı.

Altı kişiydiler.

Sadrazam'ın arabası her zaman olduğu gibi saat on bir buçukta binadan çıkacak, meydanı geçip, sola sapıp çeşmenin önünde, yolun daraldığı yerde yavaşlayacaktı. Hepsi yerini almıştı. İkisi, hem yolu daha da daraltmak hem de kaçarken kullanmak için getirdikleri otomobili caddenin kenarına park edip, arızalıymış gibi kaputu açmışlardı. Arabanın yanında duruyorlardı.

Çeşmenin hemen karşısında, yeni hatlar çekmeye hazırlanan telefon şirketinin yığdığı kablolardan oluşmuş küçük bir tepecik vardı. Bir kavgada yaralandıktan sonra aksamaya başladığı için "Topal" lakabını alan suikastçı, haziran güneşinin altında birbirine dolanmış siyah yılanlardan oluşmuş bir yığın gibi kapkara parlayan kabloların arkasındaki duvara dayanmıştı.

Diğer ikisi binanın çıkışını gözetliyordu.

Sarı renkli, yazlık bir pardösü giymiş olan Ziya kaldırım boyunca gidip gelerek etrafı kolaçan ediyordu. Sadrazam'ın geçeceği yolun üstünde ne bir polis ne de bir asker görülüyordu. Hiçbir güvenlik tedbiri alınmamıştı. Suikast için şartlar uygundu.

Onlar Sadrazam'ı vurduktan sonra diğer gruplar harekete geçip iktidarın önde gelen isimlerini öldürecek, ardından da başbakanlığı ele geçirip Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetimine el koyacaklardı. Bunu defalarca konuşmuşlardı.

Yanından geçenler, bu uzun boylu, sarı pardösülü genç adamın onların hayatına yön vereceğini bilmeden, ona hiç aldırmadan yürüyüp gidiyorlardı. Her zaman olduğu gibi bu kalabalık, zavallılığı, çaresizliği ve güçsüzlüğüyle onda iğrenmeyi andıran bir duygu uyandırıyordu. O öldürmeye yaklaştıkça diğer insanlar onun gözünde zavallılaşıyordu. Bu küçük, sıradan insanlar kendi kaderlerine bile hükmedemezken o bütün bir imparatorluğun kaderini değiştirmeye hazırlanıyordu. Kadere hükmedebileceğine inanan bir çılgınlığın getirdiği, hiçbir şeyle kıyaslanamayacak o muhteşem gücü hissediyordu. İçine, yalnızca kendinden kuvvet alan bir güven yayılıyordu.

Derinlerde, arada bir kendini fark ettiren sabırsız bir endişe, ihtimallerden kaynaklanan bir gerginlik titreşiyordu ama Ziya'nın onu boğup susturacak delilere mahsus, kendiliğinden harekete geçen bir iradesi vardı. O delilik, duyguları ayıklıyor, ona kendi gözünde bir tanrısallık katan bir güçle güvenini parlatıp, her türlü endişeyi karanlıklara gömüyordu. Öylesine büyük, etkileyici ve ışıltılı bir tanrısallıktı ki bu, onun yanında vuracağı adamın hayatı gibi kendi hayatının da bir önemi kalmıyordu. Kendi hayatını da umursamıyordu.

Başka bir adamın hayatıyla birlikte kendi hayatını da koyuyordu masaya, kazanırsa kadere hükmedecek, kaybederse hayatı gidecekti. Oyun buydu. Çok büyük, insanı heyecandan titretecek, her şeyi unutturacak bir kumardı. Biraz cesareti olan hiçbir kumarbazın "Hayır," diyemeyeceği bir oyundu. Suikast gruplarındakilerinin çoğunluğunun kumarbaz olması ve bu cinayetlere kumarhanelerde karar vermiş olmalarının nedeni de büyük bir ihtimalle oyunun dehşetli ve delice çekiciliğiydi.

Kaldırımda yürürken, binayı gözetleyen iki suikastçıya bakıyordu. Sigara içiyorlardı. Sadrazam'ın arabası henüz görünmemişti. Hafifçe terleyen avuçlarını pardösüsüne sürerek sildi. Gene birini öldürmek için bekliyordu.

Öldürmenin ne olduğunu biliyordu, öldürürken kendisi de ölecek, sonra yeniden dirilecekti. Hayatını o kısa sürede tüketip bitirecek, sonra yeniden başlayacaktı. Bu, tam da onun ruhuna uygun bir oyundu. Hayat ona yetmiyordu, hayatın içine sığmayan, ölüme doğru taşan bir heyecan arzusuyla, sürekli titreyen bir öfke ve açlıkla yaşıyordu.

Korkunç bir tutkuyla doğmuş gibiydi, her şeyi, herkesi, kendini bitmeyen bir hırsla tüketmek istiyordu. Ancak kumar ve cinayet onun bu tutkusunu yatıştırabiliyordu. Tükendikçe güçlendiğine ve kadere hükmettiğine inanıyordu. Bundan daha azına razı olamıyordu. Yanından geçip giden bu bulanık ve belirsiz kalabalığın parçası olmanın, aşağılarak ve gurursuz yaşamanın, değersiz bir hayata korkuyla yapışıp kalmanın fikrine bile dayanamıyordu.

Binayı gözetleyenlerin kendisine doğru koştuklarını görünce Sadrazam'ın arabasının yola çıktığını anladı.

Pardösüsünün önünü açtı. Tabancasının kabzasını tuttu. İçi soğuyup boşalıyor, sessizleşip hissizleşiyordu.

Sanki gökyüzü ile yeryüzü birbirine yaklaşıyor, ikisinin arasındaki incecik çizgide her şey kayboluyor, sadece yaklaşan arabayla içindeki sakallı adam görülebiliyordu. Araba yaklaşıyordu.

Ateş etmek için yavaşlamasını bekliyordu.

Tam o sırada hiç umulmayan bir şey oldu, yan sokaklardan birinden bir cenaze alayı çıktı caddeye. Cenazeye yol vermek için Sadrazam'ın arabası tam Ziya'nın önünde durdu.

Bir düşünceden ya da karardan ziyade bir içgüdüyle silahını çekti, Topal'la aynı anda ateş etmeye başladılar. Paşa'yla iki yaverinden birinin arabanın içine devrildiklerini gördü. Diğer yaverle, Paşa'nın arabanın ön tarafında oturan koruması silahlarını çekerek arabadan fırladılar. Ziya korumayı vurdu. Topal da diğer yavere ateş ediyordu.

İnsanlar kaçışmış, cadde boşalmıştı.

Kendi arabalarının yanında bekleyen iki kişi kaputu kapatıp arabaya girerek motoru çalıştırdılar. Biri, "Gidelim artık!" diye bağırdı. Hep birlikte kendi arabalarına doğru koştular.

Tam koşarken Ziya geri döndü.

Koltuğun üzerine devrilmiş yaşlı adamın başına bir el daha ateş etti. Kurşunun adamın şakağından kırmızı bir delik açarak girdiğini, çenesinin altından çıktığını gördü. Öldüğünden emin olunca koşarak arabaya bindi.

Araba hızla hareket etti.

O kargaşada Topal'ın arabaya binemediğini, geride kaldığını fark edemediler. Topal'ın, yoldan geçen izinli bir polisin peşine düşmesi sonucu yakalandığını ertesi gün öğrendiler.

Olay yerinden uzaklaştıktan sonra Ziya arabadan inip daha önceden belirlenen eve gitti. Öyle anlaşmışlardı. Diğer grupların da öbür hedefleri vurup iktidara el koymasını orada bekleyecekti. Sabah buluşacaklardı.

Ancak eve gidip bir sigara yaktıktan sonra ne yaptığının farkına vardı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun sadrazamını öldürmüştü.

Aylardır konuştukları olayın bir oyun değil, gerçek olduğunu zihni ani bir sıçramayla kavradı. Dehşetle titredi. İçindeki umursamaz, hissiz boşluk parçalandı, damarlarına yayılan sükûnet, binlerce demir kütük birbirine çarparak devriliyormuşcasına gürültüyle çöktü. İçi, daha önce hiç hissetmediği, bilmediği, yıllarla birikmiş bir korkuyla çalkalanıyordu.

Cesareti gibi korkusunun da mantıkla, akılla, sağduyuyla ilişkisi kopmuştu. İçinden, ta derinlerden her şeyi yıkıp parçalayarak, bütün güvenini ve gücünü yıkarak, hayvanca bir dürtüyle ayaklanan içgüdüleri onu yakalamıştı.

Bütün adaleleri korkusunu daha da artırarak seğiriyordu. Korkusuna da, bedenine de hâkim olamıyordu. Zihnini saran o koruyucu zırh yırtılmış, yaşanan her şeyin gerçek olduğunu, geri döndürülemeyeceğini, değiştirilemeyeceğini, kendisinin o gerçeğin ortasında küçücük kaldığını kavramıştı.

Onu böyle dehşete düşüren, işlediği cinayet değildi, hayatın gerçek olduğunu fark etmesiydi. Gerçeğin ne olduğunu, ne yaptığını, ne olacağını düşünmüyordu, gerçek diye bir şey olduğunu birden anlamak, onun bir hayvan gibi akıldan uzak içgüdüsel bir paniğe yuvarlanmasına yetmişti.

Onu korkutan, gerçeğin niteliği değil, gerçeğin bütün katılığıyla var olmasıydı.

Hayat gerçekti. Ölüm gerçekti. Bunu birdenbire anlayıvermişti.

Ömrü boyunca bir gölge gibi yanı başında, dokunmadan, hissetmeden taşıdığı gerçek birden canlanıp bütün ağırlığıyla ona çarpmış, onun algısız deliliğini, o sessiz ve büyük sığınağını paramparça etmişti. Yaşadığı olayın büyüklüğü, gerçeği görünmez bir ruh olmaktan çıkarıp inkâr edilemez somut bir varlığa çevirmişti.

Bütün vücudu ateşe düşmüş gibi yanıyor, sırtından alevden kanatlar fışkırıyormuş gibi hissediyordu. Titreme iç organlarına yayılıyordu. Titremekten kül tablasındaki sigarayı bile uzanıp alamıyordu.

Bu utandırıcı korku depreminin sakinleşmesi epey zaman aldı.

O sessiz boşluk yavaş yavaş oluşup yeniden zihnini sardı, katı gerçek ondan uzaklaştı. Kendi yarattığı, güven veren sahte gerçekliğe geri döndü. Biraz sakinleşince diğerlerinin ne yaptığını merak etti, eğer her şey planlandığı gibi gittiyse dünya yepyeni bir güne uyanacaktı. Kendisi de çok önemli biri olacaktı.

Bazen uzaktan geçen bir arabanın sesiyle, kendisini yakalamaya geliyorlar diye korkuyla yerinden fırlayarak, bazen yeni bir hayatın kudretli efendilerinden biri olacağı hayaliyle gülümseyerek sabaha kadar sigara içerek oturdu.

Hava çok sıcaktı ama pencereleri açmadı. Nedense pencereler kapalıyken kendisini daha güvende hissediyordu.

Sabahleyin heyecanla evden çıkıp bulduğu ilk bayiden bütün gazeteleri aldı. Hiçbirine bakmadan hepsini koltuğunun

altına sıkıştırdı. Artık her şey belliydi ama o, içinde korkuyla ümidin birlikte büyüdüğü belirsizliği biraz daha uzatmak, bir eşine bir daha rastlamayacağı o heyecanı mümkün olduğunca uzun yaşamak için tuhaf bir istek duyuyordu.

Eve dönünce bütün gazeteleri açıp sedirin üstüne yan yana dizdi.

Hepsi Sadrazam'ın öldürüldüğünü yazıyordu ve hepsinde polisin aradığı katillerin fotoğrafları vardı. Nerede çekildiğini bile hatırlamadığı bir fotoğrafı bütün gazetelerin birinci sayfasından aynı aldırmaz kibirle kendisine bakıyordu. O anda, polisin her şeyi daha önceden bildiğini, fotoğraflarını bile bulup hazırladıklarını anladı.

Baştan beri izlendiklerini, aralarına ajanlar sokmuş olduklarını, suikasta bilerek izin verdiklerini, hepsini yakalamak için suikastın gerçekleşmesini beklediklerini kavradı. O fotoğrafların gazetelere dağıtılmak için günler öncesinden toplandığı belliydi.

Tuzağa düşmüştü. Zarlar hileliydi.

Kazanma ihtimali hiçbir zaman olmamıştı.

Korkudan önce, böylesine aptal yerine koyularak kandırılmasına duyduğu şiddetli öfkeyle sarsıldı.

Bir budala gibi kaybetmişti.

İlk defa kaybetmiyordu, o güne dek çok kaybetmişti, bir oyunda kaybetmek onu hiçbir zaman umutsuzluğa sürüklemez, tam aksine her kaybediş onun umutlarını ve kazanma arzusunu keskinleştirirdi. Ama bu seferki farklıydı. İlk kez karşısındakilerin kendisinden daha güçlü ve akıllı olduğunu, kendisini çok rahat tuzağa düşürebildiklerini görüyordu.

Aklına, cesaretine, yeteneğine, gücüne, tükendikçe yeniden doğacağına olan büyük güveni kökünden sökülüp yıkılmıştı.

Bir çıkış yolu gözükmüyordu, ölümle kuşatıldığının farkındaydı onu ama onu asıl sarsan gerçek, hayatın bu büyük felaketi değil, onun kafasındaki hayallerin çökmesiydi. O anda bile hayaller gerçeklerden daha önemliydi onun için. İstediği gibi bir köşk alamayacak, onu küçümseyenlere günlerini gösteremeyecek, kadınların saygısını kazanamayacak, Nora'yı bir daha göremeyecek, ona övünemeyecekti. Onu çok eğlendiren kadife kordonlarla uşakları çağıramayacaktı. Tahire Hanım'a, "Gördün mü," diyemeyecekti.

Bu, oyunu kaybetmek değildi, bu yenilmekti. Onu yenmişlerdi.

O hayalleri yeniden kazanmasına imkân yoktu.

Teslim olmasına bu büyük yıkım neden oldu, çaresizliğini ve güçsüzlüğünü açıkça görmüştü. O sıralarda çok tanınan bir gazeteci uzaktan akrabasıydı. Yeni yönetimle ilişkileri vardı. Ona gitmeye karar verdi.

Geceyi bekledi. Sokaklar ıssızdı. Işıklar sönmüştü. Korkmuş bir şehrin boğucu sessizliği her yeri kaplamıştı. Sıcaktı. Yolda yakalanmaktan, hakkında "kaçarken yakalandı" diye haber yapılmasından korkuyordu. Yakalanırsa onu hırpalarlar, döverler, gururunu kırarlardı. Ölümle yüz yüze olmasına rağmen sanki onu bekleyen en büyük tehlike buymuş gibi, en çok aşağılanmaktan çekiniyordu.

Karanlıkta duvar diplerinden yürüyordu. Aniden polisler bir köşeden karşısına çıkıvereceklermiş gibi tetikteydi, tabancasını eline almıştı. Teslim olmaya karar vermesine rağmen

onun iradesi dışındaki ani bir baskından çekiniyordu. Sesleri dinliyordu yürürken. Sırtı ürperiyordu. Seyrek sokak fenerlerinin ışıkları onu ürkütüyordu.

Gece yarısına doğru ter içinde akrabasının evine vardı. Kapıyı uzun uzun çaldıktan sonra yazar akrabası kapıyı açtı, onu karşısında görünce bir an irkildi ama bunu sezdirmemeye çalıştı.

Ziya onun yüzündeki ifadeyi görmüştü, saklanmaya değil, teslim olmaya geldiğini söyledi hemen. Teslim olmak için tek bir şartı vardı: "Hakaret etmesinler, gururumla oynamasınlar."

Gazeteci gecenin o saatinde yola çıkıp isteğini yöneticilere bildirmek için gitti. Ziya onu evde bekledi. Şartlarını kabul etmezlerse teslim olmayacak, vuruşacaktı. Buna karar verince sakinleşti, öldürebildiği kadarını öldürecek, sonra da ölecekti. Ölüm, onun kafasındaki karmaşayı dindirip onu sakinleştiriyordu.

İki saat sonra yazar geri döndü, şartlarını kabul etmişlerdi.

Sabaha karşı polisler gazetecinin evine gelip Ziya'yı tutukladılar. Neredeyse memnuniyetle ellerini kelepçelere uzatıp, sakin bir şekilde polislerle birlikte arabaya bindi. Korkacak bir şey kalmamıştı onun için.

Mahkemede, aralarına giren dört kişinin adım adım kendilerini izlediği, suikast planının her aşamasını yöneticilere haber verdiği ortaya çıktı. İktidardakiler hem çoktandır anlaşamadıkları Sadrazam'dan kurtulmak hem de bu olaylarla hiç ilgisi olmayan muhaliflerini de ayaklanmayı bahane ederek tutuklayıp saf dışı bırakmak için suikastı önlememişlerdi. Sadrazam'ın geçeceği yolda hiçbir güvenlik tedbirinin bulunmamasının nedeni anlaşılmıştı.

Üç gün süren mahkemenin sonucunda okunan idam kararı aslında çok önceden, Ziya kazanma hayalleri kurarken verilmişti.

Duruşmalar, Emniyet Müdürlüğü'nün dördüncü katındaki küçük salonda yapıldı. Sanıklar tahta sıralara yan yana oturmuşlardı. Hakkı, Ziya'nın yanındaydı. Yahudi'yi vuramadan, yolda yürürken kendisini tanıyan bir polis tarafından yakalanmıştı. Hiç itiraz etmeden tek bir polisin peşine takılıp karakola gitmişti.

Kazım Bey ise, bulunduğu evi saran polislerle altı saat çatışıp aralarından ikisini vurduktan sonra, getirilen eski subay arkadaşlarına aynen Ziya gibi "gururunun kırılmaması" şartıyla teslim olmuştu.

Mahkeme, pencere kenarında oturan bir çocuğun tren yolculuğu gibi geçti Ziya için, sesler duydu, bir şeyler gördü, bir şeyler söyledi ama hiçbiri tam olarak bir anlam kazanamadı. O büyük korku atağı geçtikten sonra yeniden sakinleşip umursamazlığına kavuşmuş, kaybettiğini her zamanki alışkanlığıyla kabul etmişti. Ayaklanmaya katılan bütün gruplar içinde amacına ulaşabilen tek grubu yönettiği için de gizli bir gurur duymuştu.

Peş peşe idam kararları okunmaya başlandığında Hakkı'ya bakmış, onun sarardığını görmüştü. Verilen karar onun iyimserliğini bozamamıştı, "Belki bir el daha oynanır," diye düşünmüştü.

XV

Ihlamur ağaçlarının kokusu, çok koyu, neredeyse mor bir gece, hareket eden meşalelerin çiçek demetlerini andıran kızılımsı ışıkları, o ışıkların ucunda uçuşan kıvılcımlar... Eğer hatırlayacak vakti olsa herhalde o geceden bunları hatırlardı, renkleri ve kokuları... Ama hatırlamaya vakti olmayacaktı.

Kendilerini karşılayanları görünce hepsi olacakları anlamışlardı, savcı, emniyet müdürü, imam, askerler oradaydı. Ellerinde olmadan hepsi aynı anda başlarını çevirip, önünde durdukları geniş binanın biraz ötesindeki meydana baktılar.

Meşalelerle bekleyen askerlerin ortasında on iki darağacı yan yana dizilmişti.

Ağır, bunaltıcı bir haziran sıcağı vardı.

Savcı, "Padişah Hazretleri hakkınızdaki idam hükümlerini tasdik etti," dedi.

Son hazırlıkların bitirilmesi için önünde arabalardan indirildikleri Harbiye Nezareti'nin altındaki hücrelere ikişer ikişer yerleştirildiler.

Ziya'yı Hakkı'yla birlikte üçüncü hücreye koydular. Elleri arkadan kelepçeli olduğundan yerdeki saman minderlere oturabilmek için önce dizlerinin üstüne çökmek zorunda kaldılar, sonra hafifçe yan dönerek minderlere oturup sırtlarını duvara dayadılar. Onlarla birlikte hücreye bırakılan mumun ışığı önce dalgalanmış, kısa bir süre sonra kalın demir kapılı penceresiz hücreye hiçbir yerden hava girmediği için iyi cilalanmış parlak sarı bir taş gibi hareketsiz kalmıştı.

Ziya parlak sarı taşa baktı.

Biraz sonra öleceklerini biliyorlardı.

Bu hücreye koyuldukları andan itibaren artık onlara ait olmayan hayatlarının son anlarını, insan zihninin taşıyamayacağı kadar dehşet verici bu bilginin yarattığı derin ürpermelerle yaşıyorlardı.

Ziya, daha on altı yaşında ilk cinayetini işlemeye giderken öleceğini kabullenmiş ve yaşarken ölmeyi, hareket eden bir bedenin içinde ölen bir ruhu taşımayı öğrenmişti. Şimdi gene o zamanki gibi daha yaşarken ölüme dokunuyor, hayatın gerçekliğinden sıyrılıyor, ölümün donuk sessizliği ve mükemmel sükûneti, damarlarında yavaşlayıp soğuklaşan kanıyla birlikte içine yayılıyordu.

Ölümün bedenine dolduğunu, onlar onu öldürmeden önce öldüğünü neredeyse memnuniyetle hissediyordu. Canlı olarak ölmenin zorluğunu iç kasılmalarıyla sezdiğinden erken gelen ölüm ona güven veriyordu. Biten bir hayatın ve bir ipin ucunda başlayacak olan ölümün her canlıyı titreten gerçeğinden, delilere mahsus bir yetenekle uzaklaşıyor, başka bir gerçeğin içine yerleşiyordu.

Gerçekle ilişkisindeki bu tuhaflık onun bütün hayatını belirlemişti, şimdi de ölümünü belirliyordu.

"Ölmenin nasıl bir şey olduğunu birazdan öğreneceğiz," dedi Hakkı.

O konuşunca mum ışığı hafifçe titredi, sarı taş dağılır gibi olup yeniden toparlandı.

Ziya cevap vermeden ağabeysine baktı, onun içinin ölmediğini, canlı olduğunu, ölürken zorlanabileceğini hiçbir şey hissetmeden düşündü. Hakkı öfkeyle devam etti, "Bizi astıktan sonra evlerine gidip karılarına sarılıp yatacaklar."

Ağabeysine cevap vermedi, "Keşke konuşmasa," diye düşündü sadece.

Hakkı o anda hâlâ sağ olduğu, hâlâ yaşadığı gerçeğine sarılmak, bunu kendine hatırlatmak için konuşuyordu. Konuştuğu sürece vakit vardı. Canlıydı. Bu gerçekten ayrılmak istemiyordu. Ziya ise içinde büyüyen ölümle, dışarıdaki ölüm gerçeğinden kopup uzaklaştığı için hâlâ yaşadıklarını ona hatırlatan konuşmalardan bunalıyordu.

Hayatları gibi ölümleri de birbirine benzemiyordu.

"Öldüğümüzü bile kimse görmeyecek," dedi Hakkı.

Mumun ışığı gene titredi.

"Acaba kimse bizi hatırlar mı? Hatırlamazlar herhalde... Unutur giderler."

Ziya sıkıntıyla baktı ağabeysine, onun konuşması içindeki ölümü bozuyor, midesindeki kasılmaları artırıyordu. Zihni, ölerek ölümden uzaklaşıp sessizleşse de, bedeni gelen ölümden haberdar olduğu için zihninden bağımsız olarak kasılmalarla bu gerçeğe tepki veriyordu. Bilinci, ölümden kaçarken

bedenine gizli bir şekilde öleceğini haber vermişti. O kasılmalara Ziya engel olamıyordu.

Hakkı'nın konuşmalarından huzursuzlanarak, "Korkuyor," diye düşündü, "o, ölümden hep korktu zaten."

Hakkı ya kardeşinin ne düşündüğünü sezdiğinden ya da altı yıl önceki olayı hatırladığından, "Merak etme," dedi, "korkmuyorum."

Mum ışığı gene titredi.

"Biliyorum," dedi Ziya, isteksizce.

Öfkeyle merhamet karışımı garip bir duygu belirdi bir an, bir tabancası olsa Hakkı'yı vurur, onu bu sıkıntıdan kurtarırdı. Tabancaya bile gerek yoktu, elleri serbest olsa onu boğardı. Öldürmeyi ve ölmeyi bilmeyen ağabeysi için daha önce hiç hissetmediği şefkat duygusu şimdi öldürme isteğiyle çıkıyordu ortaya. O anda onu ölümden ancak öldürerek kurtarabileceğini düşündü ama bu mümkün değildi. Yüzünü buruşturdu.

Hakkı başını önüne eğmiş, karanlıkta yüzü kaybolmuştu.

Bir an, ölüm kasılmalarını bile unutturan bir dehşetle, "Ağlıyor mu," diye geçirdi aklından, o sırada Hakkı başını kaldırdı, ağlamıyordu, Ziya derin bir nefes aldı.

Kapı seslerini duydular.

"Alıyorlar," dedi Hakkı. "Burada vedalaşalım, dışarıda vakit olmaz belki."

Gene önce dizlerinin üstüne çökerek zorlukla kalktılar.

Mum ışığı birden dalgalanmaya başlayınca hücrenin koyu loşluğu iki kardeşin büyüyen gölgeleriyle sallandı.

Sarılmak için karşı karşıya durdular. Ellerinin kelepçeli olduğunu bir an unutmuşlardı.

Hakkı, alnını yavaşça kardeşinin alnına değdirip boğuk bir sesle, "Hakkını helal et," dedi, "gidiyoruz artık."

Ziya cevap veremeden kapı gürültüyle açıldı, "Hadi," dedi bir asker.

On ikisini birden binanın önüne çıkardılar. Hepsine beyaz idam gömleklerini giydirdiler. Bol idam gömleklerinin etekleri yere değiyordu.

Gömleklerinin önüne idam fermanlarının yazılı olduğu kâğıtları iğnelediler.

İlerideki meydandan çekiç sesleri geliyordu, marangozlar son çivileri çakıyordu. Darağaçlarının gölgeleri meşalelerle büyüyordu. Vakit sabaha yaklaştığı halde, hava serinleyeceğine sanki gittikçe ağırlaşıyordu.

Terliyorlardı.

Askerlerin arasında tek sıra halinde dizildiler. Savcı, "Son sözleriniz varsa söyleyin," dedi. En öndeki yaşlı adam, "Ceketimin cebinde bir mektup var, onu oğluma verin," dedi.

Diğerleri bir şey söylemedi. Topal, dişlerinin arasından küfretti.

Ziya sırada dördüncüydü, Hakkı onun arkasındaydı.

Gövdesindeki ölü soğukluk bacaklarına doğru iniyordu. O soğukluğun içinde, midesindeki kasılmaların üst tarafında bir çırpıntı hissetti, kalbi hızlanmıştı, bir an yeniden canlanacağından, hayata ve gerçeğe döneceğinden korktu ama çarpıntı çabuk kesildi, içi yeniden sessizleşip durgunlaştı. Çırpıntının durmasıyla birlikte zihni bütünüyle boşaldı, bütün duygular ve düşünceler kayboldu, içindeki soğuk boşluktan ve midesindeki başka bir canlıya ait kasılmalardan başka bir şey hissetmiyordu artık.

İmam hepsinin önünde tek tek durup dua ediyor, "tövbe" etmelerini istiyordu. İmam dua ederken hem bunun bir an önce bitmesini hem de biraz daha uzamasını istiyorlardı. Savcı sabırsızlandı, sinirli bir sesle, "Uzatma imam efendi," dedi, "sabah oluyor, daha işlerimiz var." İmam hızlandı, dualarını tamamladı.

İki jandarma, en öndeki adamı kollarından tutup idam sehpasına doğru yürüttü.

Ziya, önündeki üç kişinin birer birer götürülüp öldürülüşünü izledi.

Kazım Bey, sehpaya dimdik çıktı, ipin ucunda sallanmadan önce, "Her şeyi vatanımız için yaptık," diye bağırdı, "onurumuzla ölüyoruz."

Öldürülen insanları daha önce de görmüştü Ziya, ölümü öğrenmişti, tanıyordu. Ölmeyi de birazdan öğrenecekti. Jandarmalar kollarından tuttu. Başını arkaya çevirip Hakkı'ya, "Eyvallah," dedi, "sıra bizde."

Yürürken kendisini izlediklerini biliyordu.

Garip bir düşünce, sanki bir kâğıda yazılıp kendisine gösteriliyormuş, o da okuyormuş gibi aklından geçti: "Zarlar durdu." Kaybetmişti. Şimdi kumarhaneden adabıyla çıkma vaktiydi. Dimdik, alay konusu olmadan.

Darağacının altına geldiler. Basamakları saydı, beş taneydi. Cellat, ilmekli urganın altındaki tabureye çıkmasına yardım etmek için kolundan tutunca sinirlendi, silkelenip omzuyla celladı itti. Tabureye kendisi çıktı.

Askerlerin ellerindeki meşaleleri görüyordu. Hava hâlâ çok sıcaktı. Cellat ipi boynuna geçirip ilmeği sıktı. Kalın düğümün ensesine oturduğunu, urganın pürtüklerini hissetti.

İçgüdüsel bir hareketle başını çevirip kendisini öldüren adama baktı. Celladın kalın kaşlarının yanında bir ben olduğunu fark etti.

Başını yukarı kaldırdı. Hapisten kaçtığı sabah gördüğü denize benzeyen menekşerengi bir gökyüzü vardı. Nora'nın mendili cebindeydi. Ani bir hareket oldu. Cellat tabureyi tekmelemişti. Tabureyle birlikte vücudu öne doğru savruldu.

Boyun kemiği kırılırken çıkan çatırtıyı duydu. İçini daha önceden kaplamış olan soğumayı gırtlağından kasıklarına uzanan kızgın bir kılıç gibi delen bir ateş hissetti. Son hissettiği bu oldu.

Vücudu bir iki kez kasılıp çırpındı ama onları hissetmedi.

Ölmüştü.

1900'lerin başlarında, yıkılmakta olan imparatorluğun başkenti İstanbul'da en çok saygı gösterilen kabadayılardan biri olan Arif'in gölgesinde güvenle yaşayan iki kardeşin intikam hikâyesi *Zarlar*. Ziya, koyu karanlığı içinde taşıyarak doğan bir ruh; Hakkı'ysa korkak olmadığını kanıtlamaya çalışan küçük ağabeyi... Arif'in katledilmesiyle başlayan olaylar hükümete el koyma planlarına varacak, iki kardeşi Mahmut Şevket Paşa suikastında rol almaya kadar götürecektir. Gerilim ve merak öğeleri sayesinde dinamikliğini son sayfasına kadar koruyan *Zarlar*, tarih sahnesinde sergilenen bir Ahmet Altan romanı.

Bir gün önce hayal bile edemeyeceği parlak bir gelecek ihtimali açılmıştı önünde, bir gecede her şey değişmişti, ölmeyi ve öldürmeyi kabul etmesi karşılığında talih ona özlediği hayatın kapısını açıyordu, kendisini reddeden herkesten daha önemli biri olacak, kendisini reddeden herkesi reddedecek bir güce erişecekti.

"Bazı bölümler Stendhal'i ya da Nietzsche'yi
kıskandıracak bir ahlaki nüfuza sahip."
–Transfuge Magazine

"Coşku dolu, var olmanın en uğursuz kıyılarından hiç
uzaklaşmayan *Zarlar*, mutlak bir edebi zevkle okuru büyülüyor."
–Les Echos

EVEREST
www.everestyayinlari.com
/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

9 786253 693015